



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ



ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ,  
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΞΥΛΟΥ & ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

2022

# Ο ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΠΛΑΣΤΗΡΑ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑ COVID-19 ΕΠΟΧΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ:

ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ



ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Ι. ΚΑΖΟΓΛΟΥ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Π.Θ.

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών  
«Πολυλειτουργική Διαχείριση Δασικών  
Οικοσυστημάτων και Βιο-οικονομία»

Τμήμα Δασολογίας,  
Επιστημών Ξύλου &  
Σχεδιασμού,

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

## Περιεχόμενα

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ .....	3
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ .....	4
3. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ .....	6
3.1. Βασικά γνωρίσματα της περιοχής και ιστορικό δημιουργίας της λίμνης Πλαστήρα.....	6
3.2. Αβιοτικό περιβάλλον της λίμνης Πλαστήρα .....	7
3.3. Βιοτικό περιβάλλον της λίμνης Πλαστήρα.....	13
3.4. Μνημεία, παραδόσεις και άλλοι πόλοι έλξης επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα .....	16
3.4.1. Κέντρο ιστορικών μελετών Μορφοβουνίου .....	16
3.4.2. Πολιτιστικό Κέντρο Νεοχωρίου.....	18
3.4.3. Πολιτιστικό Κέντρο Κερασιάς και ιστορικό μνημείο.....	19
3.4.4. Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μουζακίου και η ομάδα "ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑΣ" .....	20
3.4.5. Μουσείο Οίνου και Αμπέλου Μεσενικόλα.....	21
3.4.6. Τα έθιμα Ροκαντζάρια και Ανάφανος .....	22
3.4.7. Αρχαιολογικός χώρος – Ναός του Απόλλωνα.....	23
3.4.8. Βοτανικός κήπος Νεοχωρίου .....	25
3.4.9. Το φράγμα του Ταυρωπού.....	26
3.4.10. Φαράγγια Κεραντάν και Ασπροποτάμου .....	28
3.4.11. Παρατηρητήριο .....	29
3.4.12. Χιονοδρομικό κέντρο .....	29
3.4.13. Δασικό χωριό Δρυάδες.....	29
3.4.14. Σπήλαια Γάκη και Καϊμακιά .....	31
3.4.15. Νερόμυλος Ανθοχωρίου και Καταρράκτης.....	31
3.4.16. Ωραία κοιμωμένη των Αγράφων .....	32
3.4.17. Εκπαιδευτικό δάσος Μπελοκομίτη.....	33
3.4.18. Μοναστήρια .....	34
3.4.19. Άλλα έθιμα που γίνονται στην ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα με ημερομηνίες (συνοπτική παρουσίαση) .....	38
3.5. Οι τρεις τομείς της οικονομίας στην περιοχή έρευνας.....	40
3.5.1. Ο πρωτογενής τομέας στη λίμνη Πλαστήρα.....	41
3.5.2. Ο δευτερογενής τομέας στη λίμνη Πλαστήρα.....	47
3.5.3. Ο τριτογενής τομέας στη λίμνη Πλαστήρα .....	49
3.6. Υφιστάμενες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού στη λίμνη Πλαστήρα – Προβολή της περιοχής σε διάφορα μέσα .....	56

3.7. Συμπεράσματα επί της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη δράσεων εναλλακτικού τουρισμού στη λίμνη Πλαστήρα.....	64
4. ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ.....	65
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ .....	67
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ .....	80
7. ΠΕΡΙΛΗΨΗ .....	81
8. ABSTRACT .....	82
9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ .....	83
9.1. Ελληνική βιβλιογραφία.....	83
9.2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία .....	85
9.3. Ιστοσελίδες.....	86
10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	87

## 1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα «Ο εναλλακτικός τουρισμός στη λίμνη Πλαστήρα στην μετά COVID-19 εποχή» συντάχθηκε στο πλαίσιο της φοίτησής μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πολυλειτουργική Διαχείριση Δασικών Οικοσυστημάτων και Βιο-οικονομία» του Τμήματος Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου & Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Σκοπός της εργασίας μου ήταν η αποτύπωση των απόψεων των επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα για τα χαρακτηριστικά του τουρισμού (και τις εμπειρίες που αποκόμισαν σε αυτήν) σε αυτήν ως ένας από τους δημοφιλέστερους ορεινούς προορισμούς στη χώρα μας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, αλλά και των διαθέσεων των επισκεπτών όσον αφορά μελλοντικές τους εξορμήσεις στη φύση, σε μια εποχή (καλοκαίρι του 2021) με πολύ ιδιαίτερα και πρωτόγνωρα χαρακτηριστικά, που διαμορφώθηκαν από τους περιορισμούς στις μετακινήσεις των πολιτών λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού (CoViD-19) για μία περίοδο με διάρκεια σχεδόν ενάμιση έτους.

Φθάνοντας στην ολοκλήρωση της διατριβής μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, που μου έδωσε αρχικά την ευκαιρία να συμμετέχω σε αυτό το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, σε συνδυασμό με την υλική και ηθική υποστήριξη της, αλλά και τον επιβλέποντα καθηγητή Δρ Ιωάννη Καζόγλου για την υπομονή και την άριστη συνεργασία που είχαμε στο πλαίσιο του σχεδιασμού και της ολοκλήρωσής της.

Εν συνεχεία, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Δασαρχείο Καρδίτσας, την Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.Α.Ε.), το Δήμο της Λίμνης Πλαστήρα, τους υπεύθυνους υπαλλήλους της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας, της Περιφέρειας Θεσσαλίας, του κέντρου πληροφοριών στο Μουζάκι, του Μετεωρολογικού Σταθμού Φυλακτής, τους φίλους και τις φίλες μου, ακόμη τους κατοίκους των γύρω χωριών στην ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα για τις πληροφορίες και την φιλοξενία, τους ξενοδόχους και τους υπόλοιπους επαγγελματίες για τις πληροφορίες που διέθεσαν, αλλά και όσες/ους απάντησαν στα ερωτηματολόγια, που συμπληρώθηκαν επιτόπου σε διάφορες τοποθεσίες της περιοχής και αφιέρωσαν λίγο από τον χρόνο τους, στους δύσκολους αυτούς καιρούς.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί, ότι όλα τα δεδομένα και τα στοιχεία που αντλήθηκαν από όλους για την εκπόνηση και ολοκλήρωση της διπλωματικής, έγιναν με δική μου πρωτοβουλία και τηρήθηκε η μη διαρροή των προσωπικών δεδομένων και προσωπικών στοιχείων των ερωτηθέντων.

## 2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εδώ και αρκετά χρόνια η Ελλάδα θεωρείται και είναι ένας κατεξοχήν τουριστικός πόλος έλξης μιας και ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες της οικονομίας της είναι ο τουρισμός, τον οποίο προσπαθεί να αναδείξει με την δημιουργία τηλεοπτικών σποτ στη χώρα μας, αλλά και την μετάδοση τους στο εξωτερικό για την προσέλκυση αν μη τι άλλο των τουριστών. Αυτό χαρακτηριστικά είναι σε θέση να το κάνει, διότι διαθέτει τόσο τους ανθρώπινους πόρους όσο και τους φυσικούς πόρους που απαιτούνται για την εξέλιξη κυρίως του βιώσιμου τουρισμού.

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι λιμναίες περιοχές, είναι ένα σημαντικό κομμάτι της εθνικής τουριστικής οικονομίας και θεωρούνται πολύ σημαντικές από πάρα πολλές απόψεις, ειδικά όταν γίνεται λόγος για τον εναλλακτικό τουρισμό. Αυτό συμβαίνει κυρίως διότι οι λιμναίες περιοχές, όπως για παράδειγμα η Λίμνη Πλαστήρα, μπορούν να εντάξουν στην δυναμική τους πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού, αξιοποιώντας τους πόρους, τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτές, αλλά και συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες που μπορούν να προσφέρουν. Με γνώμονα τον ρόλο και την σημασία που διαδραματίζει ο τουρισμός για πολλές περιοχές και με βάση το τρίπτυχο «Κοινωνία - Περιβάλλον - Οικονομία» (Εικόνα 1), θα πρέπει να αξιοποιηθούν στο έπακρο κάποιες δομές και φυσικοί χώροι για δραστηριότητες και αναψυχή, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, χωρίς περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η περιοχή της λίμνης Πλαστήρα ως κατεξοχήν ορεινή – ημιορεινή περιοχή, έχει την δυνατότητα να καλύψει όλες τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των τουριστών και να προσαρμοστεί πλήρως στο παραπάνω τρίπτυχο.



**Εικόνα 1.** Το τρίπτυχο Κοινωνία-Περιβάλλον-Οικονομία (πηγή: <https://www.thalises.gr/index.php/el/aeiforos-anaptiksi>)

Ο άνθρωπος έχει ανάγκη την επαφή με τη φύση και με την βελτίωση τόσο του βιοτικού και του μορφωτικού επιπέδου όσο και την βελτίωση των μετακινήσεων, και σε συνδυασμό με την προβολή των τουριστικών προορισμών με οποιοδήποτε τρόπο, δηλαδή είτε με διαφημιστικά σποτ είτε με παρουσιάσεις της περιοχής μέσω τηλεοπτικών εκπομπών είτε ακόμα και στις ειδήσεις, δίνεται η δυνατότητα σε ανθρώπους που αναζητούν μία λύση από τα προβλήματα της καθημερινότητας και της ρουτίνας να αποδράσουν προς αγαπημένα για αυτούς μέρη. Έτσι παρατηρείται μία αύξηση της ζήτησης για επίσκεψη σε τέτοιες περιοχές, αλλά και της προσφοράς τουριστικών παροχών σε αυτές (μέσω της ανάδειξης των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών). Ο επισκέπτης αναμένει να απολαύσει

τους πόρους ενός προορισμού φυσικούς και ανθρώπινους, όπως το φυσικό περιβάλλον, το τοπίο, το κλίμα, η παράδοση, η πολιτισμική κληρονομιά και να εξυπηρετηθεί από ένα δίκτυο υποδομών (τουριστικές επιχειρήσεις, αυτοκινητόδρομοι, συγκοινωνιακά μέσα και άλλα). Για να υπάρξει όμως το τέλει αποτέλεσμα χωρίς αρνητικές επιπτώσεις, θα πρέπει να υπάρξει ένας συνδυασμός μιας αποτελεσματικής διαχείρισης οργανωμένης με σχέδιο τόσο για τον τουρισμό, όσο και για το ίδιο το φυσικό περιβάλλον. Σε κάθε περίπτωση η διαχείριση πρέπει να αντιμετωπίζεται με προσοχή ειδικά αν πρόκειται για προστατευόμενες περιοχές, που απαιτούν ουσιαστική επίβλεψη και προστασία. Το τελευταίο μπορεί να συνδυαστεί με την ανάγκη και την στροφή προς τον εναλλακτικό τουρισμό και τον αειφόρο τουρισμό, που βασίζεται στην προστασία της φύσης και στην τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Η λίμνη (Νικόλαου) Πλαστήρα, αναφερόμενη και ως Λίμνη Ταυρωπού, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διερεύνησης ως προς τις προϋποθέσεις ανάπτυξης ενός βιώσιμου αειφόρου και εναλλακτικού τουρισμού. Η ανάδειξη της περιοχής μπορεί να φτάσει και σε διεθνές επίπεδο, διότι ως προς ένα σημείο εντάσσεται σε αυτό το επίπεδο, αλλά θέλει ακόμη κάποιου είδους βελτίωση. Με αυτόν τον τρόπο όμως μπορεί να σταθεί με αξιοπρέπεια στις αναπτυγμένες και τουριστικά βιώσιμες περιοχές, διότι έχει όλα τα εφόδια που της χρειάζονται.

Όσον αφορά στην υλοποίηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, έγινε χρήση ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, η οποία περιλαμβάνει μελέτες, επιστημονικά βιβλία, νομοθετήματα, διαδικτυακές πηγές και άλλες διπλωματικές εργασίες με περιεχόμενο σχετικό με την ευρύτερη περιοχή.

Οι ορεινές περιοχές όπως φυσικά και η περιοχή της λίμνης Πλαστήρα, διότι πέραν από τον ορισμό ως λιμναία περιοχή βρίσκεται και σε υψόμετρο 750μ. και άνω, άρα αυτομάτως είναι και ορεινή περιοχή, διαθέτει και μεγάλο πολιτισμικό πλούτο, αλλά και μια ευπαθή οικονομία, μείωση του πληθυσμού και των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, αλλά και μια ευαίσθητη βιοποικιλότητα, πράγμα που καθιστά αναγκαία ανά πάσα στιγμή την προσοχή όλων προς αυτή. Για αυτό τον λόγο η πολιτισμική, φυσική, κοινωνική κληρονομιά είναι ο κρίκος για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Η θέση των κατοίκων, οι ενέργειες τους αλλά και οι απόψεις των τουριστών για την επιλογή του συγκεκριμένου προορισμού έχουν ιδιαίτερη σημασία για την τοπική κοινωνία. Από την άλλη τη μεριά, ακόμα η περιοχή ενδιαφέροντος δεν έχει επηρεαστεί κατά πολύ από τον μαζικό τουρισμό, πράγμα αρκετά σημαντικό λόγω των επιπτώσεων που μπορεί να δημιουργήσει ο μαζικός τουρισμός στο φυσικό περιβάλλον, αλλά ο μαζικός τουρισμός έχει την τάση να δίνει μια γρήγορη αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας. Βέβαια μια καλή πρακτική θα ήταν μια νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας, κυρίως του εναλλακτικού τουρισμού (Θεουλιάκης κ.ά. 2011), ζήτημα το οποίο αφορά και την παρούσα διπλωματική εργασία. Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού μπορεί να επιλύσει εν μέρει προβλήματα της προστασίας του περιβάλλοντος, διότι τονίζει τη διατήρηση τόσο των ορεινών οικοσυστημάτων όσο και του ορεινού πληθυσμού.

Συνοψίζοντας, η επιτυχία ενός ορεινού όγκου βρίσκεται στην οικοτουριστική δραστηριότητα που θα εξαρτηθεί από την επίτευξη (Δολόγλου 2008): 1) της προστασίας και της διατήρησης βιοποικιλότητας της περιοχής, 2) της εξοικονόμησης πόρων και χρηματοδότησης μέτρων για προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος και της τοπικής κοινωνίας, 3) της ενθάρρυνσης της προστασίας του περιβάλλοντος, 4) της συνολικής συμμετοχής σε δράσεις, και 5) της εκπαίδευσης της τοπικής κοινωνίας και των επισκεπτών αυτής. Γενικά, υπάρχουν πολύ μεγάλες προσδοκίες που είναι ικανές να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην δυναμική της τουριστικής ανάπτυξης αυτών των περιοχών, αλλά θα πρέπει να γίνει με σωστή οργάνωση, σωστή διαχείριση και εποπτεία από τους αρμόδιους, αλλά και με διατήρηση του φυσικού τοπίου και των παραδόσεων.

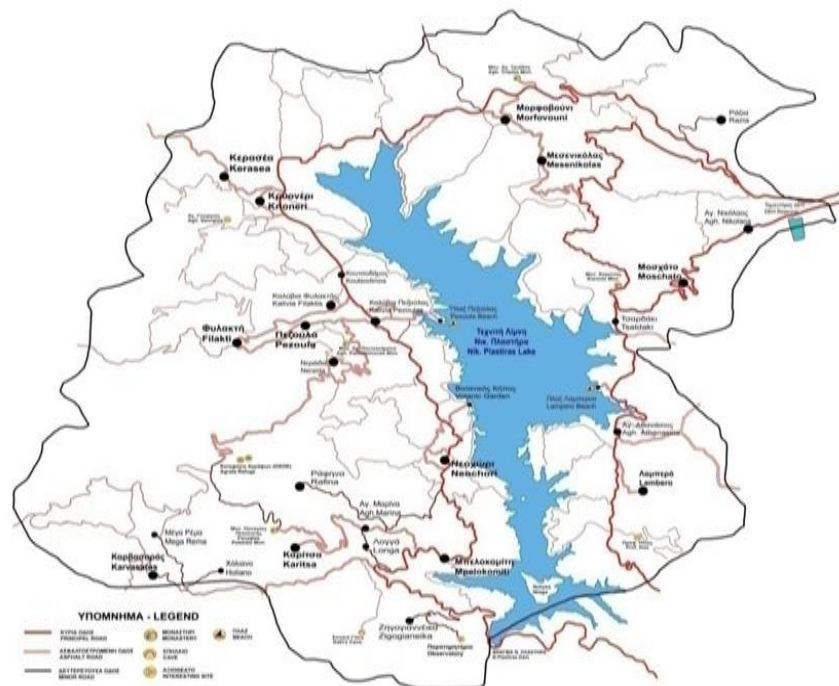
### 3. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

#### 3.1. Βασικά γνωρίσματα της περιοχής και ιστορικό δημιουργίας της λίμνης Πλαστήρα

Η Λίμνη Πλαστήρα, ο πανέμορφος αυτός προορισμός, που πλέον πήρε και επίσημα το όνομα της ως «Λίμνη Ταυρωπού», βρίσκεται στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και, πιο συγκεκριμένα, στο Νομό (Περιφερειακή Ενότητα) Καρδίτσας. Η λίμνη ανήκει στον ορεινό Δήμο Λίμνης Πλαστήρα (Εικόνα 2). Το υψόμετρο της ευρύτερης περιοχής κυμαίνεται από τα 200 μ. που είναι το χαμηλότερο σημείο, με το ανώτερο να αγγίζει τα 2144μ. και φυσικά αναπτύσσεται περιμετρικά της λίμνης. Το μεγαλύτερο από τα χωριά που βρίσκονται περιμετρικά της λίμνης είναι το Μορφοβούνι, το οποίο είναι και η γενέτειρα του Νικόλαου Πλαστήρα, εμπνευστή της συγκεκριμένης λίμνης.

Η σημερινή μορφή του Δήμου προέκυψε από την συνένωση των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Πλαστήρα και Νεβρόπολης Αγράφων, με έδρα το Μορφοβούνι. Στην βόρεια πλευρά συνορεύει με το Δήμο Μουζακίου, στη δυτική πλευρά συνορεύει με το Δήμο Αργιθέας και νοτιοανατολικά με το Δήμο Καρδίτσας. Η Δημοτική Ενότητα Πλαστήρα καλύπτει έκταση 93.166 στρεμμάτων. Η λίμνη και το τεχνητό φράγμα βρίσκονται περίπου 18 χλμ. δυτικά της πόλης της Καρδίτσας.

Η ιδέα για την κατασκευή της αποδόθηκε στον στρατιωτικό και πολιτικό Νικόλαο Πλαστήρα. Όταν ο ίδιος το 1935 επισκέφτηκε την περιοχή του Μορφοβουνίου από την οποία κατάγονταν, είχαν προηγηθεί αρκετές καταστροφές από τις πλημμύρες σε αυτές τις περιοχές. Βλέποντας τον χώρο φέρεται να είπε πως "εδώ μια μέρα θα γίνει λίμνη", και έτσι δόθηκε προς τιμήν του η ονομασία της λίμνης.



Εικόνα 2. Χάρτης Δήμου Λίμνης Πλαστήρα (πηγή: <https://plastiras-ota.gr/o-dimos/genika/>)



Η διαδικασία για τον σχηματισμό της λίμνης ξεκίνησε την περίοδο του 1956 με 1962 με την κατασκευή ενός τοξωτού φράγματος από σκυρόδεμα στον παραπόταμο του Αχελώου, Ταυρωπό (Μέγδοβας). Η ημερομηνία κατασκευής του έχει καταγραφεί στις 30 Οκτωβρίου του 1960 και τέθηκε σε λειτουργία δύο χρόνια μετά.

Το μέγιστο μήκος της λίμνης είναι περίπου 14 χλμ., με το μέγιστο πλάτος να αγγίζει τα 4 χλμ., δίνοντας μια αίσθηση ενός οριζόντιου σχήματος από τον βορρά προς τον νότο. Το βάθος της λίμνης φτάνει τα 60 μ. στο βαθύτερο σημείο της και η συνολική επιφάνεια της φτάνει τα 24 χλμ<sup>2</sup>, ενώ το συνολικό μήκος της ακτογραμμής είναι 70 χλμ. (Εικόνα 3). Το υψόμετρο της στάθμης είναι στα 784 μ. και η παρακολούθηση της αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την λειτουργία της ως ταμιευτήρας νερού, καθώς υφίσταται αυξομείωση της στάθμης στη διάρκεια των εποχών του έτους.

Τα επίπεδα γενικά της στάθμης μπορούν να αυξομειωθούν κατά διαστήματα έπειτα από απολήψεις για την ύδρευση (Ευστρατιάδης 2002). Αυτό μπορεί να συμβεί, διότι τα νερά χρησιμεύουν για την ύδρευση τόσο στην περιοχή της Καρδίτσας, αλλά και στην περιοχή των Σοφάδων, όπως φυσικά και στους γύρω οικισμούς. Οι συγκεκριμένοι οικισμοί ανήκουν στο Σύνδεσμο Ύδρευσης, όπως προβλέπει το ΦΕΚ 885/Δ/6-11-1998, το οποίο καθορίζει και τη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου της περιοχής (ΖΟΕ). Η εν λόγω ΖΟΕ φέρει αυστηρούς περιορισμούς για την εκμετάλλευση της περιοχής και τις χρήσεις γης και δεν επιτρέπει τη διάθεση λυμάτων στην λίμνη, γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη εύρεσης λύσεων συλλογής και επεξεργασίας των αστικών λυμάτων (Αργυρούλη 2002).



**Εικόνα 3.** Όψη της Λίμνης Πλαστήρα από την μεριά της Μούχα (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

### 3.2. Αβιοτικό περιβάλλον της λίμνης Πλαστήρα

Σύμφωνα με το ηλεκτρονικό site του Μετεωρολογικού σταθμού της Φυλακτής Καρδίτσας – Λίμνη Πλαστήρα, όπου διατίθενται αρκετά δεδομένα (Εικόνα 4), οι συχνότεροι άνεμοι κατά την μεγαλύτερη διάρκεια του έτους είναι νότιοι και νοτιοδυτικοί. Βέβαια, οι ριπές του ανέμου μπορούν να διαφοροποιηθούν τον περισσότερο καιρό του χρόνου σε διαφορετικές κατευθύνσεις.





**Εικόνα 4.** Ριπές ανέμου (πηγή: Μετεωρολογικός Σταθμός Φυλακτής Λίμνη Πλαστήρα)

Η περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα διακρίνεται από πολλές εναλλαγές στην μορφολογία του εδάφους και για αυτό κυρίως τον λόγο οι άνεμοι αλλάζουν διεύθυνση κατά τόπους και ένταση. Με αυτό τον τρόπο διαμορφώνονται διαφορετικές κλιματικές τοπικές συνθήκες. Οι μέσες και ακραίες τιμές του μήνα Ιανουαρίου του έτους 2021 φαίνονται στον παρακάτω συγκεντρωτικό πίνακα 1 και του μήνα Αυγούστου του 2021 – οπότε και διεξήχθη η παρούσα έρευνα – στον πίνακα 2.

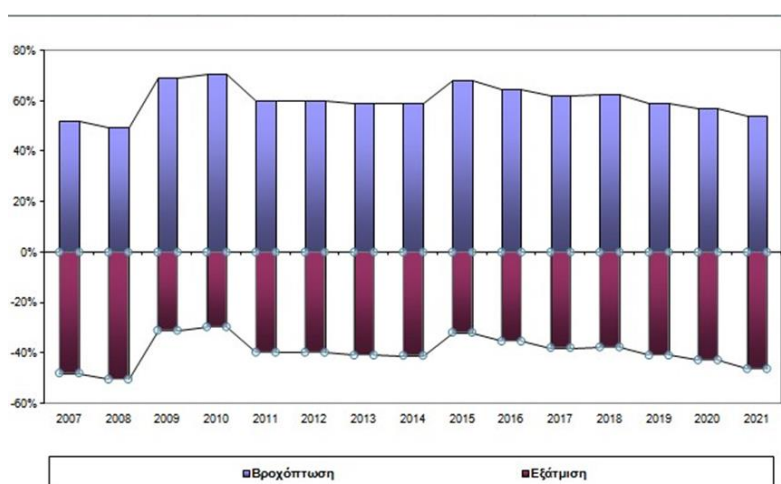
**Πίνακας 1.** Μέσες και ακραίες τιμές μήνα Ιανουαρίου 2021 (πηγή: Μετεωρολογικός Σταθμός Φυλακτής Λίμνη Πλαστήρα)

Μέσες και Ακραίες τιμές μήνα Ιανουάριος 2021 μέχρι την μέρα 31	
Μέση θερμοκρασία	5.0°C
Μέση υγρασία	38%
Μέσο σημείο δρόσου	-9.1°C
Μέσο βαρόμετρο	1008.6 hPa
Μέση ταχύτητα ανέμου	10.2 km/h
Μέση ταχύτητα ριπών	16.3 km/h
Μέση διεύθυνση	113° (ANA)
Υετός μήνα	468.3 mm
Υετός έτους	468.3 mm
Μέγιστη ραγδαιότητα ανά λεπτό	0.9 mm τον 30 στις 04:38
Μέγιστη θερμοκρασία	19.2°C τον 10 στις 20:53
Ελάχιστη θερμοκρασία	-10.0°C τον 17 στις 08:10
Μέγιστη υγρασία	72% τον 12 στις 11:15
Ελάχιστη υγρασία	10% τον 27 στις 17:15
Μέγιστη πίεση	1019.1 hPa τον 22 στις 10:42
Ελάχιστη πίεση	997.1 hPa τον 30 στις 07:45
Μέγιστη ταχύτητα ανέμου	92.5 kmh στις 118°(ANA) τον 27 στις 17:15
Μέγιστη ταχύτητα ριπών ανέμου	99.9 km/h στις 090°(A) τον 11 στις 14:37
Μέγιστος δείκτης δυσφορίας	19.2°C τον 10 στις 20:53
Avg daily max temp	7.7°C
Avg daily min temp	1.8°C
Growing degrees days :0.0	GDD
Frost days	9

**Πίνακας 2.** Μέσες και ακραίες τιμές μήνα Αυγούστου 2021 (πηγή: Μετεωρολογικός Σταθμός Φυλακτής Λίμνη Πλαστήρα)

Μέσες και Ακραίες τιμές μήνα Αύγουστος 2021 μέχρι την μέρα 31	
Μέση θερμοκρασία	22.5°C
Μέση υγρασία	20%
Μέσο σημείο δρόσου	-2.8°C
Μέσο βαρόμετρο	1000.2 hPa
Μέση ταχύτητα ανέμου	5.2 km/h
Μέση ταχύτητα ριπών	9.1 km/h
Μέση διεύθυνση	155° (NNA)
Υετός μήνα	26.8 mm
Υετός έτους	933.7 mm
Μέγιστη ραγδαιότητα ανά λεπτό	6.9 mm τον 12 στις 05:27
Μέγιστη θερμοκρασία	33.5°C τον 11 στις 13:27
Ελάχιστη θερμοκρασία	13.6°C τον 26 στις 18:00
Μέγιστη υγρασία	55% τον 21 στις 03:16
Ελάχιστη υγρασία	10% τον 30 στις 14:56
Μέγιστη πίεση	1023.4 hPa τον 14 στις 11:42
Ελάχιστη πίεση	743.5 hPa τον 26 στις 18:00
Μέγιστη ταχύτητα ανέμου	92.5 kmh στις 176°(N) τον 26 στις 19:00
Μέγιστη ταχύτητα ριπών ανέμου	92.5 km/h στις 090°(A) τον 29 στις 21:33
Μέγιστος δείκτης δυσφορίας	31.0°C τον 11 στις 13:27
Avg daily max temp	27.6°C
Avg daily min temp	17.1°C
Growing degrees days :257.3	GDD
Corn growing degrees days	:609.2 GDD

Η Λίμνη Πλαστήρα δέχεται αρκετές βροχοπτώσεις ειδικά τους φθινοπωρινούς μήνες (τέλη Σεπτεμβρίου με αρχές Οκτώβριου και μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου). Από τον Δεκέμβριο έως και τον Φεβρουάριο υπάρχουν συχνές χιονοπτώσεις, οι οποίες μπορεί να διαρκέσουν μέχρι τον Μάρτιο. Συνήθως η μέγιστη διάρκεια χιονόπτωσης είναι τρεις μέρες. Επίσης, συχνό φαινόμενο είναι η εμφάνιση της ομίχλης, συνήθως περιμετρικά της Λίμνης Πλαστήρα. Συχνά κατά τον μήνα Απρίλιο καταγράφονται και χαλαζοπτώσεις. Στο παρακάτω διάγραμμα (Εικόνα 5) φαίνεται η βροχόπτωση και η εξάτμιση στη λίμνη (2007-2021), και στους πίνακες 3 και 4 η μηνιαία βροχόπτωση και η μηνιαία εξάτμιση τα ίδια έτη.



**Εικόνα 5.** Διάγραμμα βροχόπτωσης – εξάτμισης τα έτη 2007-2021 (πηγή: Υδροηλεκτρικός Σταθμός Μητρόπολης)

**Πίνακας 3.** Σύνολο μηνιαίας βροχόπτωσης τα έτη 2007-2021 (πηγή: Υδρ/κός Σταθμός Μητρόπολης)

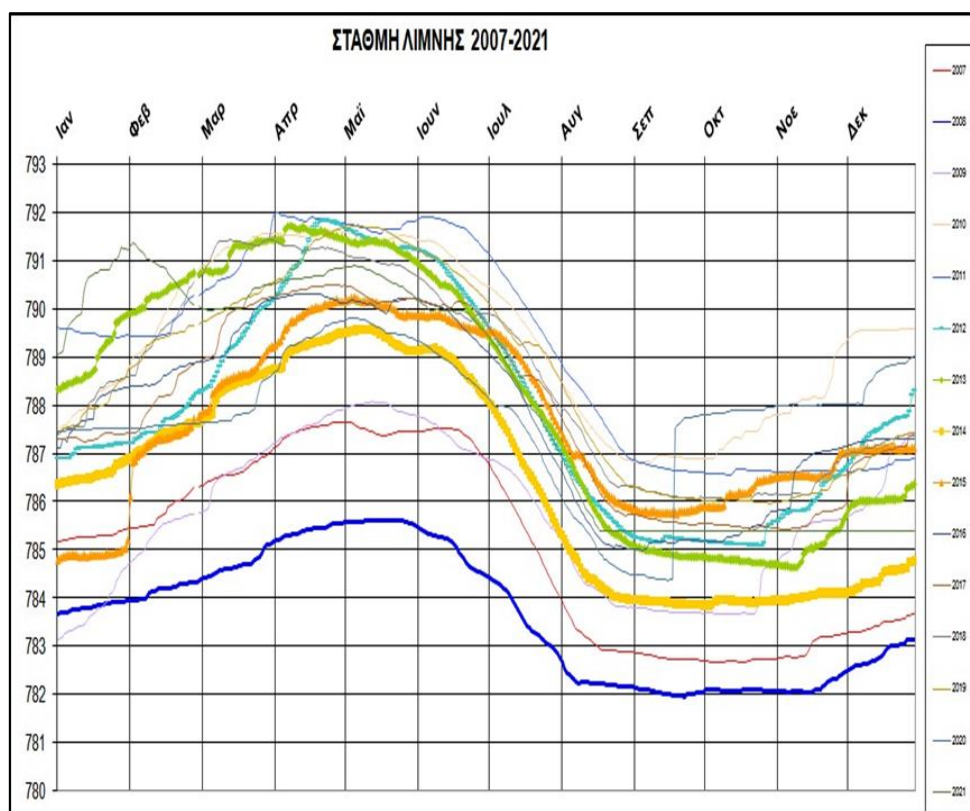
	Σύνολο Μηνιαίας Βροχόπτωσης															Μέσος ορος
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ιανουαρίου	58,50	12,00	165,00	302,00	37,00	26,00	86,00	86,00	116,00	199,00	14,00	128,00	88,00	9,50	395,00	114,80
Φεβρουαρίου	178,50	100,00	108,00	287,00	148,00	20,00	208,00	37,00	291,00	75,00	166,00	159,00	48,00	32,00	94,00	130,10
Μαρτίου	107,10	126,00	249,00	43,00	144,00	34,00	149,00	194,00	167,00	202,00	85,00	182,00	118,00	104,00	94,00	133,21
Απριλίου	80,00	69,50	71,00	20,00	197,00	171,50	70,00	100,00	85,00	6,00	39,00	30,00	140,00	142,40	79,00	86,69
Μαΐου	75,50	30,00	36,00	124,00	115,00	85,00	55,00	23,00	76,00	141,00	121,00	75,20	12,00	47,00	18,00	68,91
Ιουνίου	46,00	20,00	27,00	82,00	47,00	0,00	7,00	64,00	86,00	21,00	139,00	120,00	19,00	54,00	88,00	54,67
Ιουλίου	19,00	0,00	25,00	47,00	0,00	0,00	10,00	4,00	44,00	40,00	80,00	37,00	93,00	38,00	0,00	29,13
Αυγούστου	0,00	11,00	4,00	0,00	7,00	36,00	0,00	2,00	45,00	50,00	8,00	47,00	0,00	33,00	0,00	16,20
Σεπτεμβρίου	49,00	106,50	49,50	140,00	40,00	137,00	12,00	77,00	129,00	148,00	111,00	14,00	32,00	186,00	0,00	82,07
Οκτωβρίου	124,50	127,00	365,00	311,50	137,00	166,50	77,00	163,00	123,00	235,00	60,00	141,00	75,00	102,00	0,00	147,17
Νοεμβρίου	146,00	147,30	158,00	395,00	95,00	251,00	295,00	84,00	159,00	189,00	213,00	182,00	250,00	41,00	0,00	173,69
Δεκεμβρίου	77,50	103,00	359,50	118,00	111,00	239,00	137,00	180,00	5,00	5,00	224,00	34,00	174,00	229,00	0,00	133,07
	<b>80,13</b>	<b>71,03</b>	<b>134,75</b>	<b>155,79</b>	<b>89,83</b>	<b>97,17</b>	<b>92,17</b>	<b>84,50</b>	<b>110,50</b>	<b>109,25</b>	<b>105,00</b>	<b>95,77</b>	<b>87,42</b>	<b>84,83</b>	<b>64,00</b>	<b>97,48</b>

**Πίνακας 4.** Σύνολο μηνιαίας εξάτμισης τα έτη 2007-2021 (πηγή: Υδρ/κός Σταθμός Μητρόπολης)

	Σύνολο Μηνιαίας Εξάτμισης															Μέσος ορος
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ιανουαρίου	13,20	1,20	6,80	4,80	2,50	0,00	1,40	17,70	6,30	12,90	0,00	6,80	0,00	4,90	0,00	5,23
Φεβρουαρίου	5,40	7,60	3,00	11,60	0,00	0,00	8,00	21,40	1,60	34,70	2,70	1,10	10,70	20,70	15,50	9,60
Μαρτίου	30,70	45,90	6,70	28,82	22,90	16,90	19,80	37,00	6,30	26,40	40,30	21,20	46,10	45,10	30,00	28,27
Απριλίου	58,30	74,80	58,80	94,50	53,20	63,40	57,50	50,50	50,00	75,30	63,50	70,20	40,60	55,40	59,40	61,69
Μαΐου	104,80	96,30	103,40	94,90	67,30	80,90	82,70	66,10	88,90	65,50	96,00	63,90	88,50	102,10	135,00	89,09
Ιουνίου	141,30	125,00	112,50	102,80	106,60	137,60	120,00	90,70	79,20	115,20	108,20	115,20	87,10	107,20	120,35	111,26
Ιουλίου	199,70	198,00	159,70	134,50	170,20	167,70	138,90	121,90	118,00	139,50	153,50	142,90	118,10	128,40	175,00	151,07
Αυγούστου	160,60	162,00	138,10	159,10	134,70	128,80	169,40	145,52	105,20	125,20	133,60	100,20	148,50	127,10	124,00	137,47
Σεπτεμβρίου	101,60	95,90	72,10	83,50	88,90	90,40	88,90	79,20	85,30	49,70	85,60	81,30	86,70	82,40	0,00	78,10
Οκτωβρίου	44,30	38,00	37,90	35,00	45,30	57,80	53,10	42,10	35,10	45,00	59,80	51,10	55,00	48,40	0,00	43,19
Νοεμβρίου	15,60	13,10	16,00	25,70	8,80	20,90	23,20	18,80	33,50	21,20	14,30	35,50	23,30	22,40	0,00	19,49
Δεκεμβρίου	8,50	6,50	10,40	10,30	8,40	3,00	0,00	11,30	8,50	4,00	9,40	2,60	18,80	14,80	0,00	7,77
	<b>73,67</b>	<b>72,03</b>	<b>60,45</b>	<b>65,46</b>	<b>59,07</b>	<b>63,95</b>	<b>63,58</b>	<b>58,52</b>	<b>51,49</b>	<b>59,55</b>	<b>63,91</b>	<b>57,67</b>	<b>60,28</b>	<b>63,24</b>	<b>54,94</b>	<b>61,85</b>

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 3, το μικρότερο ύψος βροχής καταγράφεται κατά το διάστημα του καλοκαιριού και ξεκινάει τους μήνες Ιουλίου - Αυγούστου.

Γενικά η στάθμη της λίμνης δεν μένει σταθερή και αυτό φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα (Εικόνα 6) με στοιχεία από το έτος 2007 μέχρι τον Αύγουστο του 2021.



**Εικόνα 6.** Στάθμη Λίμνης Πλαστήρα τα έτη 2007-2021 (πηγή: Υδροηλεκτρικός Σταθμός Μητρόπολης)

Η θερμοκρασία κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι αρκετά υψηλή ξεπερνώντας μερικές φορές τους 40-44 °C, ενώ κατά την περίοδο του χειμώνα πέφτει έως και σε πολύ χαμηλά επίπεδα ξεπερνώντας (προς τα κάτω) τους 0 °C και φθάνοντας μερικές φορές τους -7 ή -8 °C (παγετός). Ο ψυχρότερος μήνας τα τελευταία χρόνια είναι ο Ιανουάριος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί κάποια χρονιά να είναι ψυχρότερος ο Δεκέμβριος ή ακόμα και ο Φεβρουάριος (Πίνακας 5), διότι οι συνθήκες και οι τιμές δεν παραμένουν σταθερές, λόγω της κλιματικής αλλαγής.



**Πίνακας 5.** Ελάχιστη – Μέγιστη και Μέση θερμοκρασία για τα έτη 2010-2021 (πηγή: Υδροηλεκτρικός Σταθμός Μητρόπολης)

2010			2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020			2021		
Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.			Θερμ.		
max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση	max	min	μέση			
7	1	3,75	6	-0	2,94	5	-3	0,87	7	0	3,50	9	3	6,21	11	-8	1,50	14	-10	2,00	8	-8	0,00	13	-4	4,50	9	-12	-1,50	0	-5	-2,50	17	-8	4,50
9	1	4,77	7	-1	3,16	0	-0	0,05	8	2	4,61	10	2	6,34	10	-8	1,00	17	-2	7,50	14	0	7,00	13	-3	5,00	12	-5	3,50	-1	-5	-3,00	19	-9	5,00
10	1	5,74	8	1	4,53	10	1	5,42	11	3	7,16	11	3	6,81	13	-2	5,50	16	-2	7,00	21	0	10,50	19	-2	8,50	20	-1	9,50	4	-2	1,00	17	-3	7,00
16	6	10,82	14	5	9,28	15	6	10,38	16	6	10,92	15	6	10,07	20	0	10,00	23	2	12,50	25	0	12,50	26	3	14,50	24	2	13,00	-1	-1	-1,00	21	-2	9,50
21	9	15,06	18	9	13,47	22	9	15,37	23	10	16,52	18	9	13,27	28	7	17,50	28	4	16,00	28	0	14,00	26	7	16,50	30	5	17,50	-2	4	1,00	31	8	19,50
26	12	19,22	25	12	18,83	28	14	20,80	26	12	18,83	25	13	18,95	30	9	19,50	36	10	23,00	34	0	17,00	32	11	21,50	34	10	22,00	-3	7	2,00	36	8	22,00
28	15	21,56	31	15	23,26	33	17	25,06	29	14	21,71	29	14	21,87	36	12	24,00	33	12	22,50	36	0	18,00	33	12	22,50	34	11	22,50	-3	13	5,00	39	14	26,50
31	16	23,53	30	15	22,27	29	15	21,85	28	15	21,60	30	15	22,84	35	12	23,50	35	10	22,50	35	0	17,50	31	13	22,00	35	12	23,50	-1	13	6,00	40	13	26,50
24	11	17,52	26	12	19,00	26	12	18,98	25	12	18,67	25	12	18,27	33	9	21,00	30	6	18,00	33	0	16,50	31	6	18,50	30	9	19,50	-3	10	3,50	0	0	0,00
16	7	11,56	17	7	12,18	22	10	16,16	20	9	14,21	18	9	13,42	22	2	12,00	26	6	16,00	23	0	11,50	22	2	12,00	28	6	17,00	-2	5	1,50	0	0	0,00
15	8	11,35	11	1	5,83	14	6	9,88	14	6	9,75	13	5	8,82	19	-1	9,00	21	-2	9,50	17	0	8,50	21	0	10,50	21	4	12,50	-4	0	-2,00	0	0	0,00
9	3	6,29	10	1	5,18	7	1	4,06	8	-0	3,74	10	3	6,45	15	-3	6,00	12	-6	3,00	15	-3	6,00	11	-3	4,00	14	-4	5,00	1	3	2,00	0	0	0,00

Όσον αφορά τη γεωλογία της περιοχής, το μεγαλύτερο μέρος της καλύπτεται από φλύσχη της γεωτεχνικής ζώνης της Πίνδου. Ο φλύσξης έχει δύο τύπους, τον πηλικό και τον ψαμμιτικό. Στην ανατολική πλευρά επικρατεί ο πηλικός, ενώ στη δυτική πλευρά διακρίνουμε τον ψαμμιτικό. Σε μικρότερο βαθμό βρίσκονται ασβεστόλιθοι λεπτοπλακώδεις, που ανήκουν και αυτοί στην ίδια γεωλογική ενότητα. Σε κάποια σημεία της περιοχής υπάρχουν σημαντικά προβλήματα διάβρωσης λόγω της αποσάθρωσης του φλύσχη και των μεγάλων κλίσεων, άνω του 50% της κλίσης του εδάφους (Καλέτση 2009, Εικόνα 7). Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του εδάφους είναι κατά κανόνα δασικός, διότι αποτελείται από μεγάλες εκτάσεις από δάση και εκεί που συναντιούνται αγροί, είναι αυτοί που δημιουργήθηκαν κυρίως από εκχερσώσεις, οι οποίες συνοδεύονται από δασικά και πάλι εδάφη. Η συνολική ποιότητα τους εδάφους είναι σε συνάρτηση με την κλίση, έκθεση και δασοκάλυψη η οποία βέβαια όπως είναι λογικό ποικίλει κατά θέσεις και τόπους.



**Εικόνα 7.** Διάβρωση εδάφους στην περιοχή Ανθοχωρίου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Στην παραλίμνια ζώνη και στον πυθμένα της λίμνης υπάρχουν προσχώσεις ηπειρωτικών αποθέσεων, όπως για παράδειγμα αμμοχάλικο, πηλοί, θίνες, άμμοι, χαλίκια, άργιλος κ.ά..

### 3.3. Βιοτικό περιβάλλον της λίμνης Πλαστήρα

Το βιοτικό περιβάλλον αποτελείται από κάθε είδους ζωντανό οργανισμό, όπως είδη χλωρίδας και πανίδας. Αυτοί είναι και οι καθοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν μια βιοκοινότητα. Οι παράγοντες όμως είναι αρκετά ισχυροί μεταξύ του ίδιου είδους και των μεταξύ τους σχέσεων, οπότε χρειάζεται ειδική μεταχείριση για να μην χαλάσει η ισορροπία και καταστραφεί κάποιος από αυτούς. Συγκεκριμένα όμως η λίμνη Πλαστήρα χαρακτηρίζεται ως ολιγοτροφική. Οι λίμνες οι οποίες ονομάζονται έτσι, είναι στην ουσία λίμνες, οι οποίες έχουν μεγάλο βάθος και είναι νεότερες σε ηλικία, η βιολογική τους παραγωγή είναι περιορισμένη και δεν περιέχουν μεγάλες ποσότητες θρεπτικών συστατικών.

Ο αριθμός των φυτικών taxa στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα ξεπερνά τα 650 είδη και υποείδη. Ορισμένα από τα είδη είναι υπό καθεστώς απειλής – εξαφάνισης, για αυτό έχουν τεθεί υπό καθεστώς προστασίας, τόσο για τα είδη τα απειλούμενα όσο και για τις περιοχές των ενδιαιτημάτων που απαντώνται σύμφωνα με το Δασαρχείο. Να αναφερθεί ότι σημαντικό κομμάτι έχει παίξει σε αυτό το σημείο και ο ουσιαστικός ρόλος των λιβαδιών, τα οποία βρίσκονται κυρίως σε πλαγιές ή ακόμα και σε βουνοκορφές της περιοχής και χρησιμοποιούνται από τους ντόπιους κτηνοτρόφους. Σε κάποιες περιπτώσεις ο υπερβάλλον ζήλος για περισσότερη παραγωγή ζωικών προϊόντων οδήγησε σε καταστάσεις υπερβόσκησης ή ακόμη και παράνομης κοπής και έτσι μερικά ενδημικά είδη



απειλούνται, όπως για παράδειγμα το *Scabiosa taygetea* (κουφολάχανο), το *Sideritis perfoliata* (τσάι του βουνού), το *Thymus dolioricus* (θυμάρι), σύμφωνα με δεδομένα από το Δασαρχείο.

Στην περιοχή υπάρχουν διάφοροι τύποι οικοτόπων, όπως δάση δρυός, παραποτάμια δάση ή ακόμη και δάση ελάτης. Η μορφολογία της περιοχής αλλάζει ριζικά πηγαίνοντας από τα χαμηλότερα προς τα υψηλότερα σημεία περιμετρικά της λίμνης. Υπάρχουν διάφοροι τύποι φυτικών διαπλάσεων και δομών, οι οποίες σχηματίζουν, συνθέτουν, δημιουργούν τις κύριες ζώνες δασικής βλάστησης της περιοχής, οι οποίες είναι οι εξής τρεις:

α) Ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης (*Quercetalia illicis*).

β) Παραμεσογειακή ζώνη βλάστησης (*Quercetalia pubscensis*)

γ) Ζώνη δασών οξυάς – ελάτης και ορεινών παραμεσογειακών κωνοφόρων (*Fagetalia*)

Η πρώτη ζώνη βλάστησης διακρίνεται σε υψόμετρα από 0 έως 600 μέτρα, σε περιοχές οι οποίες είναι κυρίως λοφώδεις δεν έχουν μεγάλες και απότομες κλίσεις ή υποορεινές ακόμα και παραλιακές περιοχές. Διακρίνεται η υποζώνη *Quercion illicis* (Αριάς, Μεσογειακή ζώνη) με χαρακτηριστικά είδη στην περιοχή έρευνας τα *Quercus coccifera*, *Quercus pubescens*, *Castanea sativa*, *Acer campestre*, *Acer monspessulanum*, *Cornus*, *Juniperus oxydercus*, *Fraxinus ornus*, *Sorbus domestica*, *Juglans regia* και *Ostrya carpinifolia*.

Η δεύτερη ζώνη βλάστησης, που αναπτύσσεται σε κλίμα που χαρακτηρίζεται από χειμώνα δριμύ, με θερμοκρασίες να φθάνουν συχνά πυκνά κάτω από τους 0°C, και μια περίοδο ξηρασίας, όχι όμως πολύ μεγάλη σε διάρκεια, ξεκινάει από χαμηλά υψόμετρα σε λοφώδεις ή υποορεινές περιοχές καταλήγοντας σε πιο μεγαλύτερα υψόμετρα. Δηλαδή η ζώνη αυτή ξεκινάει από τα 250 μ. και φθάνει μέχρι τα 1100 μ. Εκεί απαντώνται είδη, όπως η χνοώδης δρυς (*Quercus pubescens*), η απόδισκη δρυς (*Quercus sessiliflora*) και η καστανιά (*Castanea sativa*). Αυτά τα είδη είναι και τα πιο συνηθέστερα στο να εγκλιματιστούν πιο εύκολα με το περιβάλλον και με τις υπάρχουσες συνθήκες (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014). Στην περιοχή όμως διακρίνονται και δύο υποζώνες, οι οποίες είναι η *Ostryo – Carpinion* (με βασικά είδη τα *Juglans regia*, *Acer campestre*, *Ostrya carpinifolia*, *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus* και *Quercus conferta*) και η *Quercion confertae*, που αποτελείται από τα είδη *Quercus cerris*, *Quercus sativa*, *Abies borissi-regis*, *Acer campestre*, *Ostrya carpinifolia* και *Carpinus orientalis*.

Η τρίτη ζώνη βλάστησης αναπτύσσεται σε κλίμα που χαρακτηρίζεται ως ενδιάμεσο του μεσογειακού και πλησιάζει πολύ προς αυτό της Κεντρικής Ευρώπης. Η ζώνη αναπτύσσεται σε ορεινές και υποαλπικές περιοχές και μπορεί να φθάσει μέχρι τα 2000 μ. σχηματίζοντας και κάποια ευδιάκριτα δασο-όρια. Τα είδη που υπάρχουν σε αυτή την ζώνη, είναι τα *Ilex aquifolium* (αρκουδοπούρναρο), *Pinus nigra* (Μαύρη πεύκη), *Juniperus communis* (Άρκευθος η κοινή), *Juniperus oxycedrus* (Άρκευθος η οξύκερδη), *Abies borissi-regis* (Ελάτη η υβριδογενής) (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014).

Τα θηλαστικά της περιοχής περιλαμβάνουν ενδιαφέροντα είδη, που παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Ουσιαστική μείωση υπάρχει στο λαγό (*Lepus europeus*) και στον αριθμό του ζαρκαδιού (*Capreolus capreolus*), ενώ παλιά υπήρχαν επίσης αγριογούρουνα (*Sus scrofa*), τα οποία κάποια στιγμή έπαψαν να υπάρχουν, αλλά και πάλι την τελευταία δεκαετία ξαναεμφανίστηκαν σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό σύμφωνα με το Δασαρχείο Καρδίτσας. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι παλαιότερα υπήρχε και η αρκούδα (*Ursus arctos*), η οποία τώρα ουσιαστικά εμφανίζεται και πάλι.

**Πίνακας 6.** Θηλαστικά είδη στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Πλαστήρα

Ελληνική Ονομασία	Λατινική Ονομασία
Αγριόγατος	( <i>Felis silvestris</i> )
Ζαρκάδι	( <i>Capreolus capreolus</i> )
Σκίουρος	( <i>Sciurus vulgaris</i> )
Κουνάβι	( <i>Martes foina</i> )
Βρωμοκούναβο	( <i>Martes foina</i> )
Νυφίτσα	( <i>Mustela nivalis</i> )
Βίδρα	( <i>Lutra lutra</i> )
Αγριοκούνελο	( <i>Oryctolagus cuniculus</i> )
Αλεπού	( <i>Vulpes vulpes</i> )
Λύκος	( <i>Canis lupus</i> )
Σκαντζόχοιρος	( <i>Erinaceus concolor</i> )

Τα πτηνά στην περιοχή αριθμούν περίπου 67 είδη με τρία από αυτά να φωλιάζουν στην παραλίμνια περιοχή. Τα συγκεκριμένα είδη είναι η πρασινοκέφαλη πάπια (*Anas platyrhynchos*), το βουτηχτάρι (*Podiceps ruficollis*) και η σταχτόχηνα (*Anser anser*). Το τελευταίο είδος είναι υπό εξαφάνιση και για αυτό προστατεύεται, όπως και άλλα είδη, από την Οδηγία της ΕΟΚ 79/409 (οδηγία για τα πτηνά της Ε.Ε.). Ακόμη υπάρχουν είδη στην παραλίμνια περιοχή όπως ο λευκοτσικνιάς (*Ergetta garzetta*), το γλαρόνι (*Sterna hirudo*), ο κορμοράνος (*Phalacrocorax carbo*), και φυσικά ο πελαργός (*Ciconia ciconia*). Τα παλιά χρόνια υπήρχαν και άλλα είδη που σήμερα δεν υπάρχουν, όπως το τρυγόνι (*Streptopelia turtur*) και το ορτύκι (*Coturnix coturnix*) (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014).

Όσον αφορά στα ασπόνδυλα, στην περιοχή έχουμε δύο είδη ξυλοφάγων κολεόπττερων τα οποία εντοπίζονται σε δάση δρυός, ο ελαφοκάνθαρος (*Lucanus cervus*) και το σκαθάρι (*Cerambyx cerdo*).

Μέσα στην Λίμνη Πλαστήρα υπάρχουν αρκετά είδη διαφορετικών ψαριών, μερικά από τα οποία μπορούν να αλιευθούν, κυρίως από ψαράδες της περιοχής. Τέτοια είναι η μπριάνα (*Barbus albanicus*), το χέλι (*Anguilla anguilla*), ο κορέγονος (*Coregonus coregonus*), η άγρια πέστροφα (*Salmo trutta fario*), η ιριδίζουσα πέστροφα (*Salmo gairdneri*) και η πεταλούδα (*Carassius auratus gibelio*) (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014).

Τα ερπετά της περιοχής η νεροχελώνα (*Emys orbicularis*), η οχιά (*Vipera ammodytes*), το νερόφιδο (*Natrix tessellata*), η πράσινη σαύρα (*Lacerta viridis*) και η χελώνα (*Testudo hermanni*) (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014).

Τα αμφίβια, που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και αυτά ως ένας πόλος έλξης των οικοτουριστών και γενικά όσων λατρεύουν την επαφή και την δραστηριότητα μέσα στην φύση, είναι ο χωματόφρυνος (*Bufo bufo*), ο τρίτωνας (*Triturus cristatus*), η κίτρινη μπομπίνα (*Bombina variegata*), ο καφέ βάτραχος (*Rana dalmatica*), ο πράσινος φρύνος (*Bufo viridis*) και η σαλαμάνδρα (*Salamandra salamandra*).

Η τεχνητή λίμνη από μόνη της είναι ένα βασικό στοιχείο του περιβάλλοντος που ελκύει χιλιάδες επισκέπτες και σε συνδυασμό με το φυσικό πράσινο κάλλος που την περιβάλλει και το σημαντικό ποσοστό ησυχίας (σχετίζεται με το φιλικό προς το περιβάλλον τουρισμό, υποδεικνύοντας ότι η ακουστική αξία ενός τόπου συμβάλλει στην προώθηση του πράσινου τρόπου του τουρισμού (Votsi et al. 2014)), μπορεί να αποτελέσει βάση για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, ως κατάλληλο

και ουσιώδες αποτέλεσμα μιας ανάπτυξης, η οποία δεν θα προκαλέσει επιπτώσεις στο περιβάλλον και δεν θα θίξει την τοπική κοινωνία. Άλλα ευνοϊκά στοιχεία αποτελούν τα δρυοδάση (*Quercus*), οι άγριες φυλλοβόλες λεύκες (*Populus alba*), οι φτελιές (*Ulmus*), το χρυσόξυλο (*Cotinus coggygria*) και η κοκορεβυθιά (*Pistacia terebinthus*). Σε σημεία που είναι αρκετά κοντά σε ρεματιές υπάρχουν πλάτανοι (*Platanus orientalis*), δείχνοντας την τεράστια δυναμική της βιοποικιλότητας, ένα από τα πιο βασικά και αξιοσημείωτα γεγονότα για να μπορέσει η περιοχή να προσελκύσει τον οποιοδήποτε τουρίστα, ο οποίος αναζητάει ουσιαστικά την ησυχία και την γαλήνη παράλληλα. Η λίμνη είναι ενταγμένη στο δίκτυο Natura 2000 και δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση περιοχή εξορμητικής δραστηριότητας. Βέβαια σε ένα τέτοιο τοπίο, η μεγαλύτερη σύγκρουση που μπορεί να συμβεί είναι η οικοδομική δραστηριότητα για λόγους τουρισμού.

Όπως και να έχει η περιοχή από μόνη της είναι αισθητικά ωραία και συμβιβάζεται άριστα με την ύπαρξη του ανθρώπου για τον σκοπό της αναψυχής, αλλά χρειάζεται και απαιτεί τον σεβασμό από την πλευρά του τουρίστα ή του επισκέπτη. Δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να δημιουργούνται δραστηριότητες, όπως ενοχλήσεις σε είδη πουλιών ή άλλων ζώων, λαθραίο κυνήγι ή ρίψη σκουπιδιών και αυτός είναι ένας άτυπος νόμος που θα πρέπει να τηρούνε όσοι θα επισκεφθούν την ευρύτερη περιοχή της λίμνης.

### 3.4. Μνημεία, παραδόσεις και άλλοι πόλοι έλξης επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα

Η Λίμνη Πλαστήρα είναι ένας από τους ομορφότερους τουριστικούς προορισμούς και γενικά η ευρύτερη περιοχή, πέραν από το φυσικό κάλλος, διαθέτει πολλά ακόμη συγκριτικά πλεονεκτήματα που την καθιστούν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα για επίσκεψη. Έτσι, για τον κάθε τουρίστα που θα την επισκεφτεί και θα βρεθεί εκεί είναι κάτι το μοναδικό και σίγουρα οι λάτρεις της φύσης θα μείνουν απόλυτα ικανοποιημένοι. Το μόνο σίγουρο είναι ότι θα διεγείρει το ενδιαφέρον των τουριστών, από όλες τις απόψεις και τις αισθήσεις τους, με το αποτέλεσμα να είναι να θέλουν, κατά πάσα πιθανότητα, να την ξανα-επισκεφθούν. Ο λόγος είναι ένας: έχει τόσα πολλά και ενδιαφέροντα σημεία και τοποθεσίες που το σίγουρο είναι ότι δεν προλαβαίνει κάποιος σε λίγο χρονικό διάστημα να τα εξερευνήσει όλα και σε ικανοποιητικό βαθμό. Επίσης, σημαντικό είναι ότι μπορεί να καλύψει όλες τις ανάγκες των τουριστών, διότι διαθέτει ένα ευρύ πλέγμα θεματικών προορισμών. Για παράδειγμα, υπάρχουν πολλά μοναστήρια και εκκλησίες για τους λάτρεις της θρησκείας, αλλά και ιστορικά κέντρα για τους τουρίστες που λατρεύουν την ιστορία και το παρελθόν, καθώς και αρχαιολογικοί χώροι. Ο τουρίστας ή επισκέπτης θα απολαύσει και την φιλοξενία των ντόπιων, που αγαπάνε τον τόπο τους και προσπαθούν να κάνουν το καλύτερο για να τον κρατήσουν σε ικανοποιητικά επίπεδα, παρά τα οικονομικά προβλήματα και τα προβλήματα της πανδημίας. Είναι γενικά μια περιοχή που έλκει τον τουρισμό και κρατάει την αξία της.

Παρακάτω αναφέρονται μερικές τοποθεσίες στις οποίες ο κάθε τουρίστας μπορεί να προβεί και να καλύψει τα δικά του θέλω, τις δικές του ανάγκες. Σε μερικά σημεία επίσης, μπορούν οι τουρίστες να κάνουν και τα χόμπι τους με μεγάλη ευχαρίστηση (αναλύονται παρακάτω).

#### 3.4.1. Κέντρο ιστορικών μελετών Μορφοβουνίου

Το Κέντρο Ιστορικών Μελετών "Νικόλαος Πλαστήρας" (ΚΙΜΕΝΠ) είναι ένας φορέας με αντικείμενο την διαχείριση ιστορικών πηγών, τοπικής και εθνικής ιστορίας. Είναι δώροφο κτίριο ιδιόκτητο,

Νομικό Πρόσωπο του Δήμου Λίμνης Πλαστήρα και βρίσκεται πάνω στο κεντρικό δρόμο του χωριού (Εικόνα 8). Ιδρύθηκε το 1994 για να τιμήσει τον "Μαύρο Καβαλάρη", αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την φιλελεύθερη προσφορά του στο έθνος της χώρας.



**Εικόνα 8.** Κέντρο Ιστορικών Μελετών Μορφοβουνίου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Οι κύριοι στόχοι του Κέντρου είναι, σύμφωνα με το έργο και την ζωή του Ν. Πλαστήρα, να αναδείξει αξίες και πτυχές της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας. Επίσης, γίνεται η προσπάθεια έρευνας σε επιστημονικά δεδομένα, διασώζοντας ιστορικές πηγές και συγκεντρώνοντας πρωτογενές υλικό, κυρίως στη προσέγγιση ιστορικών δεδομένων με επιστημονικά κριτήρια. Από την άλλη υποστηρίζει τόσο την Τοπική όσο και την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και θεωρείται ουσιαστικά η βάση της ιστορίας σε θέματα πληροφόρησης ιστορικών δεδομένων.

Η αναγκαιότητα της δημιουργίας του έγινε για πρώτη φορά σε εκδήλωση για το Ν. Πλαστήρα, που οργάνωσε ο Σύλλογος Καρδισιωτών της Αθήνας το 1993. Επαναλήφθηκε ως ψήφισμα του τριήμερου Πολιτικού - Ιστορικού Συνεδρίου για τον Ν. Πλαστήρα που οργάνωσε η Νομαρχία Καρδίτσας, το Μάιο του 1994. Το Κοινοτικό Συμβούλιο Μορφοβουνίου, με την αριθ. 114/25.11.94 απόφασή του, σύστησε ίδιο Νομικό Πρόσωπο με την επωνυμία ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ "Ν. ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ". Επικυρώθηκε με την Β.26282/20-12-94 απόφαση της Νομαρχίας Καρδίτσας και δημοσιεύθηκε στο αρ. 982/30.12.94 ΦΕΚ τ. Β. (Κέντρο Ιστορικών Μελετών, 2002). Την ίδια εποχή επί της ουσίας βρέθηκε κατάλληλο κτίριο και με την καθοριστική συμβολή του Κράτους εξασφαλίσθηκε ανάλογη πίστωση, με την οποία έγινε η αγορά και η ανακαίνιση του συγκεκριμένου κτιρίου που βρίσκεται ακόμα σήμερα εκεί σε πολύ καλή κατάσταση. Στις 4/8/96 από τον τότε Πρόεδρο της Βουλής κύριο Απ. Κακλαμάνη, έγιναν τα εγκαίνια του κτιρίου.

Στη βιβλιοθήκη του υπάρχει άφθονο ενημερωτικό υλικό για τους επιστήμονες και το κοινό, καθώς και Αρχείο Χειρογράφων με χειρόγραφα και άλλα έγγραφα υπογεγραμμένα από τον ίδιο τον Ν.

Πλαστήρα, που συνδέουν την τοπική κοινωνία και την εθνική ιστορία. Υπάρχουν επίσης αντικείμενα, έγγραφα, εφημερίδες από το 1922, το διάγγελμα του πρωθυπουργού το 1951, οπτικοακουστικό υλικό και καταγραφή προφορικών μαρτυριών και ιστορικών πηγών. Το μουσείο είναι ανοιχτό τις καθημερινές και δέχεται κόσμο από σχολεία και οργανωμένα γκρουπ, αλλά και μεμονωμένα άτομα που θέλουν να γνωρίσουν και να μάθουν την σπουδαία ιστορία του τόπου.

#### 3.4.2. Πολιτιστικό Κέντρο Νεοχωρίου

Το πολιτιστικό κέντρο Νεοχωρίου (Εικόνες 9 και 10) λειτουργεί από το 1996 και βρίσκεται απέναντι από την εκκλησία της Παναγίας. Στεγάζεται στο 2<sup>ο</sup> Δημοτικό σχολείο της περιοχής σε παλιό λιθόκτιστο σχολείο που ήταν υπό την ευθύνη της ΑΝ.ΚΑ. Α.Ε. Εκεί διεξάγονται διάφορα σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια και αθλητικοί αγώνες, αλλά προσφέρει και έγκαιρη περιβαλλοντική ενημέρωση, πληροφόρηση για θέματα αειφόρου διαχείρισης και προστασίας της περιοχής.



**Εικόνα 9.** Πολιτιστικό Κέντρο Νεοχωρίου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Απευθύνεται σε μαθητές, σπουδαστές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε φοιτητές πρώην ΤΕΙ και ΑΕΙ, σε μεταπτυχιακούς φοιτητές και επιστήμονες, σε επιστημονικούς συλλόγους, οικολογικές ομάδες και σε όποιον ενδιαφέρεται για θέματα περιβάλλοντος και αειφόρου ανάπτυξης. Τα προγράμματα του κινούνται στους άξονες «νερό – υγρότοποι» και «δάσος – χερσαία οικοσυστήματα». Έχει σύγχρονη υποδομή με εποπτικά μέσα, εργαστηριακό εξοπλισμό και υποστηρίζεται από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Με την βοήθεια του εξοπλισμού που υπάρχει δίνει την δυνατότητα σε νέους επιστήμονες για περαιτέρω εκπαίδευση και μελέτη σε βιολογικές και γεωτεχνικές κατευθύνσεις. Το κτίριο είναι εύκολα προσβάσιμο. Το 2011, ιδρύθηκε και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέων Νεοχωρίου, που διακρίνεται για την αγάπη για τον τόπο, τις παραδόσεις και τα έθιμα της περιοχής. Το κτίριο, σύμφωνα με πληροφορίες, ήταν κλειστό για μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά και πάλι τέθηκε σε λειτουργία.





**Εικόνα 10.** Πολιτιστικό Κέντρο Νεοχωρίου, όψη από μέσα (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

### 3.4.3. Πολιτιστικό Κέντρο Κερασιάς και ιστορικό μνημείο

Το πολιτιστικό κέντρο Κερασιάς βρίσκεται στην κορυφή του χωριού, στο οροπέδιο της Νεβρόπολης, με θέα που απλώνεται από το Μουζάκι έως τα Μετέωρα (Εικόνα 11). Από εκεί διακρίνεται η Λίμνη Ν. Πλαστήρα με φόντο ένα εκπληκτικό δάσος γεμάτο έλατα και ατελείωτες βουνοκορφές. Η δημιουργία της Κερασιάς τοποθετείται, σύμφωνα με μια ιστορική μαρτυρία, στο 1343, και βρίσκεται σε υψόμετρο τουλάχιστον 950 μ., με τον Καρισιώτη ποταμό και τους παραδοσιακούς μύλους της περιοχής. Σε απόσταση 25 χλμ. από την λίμνη, μπορεί ο τουρίστας να βρεθεί σε αυτή την μαγική τοποθεσία.



**Εικόνα 11.** Το Πολιτιστικό Κέντρο Κερασιάς από τον προαύλιο χώρο (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Το πολιτιστικό Κέντρο Κερασιάς ήταν ένα παλιό Δημοτικό σχολείο και χρησιμοποιήθηκαν για αυτό δύο χρηματοδοτήσεις Leader, από τις οποίες η μία αφορούσε τον εξοπλισμό και η άλλη το ίδιο το κτίριο. Είναι κτίριο τουλάχιστον 2000 τ.μ. με 200 καθίσματα, τουαλέτες, οργανωμένη κουζίνα, πρόσβαση για ΑΜΕΑ, χώρο υποδοχής και μεγάλη βεράντα. Εκεί διεξάγονται προβολές ντοκιμαντέρ και ταινιών και υπάρχει σύνδεση στο Internet με υπολογιστές, και τηλεφωνικό κέντρο. Είναι κατάλληλο μέρος για συναυλίες και διάφορες εκδηλώσεις.



Στην περιοχή, πέραν από το πολιτιστικό Κέντρο, υπάρχει και το μνημείο που είναι αφιερωμένο στον Γεώργιο Καραϊσκάκη και τους πολεμιστές του. Ένα φανταστικό μνημείο γεμάτο αναμνήσεις και ιστορίες από τα ένδοξα χρόνια της Ελλάδας, χάρη σε αυτούς τους ήρωες.

#### 3.4.4. Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μουζακίου και η ομάδα "ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑΣ"

Το συγκεκριμένο Κέντρο λειτουργεί από το 1996 και στεγάζεται στην Μαθητική Εστία. Υπάρχει μια αξιόλογη και αξιοπρεπής κτιριακή υποδομή για την εκπαίδευση και για την διαμονή των συμμετεχόντων στα προγράμματα του. Από την Καρδίτσα απέχει τουλάχιστον 26 χλμ. και βρίσκεται στο σταυροδρόμι Αργιθέας – Αχελώου, ανάμεσα στην Καρδίτσα, τη λίμνη Πλαστήρα και την Ελάτη και το Πετούλι Τρικάλων (Εικόνα 12).



**Εικόνα 12.** Περιβαλλοντικό Κέντρο Μουζακίου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Το Κ.Π.Ε. Μουζακίου, εκτός από προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και σεμινάρια που υλοποιεί για μαθητές και εκπαιδευτικούς, συνεργάζεται και με Πανεπιστήμια, αλλά και Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό σε θέματα για την προώθηση της έρευνας, την ευαισθητοποίηση κοινωνικών ομάδων σε θέματα περιβάλλοντος κ.ά. Ως εκπαιδευτική πλέον κοινότητα, και με πρωτοβουλία του Κ.Π.Ε. Μουζακίου μετά το καταστροφικό πέρασμα του "Ιανού" από την περιοχή, έγινε επιχείρηση για να μελετηθεί το συγκεκριμένο θέμα, εξετάζοντας κυρίως τις αιτίες που οδηγούν σε αυτά τα φαινόμενα, τις ανθρώπινες παρεμβάσεις, τα μέτρα που οφείλει να λαμβάνει η πολιτεία, τις διεθνείς συμβάσεις και τη σχέση με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας δημιουργήθηκε η ομάδα με την ονομασία "ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑΣ",

στην οποία συμμετέχουν εκπαιδευτικοί σχολείων, εκπαιδευτικών των Κ.Π.Ε., Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης / Σχολικών Δραστηριοτήτων, Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου, Ειδικοί Επιστήμονες και Πανεπιστημιακοί δάσκαλοι στο θέμα των πλημμυρικών κυρίως φαινομένων.

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, λοιπόν, στις 5 Ιουνίου κάθε χρόνο, μέλη της ομάδας "ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑΣ" διοργανώνουν και συνεργάζονται σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικές ημερίδες και σεμινάρια σε όλη τη χώρα. Οι δράσεις αυτές το 2021 ξεκίνησαν στις 2 Ιουνίου και ολοκληρώθηκαν στα μέσα Ιουνίου 2021. Συγκεκριμένα το Κ.Π.Ε. Μουζακίου στο πλαίσιο της Πράξης «Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) - Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Β' Κύκλος)», σε συνεργασία με το Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Θεσσαλίας οργάνωσαν την Τρίτη 8 Ιουνίου 2021 και ώρα 18.00 επιμορφωτική ημερίδα με θέμα «Πλημμυρικά φαινόμενα και Εκπαίδευση». Αυτές τις ημερίδες, αλλά επίσης και τα σεμινάρια που διοργανώνονται, μπορεί να τα παρακολουθήσει ο καθένας, ενώ δίνεται και η δυνατότητα διαδικτυακής παρακολούθησης λόγω πανδημίας.

#### 3.4.5. Μουσείο Οίνου και Αμπέλου Μεσενικόλα

Βρίσκεται σε ένα πανέμορφο χωριό με εκπληκτική θέα στον Θεσσαλικό κάμπο. Χτισμένο σε υψόμετρο 700 μ. σε μια όμορφη και γραφική περιοχή που ονομάζεται Μεσενικόλας, εκεί βρίσκεται το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου, που διακρίνεται κυρίως από ένα πολιτισμικό γεγονός ευρείας ακτινοβολίας. Το μουσείο στεγάζεται σε ένα ιδιόκτητο κτίριο με τρία επίπεδα (υπόγειο, ισόγειο και όροφος), και φιλοξενεί εκθέματα κρασιού (Εικόνα 13).



**Εικόνα 13.** Μουσείο Οίνου και Αμπέλου Μεσενικόλα (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Η μακρά ιστορία του χωριού ξεκινάει από το 1450 σύμφωνα με τις πρώτες γραπτές αναφορές για το χωριό. Οι κάτοικοι εκείνης της εποχής, αλλά ακόμα και της σημερινής εποχής, ασχολούνται με την αμπελοκαλλιέργεια και την παραγωγή κρασιού και τσίπουρου. Έτσι δύναται η ευκαιρία να καλλιεργηθεί από τους αμπελώνες η τοπική ποικιλία «Μαύρο Μεσενικόλα», η οποία μαζί με τις ποικιλίες «Σιράχ» και «Καρινιάν», δίνει το εκλεκτό κρασί προέλευσης. Οι σχετικές εκδηλώσεις και το μουσείο ξεκίνησαν το 1960 ως γιορτή σταφυλιού και γινόταν στο κέντρο της πλατείας σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Γεωργίας Ν. Καρδίτσας. Λειτουργήσε, επίσης σαν μικρό παζάρι το 1960 και το 1970 με είδη προίικας, τυροκομικά, ζαχαρωτά, ρούχα και άλλα είδη (Εικόνα 14). Αξιόλογα έθιμα είναι τα «Λοκαντζάρια» την παραμονή των Φώτων και ο «Αναφάνος» την Ανάσταση του Πάσχα. Έχει καταλύματα για διαμονή και ο κόσμος εκεί είναι πολύ φιλόξενος.



**Εικόνα 14.** Μουσείο Οίνου και Αμπέλου, όψη από τον δρόμο (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Η ιδέα για την δημιουργία ενός μουσείου προέκυψε εδώ και μια δεκαετία, με τον Δήμο Λίμνης Πλαστήρα να την υλοποιεί προκειμένου να αναδείξει το κύριο προϊόν, που είναι το κρασί, και να δημιουργήσει ένα ενδιαφέρον για τους τουρίστες και τους επισκέπτες της περιοχής. Έτσι το δημιούργησε με την συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση – ΕΤΠΑ στα πλαίσια των αισθητικών – αρχιτεκτονικών επεμβάσεων HABITAT –AGENDA και εντάχθηκε στο πρόγραμμα LEADER (Ένα μοναδικό μουσείο οίνου & αμπέλου, 2010). Το Μουσείο λειτουργεί ως αυτόνομος οργανισμός με δικό του διοικητικό συμβούλιο, είναι νομικό πρόσωπο και ανήκει στο Δήμο Λίμνης Πλαστήρα. Το συγκεκριμένο Μουσείο Οίνου και Αμπέλου είναι επισκέψιμος χώρος για τον καθένα. Αξίζει για όσους δεν το έχουν επισκεφτεί να το επισκεφτούν και να δοκιμάσουν το τοπικό κρασί της περιοχής, και να νιώσουν την άριστη φιλοξενία των κατοίκων της. Είναι μια ωραία και μοναδική εμπειρία που θα μείνει αξέχαστη.

#### 3.4.6. Τα έθιμα Ροκαντζάρια και Ανάφανος

Το πρώτο έθιμο γίνεται την παραμονή των Θεοφανίων. Αρχικά τα σπίτια της περιοχής θα έπρεπε να είναι καθαρά και να μην υπάρχουν άπλυτα μέσα, όπως και οι κάτοικοι οι οποίοι θα έπρεπε να είναι φρεσκολουσμένοι και καθαροί, διότι θα περνούσε ο παππός για να αγιάσει τα σπίτια. Η διαδικασία γίνεται με τον παππά να τοποθετεί το Σταυρό και το Βασιλικό σε ένα κατσαρολάκι το οποίο το κρατάει συνήθως ένα παιδάκι. Όταν περνάει του ρίχνουν χρήματα και λίγα άσπρα μαλλιά καθαρά από πρόβατα. Τα αγόρια κρατούσαν ένα ξύλο μεγάλο, μυτερό, που είχε κοντά στο χέρι ένα ξύλο σαν σταυρό για να δημιουργεί λαβή, και τα κορίτσια με τον Κόλιανδρο, δηλαδή ένα σχοινί δεμένο από την κουμπότρυπα της ζακέτας που στο τελείωμα είχε ένα ξυλάκι δεμένο, πήγαιναν σε όλα τα σπίτια του χωριού, ξεκινώντας από το σπίτι του Παππά και έλεγαν τα κάλαντα των Φώτων. Οι νοικοκυρές τους έδιναν Φώτες. Είναι κουλούρια φτιαγμένα πολύ απλά, με ζυμάρι ψωμιού, δηλαδή αλεύρι, νερό, μαγιά, λίγο αλάτι και ζάχαρη. Με αυτή τη ζύμη πλάθουν κουλούρια στρογγυλά μικρά και μεγάλα. Οι Φώτες στολίζονται περίτεχνα με μικρές μπιλίτσες, με σταυρούς, με μαιάνδρο και πλεξούδα. Ήταν



έτοιμες φτιαγμένες από την προηγούμενη μέρα. Το ψήσιμο γινόταν με ξύλα στη γάστρα σε μεγάλο χάλκινο ταψί. Κατά τις 11 το πρωί γίνονταν μεγάλη φασαρία και ξεκινούσε το έθιμο. Τα αγόρια ντυμένα με σκοτεινά ρούχα, μάλλινες κάπες, παλιές βράκες, κουρελούδες και μουντζουρωμένα πρόσωπα. Κύριο πρόσωπο είναι η νύφη που έπρεπε όλοι να την προστατεύσουν, ο γαμπρός, ο κουμπάρος, ο παππάς και οι κουνιάδες. Λένε διάφορων ειδών τραγούδια και συνήθως στη νύφη δίνουν χρήματα τα οποία τα κρατάει σε μια άσπρη τσάντα. Είναι ένα σπουδαίο έθιμο και αξίζει να το παρακολουθήσει κάποιος.

Από την άλλη, ο Ανάφανος γίνονταν κατά την διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας και κρατούσε σχεδόν όλη την εβδομάδα. Οι μικροί στην ηλικία αναλάμβαναν το κόψιμο μικρών βελονοειδών θάμνων τα οποία οι ντόπιοι τα ονομάζουν «προυτσάλια» στο σημείο που κατασκευάζεται ο ανάφανος στην κορυφή του χωριού. Εκεί δημιουργείται μια μεγάλη θημωνιά που μπορούσε να φτάσει ακόμα και τα δέκα μέτρα σε ύψος. Στον άξονα της η θημωνιά στηρίζονταν από ένα ίσιο ξύλο το λεγόμενο «τεμπλάρι», το οποίο ήταν δρύινο. Γύρω από εκείνο το σημείο που ήταν στημένος ο Ανάφανος βρίσκονταν αυτοί που συμμετείχαν στο έθιμο για να το φυλάνε μην τους το κάψουν. Στις 4 τα ξημερώματα και αφού γίνονταν η Ανάσταση, έβαζαν φωτιά στον Ανάφανο και η νύχτα γινόταν μέρα. Αξίζει η παρακολούθηση και αυτού του εθίμου για έναν τουρίστα.

#### 3.4.7. Αρχαιολογικός χώρος – Ναός του Απόλλωνα

Λέγεται αλλιώς και ναός του "οπλίτη Απόλλωνα". Δύο χιλιόμετρα έξω από το χωριό της Μητρόπολης, είναι κτισμένο στην αρχαία πόλη ο ναός του Απόλλωνα. Ο ναός βρίσκεται στη θέση "Λιανοκόκκαλα" 12 χλμ. δυτικά της Καρδίτσας και 2 χλμ. δυτικά του σύγχρονου οικισμού της Μητρόπολης, μέσω του Μοσχάτου. Στην κύρια είσοδο του Δήμου Λίμνης Πλαστήρα βρίσκεται το χωριό. Ο αρχαιολογικός χώρος παλιά δεν ήταν επισκέψιμος μέχρι να ολοκληρωθούν οι ανασκαφές, αλλά την σημερινή εποχή μπορεί το ευρύ κοινό να τον επισκεφτεί τον συγκεκριμένο αρχαιολογικό χώρο. Βέβαια οι ανασκαφές και η συνεχής βελτίωση του χώρου συνεχίζονται ακόμα και τώρα, το 2021-2022 (Εικόνα 15).



**Εικόνα 15.** Αρχαιολογικός χώρος Ναός του Απόλλωνα (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Η περιοχή, όπου βρίσκεται ο ναός και η οποία είναι χαρακτηρισμένη ως αρχαιολογική, καθώς έχει απαλλοτριωθεί υπέρ του υπουργείου Πολιτισμού, εκτείνεται σε έκταση 18,5 στρεμμάτων. Η πρόσβαση στο ναό γίνεται από τα νότια, μέσω αγροτικής οδού, πλάτους τεσσάρων μέτρων, που αρχίζει από την επαρχιακή οδό Μητρόπολης – Μοσχάτου. Ο ναός είναι στεγασμένος με μεταλλικό στέγαστρο προστασίας, το οποίο καλύπτει μια έκταση 735 τ.μ. Πρόκειται για ένα ναό του οποίου η λειτουργία κράτησε πέντε κρίσιμους αιώνες κατά την ελληνική αρχαιότητα, σύμφωνα με τα λεγόμενα των αρχαιολόγων. Στο διάστημα αυτό το κτίριο υπέστη επισκευές αλλά και σοβαρότατες μετατροπές των οποίων τα ίχνη είναι σήμερα αναγνώσιμα από τους αρχαιολόγους (Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, Κυριακή 18 Οκτωβρίου 1998, Αριθμός Φύλλου 12503). Οι ανασκαφές ξεκίνησαν το 1994 και έφεραν στο φως περίπτερο, δωρικό ναό με εσωτερική κιονοστοιχία. Εκεί υπάρχουν από δωρικά κιονόκρανα, μέχρι παλιά αντικείμενα για την τότε εποχή, όπως πήλινα κεραμίδια, πήλινα αγγεία, ειδώλια καθώς και τμήματα χάλκινου αγάλματος.

Ο προσανατολισμός του ναού είναι από τα ανατολικά προς τα δυτικά και έχει διαστάσεις 31,00 Χ 13,75 μ. Ο ναός χρονολογείται λίγο πριν από τα μέσα του 6ου π.Χ. αιώνα, με βάση κυρίως το λατρευτικό χάλκινο άγαλμα, αλλά και από τον τύπο των δωρικών κιονόκρανων. Σύμφωνα δε με αναθηματική στήλη που βρέθηκε μέσα στο σηκό, ήταν αφιερωμένος στο θεό Απόλλωνα, εξού και το όνομα του αρχαιολογικού χώρου. Άλλωστε, όπως επισήμανε ο κύριος Χατζηαγγελάκης, ο ναός διέθετε πέντε δωρικού ρυθμού κίονες στις στενές πλευρές και έντεκα στις μακρές. Μάλιστα, για τους κίονες του πτερού έχει χρησιμοποιηθεί μαλακός ψαμμόλιθος, φαιού χρώματος, από την περιοχή. Τόσο για την ιστορία του μνημείου, όσο και για την εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής, θεωρούνται αν μη τι άλλο τα δωρικά κιονόκρανα του πτερού που βρέθηκαν κατά την διαδικασία των ανασκαφών. Όπως ανέφερε ουσιαστικά ο αρχαιολόγος, εσωτερικά ο σηκός διέθετε στον άξονα του μια σειρά από πέντε ξύλινους κίονες ή πεσσούς, όπως δηλώνουν οι σωζόμενες λίθινες βάσεις και μια παραστάδα στο μέσον του δυτικού τοίχου. Μπροστά από τον τρίτο κίονα και σε επαφή με αυτόν υπάρχει βάθρο ορθογώνιας κάτοψης προοριζόμενο για τα λατρευτικά αγάλματα του ναού. Πεσμένο σε αυτό βρέθηκε, σε δύο μέρη, το χάλκινο λατρευτικό άγαλμα του Απόλλωνα, στον τύπο του σπλίτη. Το πιο σημαντικό ίσως γεγονός, διότι βρέθηκε καλοδιατηρημένο ακέραιο χάλκινο άγαλμα που απεικονίζει τη μορφή ενός σπλίτη, τον ίδιο δηλαδή τον Απόλλωνα. Το άγαλμα φέρει κράνος στο κεφάλι, θώρακα στο στήθος, περιβραχιόνια και περιπήχια στα χέρια και περικνημίδες στα πόδια.

Σε μία δεύτερη οικοδομική φάση, φαίνεται πως διαμορφώθηκε άδυτο με την προσθήκη ενός εγκάρσιου τοίχου από πλιθιά στη θέση του πέμπτου από την είσοδο εσωτερικού κίονα. Κατά τις ανασκαφές δε βρέθηκε κανένα λίθινο αρχιτεκτονικό μέλος που θα μπορούσε να αποδοθεί σε επιστύλιο ή τρίγλυφα και μετόπες, έτσι θεωρείται ότι ο θριγκός του ναού ήταν ξύλινος. Ο ναός, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, διέθετε στέγη, που σχημάτιζε αετώματα στις στενές πλευρές του, με ξυλοδεσιά εσωτερικά και πήλινα κεραμίδια. Στα κινητά αντικείμενα περιλαμβάνονται πήλινα αγγεία και ειδώλια, πήλινο κιβωτίδιο, αγγείο για τα υγρά των χοών, καθώς και τμήματα χάλκινου αγάλματος.

Ο ναός καταστράφηκε από πυρκαγιά το 2<sup>ο</sup> π.Χ. αιώνα, σύμφωνα με κινητά ευρήματα στο στρώμα καταστροφής. Δια μέσου των αιώνων, εξάλλου, ο ναός φαίνεται πως δέχτηκε επισκευές και μετατροπές, όπως αντικατάσταση ξύλινων στοιχείων με λίθινα, διαμόρφωση του εσωτερικού του σηκού και αντικατάσταση κεραμιδιών. Σύμφωνα με τους ειδικούς, άλλωστε, πέραν όλων των άλλων, αποτελεί πηγή πληροφόρησης, όχι μόνο για την ιστορία και τις λατρευτικές πρακτικές της περιοχής αλλά και για την εξέλιξη της τεχνικής στους τομείς της αρχιτεκτονικής και της πλαστικής. Υπάρχουν εγκαταστάσεις εισόδου και εξυπηρέτησης κοινού, έχει γίνει περίφραξη, διαμόρφωση διαδρομών

επίσκεψης και εγκατάσταση στεγάστρου για εκπαιδευτικά προγράμματα. Αξίζει αυτό το μέρος να το επισκεφτεί κάποιος και να μάθει αλλά και να δει από κοντά αυτά τα ιστορικά δρώμενα.

#### 3.4.8. Βοτανικός κήπος Νεοχωρίου

Ο Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου βρίσκεται σε έκταση 10 στρεμμάτων σε προστατευόμενη περιοχή, με τον όρο «περιοχή Οικοανάπτυξης» και στόχο έχει την αειφορική διαχείριση και την περιβαλλοντική προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (Εικόνες 16 και 17).



**Εικόνα 16.** Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου, είσοδος (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Η Αναπτυξιακή Καρδίτσας δημιούργησε αυτή την υποδομή, δίπλα ακριβώς στη λίμνη και η προσπάθεια χρηματοδοτήθηκε από προγράμματα, όπως LIFE και (Ε.Π.ΠΕΡ.). Η συγκεκριμένη εγκατάσταση εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 1998 και λειτούργησε για αρκετά χρόνια. Ο Βοτανικός Κήπος, ήταν κλειστός μετά από μια παρατεταμένη αδράνεια, αλλά ο Δήμος Λίμνης Πλαστήρα με την βοήθεια του Δημάρχου κατάφερε και τον επαναλειτούργησε. Τα εγκαίνια έγιναν στις 24 Ιουλίου του 2021. Υπήρξαν επίσης δύο εκδηλώσεις με την πρώτη να αφορά μια σπάνια έκθεση Ιστορικής Φωτογραφίας από το οροπέδιο της Νεβρόπολης, πριν κατακλυστεί από τα νερά και γίνει λίμνη, με τη διημερίδα για τα 60 χρόνια από την δημιουργία της λίμνης. Ενώ η δεύτερη εκδήλωση έγινε στο υπαίθριο θεατράκι με την Α Θερινή Ακαδημαϊκή Γλυπτική η οποία οργανώθηκε από την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, το Τμήμα Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού, και το Δήμο της Λίμνης Πλαστήρα που είχε την πρωτοβουλία. Η επαναλειτουργία πλέον γίνεται με καινούργιους όρους όπως για παράδειγμα σκοπός είναι να δημιουργηθεί εκπαιδευτικός λαχανόκηπος, Τράπεζα σπόρων, ίσως μια δανειστική βιβλιοθήκη κ.ά.

Απέχει 33 χλμ. από την πόλη της Καρδίτσας και είναι ακριβώς δίπλα στην λίμνη, στην περιοχή του Νεοχωρίου. Εκεί υπάρχει πλήρης ενημέρωση γύρω από την χλωρίδα και τα οικοσυστήματα της περιοχής για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος τόσο από το υπάρχον προσωπικό όσο και από τις πινακίδες που έχουν τοποθετηθεί, με την κατάλληλη σήμανση, για τα οικολογικά δεδομένα ως οδηγός χλωρίδας. Είναι δηλαδή, ένα μίνι εργαστήριο υπαίθρου όπου ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί για θέματα περιβάλλοντος και να αντικρίσει από κοντά την βιοποικιλότητα του τόπου.





**Εικόνα 17.** Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου, όψη από τον διάδρομο (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Οι δράσεις που υλοποιούνται στον Βοτανικό Κήπο Νεοχωρίου είναι η καθημερινή ενημέρωση του κοινού, η αξιοποίηση του Βοτανικού Κήπου ως εργαστήριο πεδίου για εκπαίδευση, η υποστήριξη περιβαλλοντικών προγραμμάτων, 4) η λειτουργία μικρού αναψυκτηρίου και πωλητηρίου διάφορων μικρών αναμνηστικών. Ο σκοπός της υποδομής είναι η αποτελεσματική ανάπτυξη και προώθηση του οικοτουρισμού και της εκπαίδευσης.

#### 3.4.9. Το φράγμα του Ταυρωπού

Η σύλληψη της ιδέας του φράγματος έγινε από τον Νικόλαο Πλαστήρα το 1935 και η ωρίμανση της το 1938, όταν άρχισε να καλεί ειδικούς επιστήμονες για να μελετήσουν τα συγκεκριμένο έργο. Ξεκίνησε με τον Ελβετό επιστήμονα Louis Senn, προβλέποντας στην ουσία ένα τσιμεντένιο φράγμα, στην περιοχή «Κακαβάκια». Μετά έγινε και μια δεύτερη μελέτη από τον Έλληνα μηχανικό Α. Συράκο, η οποία αφορούσε κυρίως έργα άρδευσης. Μετά επικράτησε η περίοδος του πολέμου, με τα έργα και οι μελέτες να σταματάνε λόγω της γερμανικής κατοχής, μέχρι το 1951. Έπειτα ο Νικόλαος Πλαστήρας επί πρωθυπουργίας του, το ενέταξε και πάλι στο τεχνικό πρόγραμμα του 1951 με σκοπό την ανασυγκρότηση της χώρας.

Το 1952, το έργο ανατέθηκε στην εταιρεία Knarpen Tippetis Abbett Engineering co. με προϋπολογισμό τότε 11,4 εκατομμυρίων δολαρίων. Η μελέτη ήταν τελείως διαφορετική από εκείνη που είχε συντάξει ο Louis Senn, που αποσκοπούσε στη κατασκευή χωμάτινου φράγματος, στο ύψος του Νεοχωρίου. Το 1953, το έργο ανατέθηκε σε άλλη εταιρεία OMNIUM LYONNAIS – COTECI co., με την οποία υπογράφηκε σύμβαση στις 5/5/1955, και ήταν διαφορετικό από αυτό της προηγούμενης εταιρείας και σύμφωνα με την αρχική άποψη του Louis Senn (Το Φράγμα του Ταυρωπού, 2020). Έτσι, τον Δεκέμβριο του 1955 εγκαινιάστηκε το έργο του ποταμού Μέγδοβα και ολοκληρώθηκε το 1959 με την πλήρωση της λίμνης (Εικόνες 18 και 19).

Η λίμνη βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του Νομού Καρδίτσας κοντά στα σύνορα με το Νομό Ευρυτανίας. Αποτελεί τμήμα του ορεινού όγκου των Αγράφων και ανήκει στις περιοχές των

Δημοτικών Διαμερισμάτων Μεσενικόλα, Μορφοβουνίου, Κερασιάς, Κρουονερίου, Φυλακτής, Πεζούλας, Νεοχωρίου, Μπελοκομίτη, Καρίτσας, Καρβασαρά, Λαμπερού, Μοσχάτου και Καροπλεσίου. Το βάθος της λίμνης, είναι ανομοιογενές και προσδιορίζεται κυρίως από το ανάγλυφο της περιοχής.



**Εικόνα 18.** Φράγμα Λίμνης Πλαστήρα περιοχή Μούχα (Φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Η λίμνη είναι ιδιοκτησία της Δ.Ε.Η. από το 1982, έχει χωρητικότητα 400 εκατομμύρια κυβικά μέτρα, με το υψόμετρο της στάθμης να φθάνει τα 780 μ. από την επιφάνεια της θάλασσας καθιστώντας την μία από τις σπανιότερες ορεινές λίμνες στην χώρα μας. Η συνολική επιφάνεια της είναι 24,4 χλμ<sup>2</sup>. Τα νερά της τροφοδοτούν υδροηλεκτρικό σταθμό της ΔΕΗ.

Το φράγμα βρίσκεται στο νότιο τμήμα της λίμνης, κοντά στον οικισμό Μούχα του δημοτικού διαμερίσματος Καστανιάς, έχει ύψος 83,5μ., και είναι κάθετο ανάμεσα στα βράχια. Το φράγμα είναι μήκους 220 μ. και ο όγκος του κυμαίνεται στα 100.000 μ<sup>3</sup> μπετόν. Τα νερά του τροφοδοτούν ολόκληρο το θεσσαλικό κάμπο με 38 κωμοπόλεις και χωριά του νομού. Το υψόμετρο του υπερχειλιστή ανέρχεται στα 790,1μ. και η μέση παροχή του είναι 7,4 μ<sup>3</sup>/δευτ. Το φράγμα είναι κατασκευασμένο από οπλισμένο σκυρόδεμα, είναι τοξωτό και στη στέψη του υπάρχει δρόμος όπου διέρχονται μικρά αυτοκίνητα. Είναι μια εντυπωσιακή τσιμεντένια κατασκευή, ενώ από τη θέση Μούχα μπορεί κανείς να θαυμάσει τα φιορδ της λίμνης και το νησάκι Νιάγκα. Κύριο και μοναδικό αρνητικό χαρακτηριστικό του φράγματος, είναι τα φερτά υλικά που συσσωρεύονται, λόγω του ότι δεν έχουν υλοτομηθεί οι κορμοί που παρέμειναν μέσα στο οροπέδιο της λίμνης.

Η συνολική έκταση της λεκάνης απορροής ανέρχεται στα 210.800 στρέμματα. Οι κυριότεροι χείμαρροι που καταλήγουν σε αυτήν είναι οι εξής: χείμαρρος Καρίτσας (υπο-λεκάνη απορροής 53.000 στρ.), χείμαρρος Μπεσιώτη (37.000 στρ.), χείμαρρος Φυλακτής (25.000 στρ.), χείμαρρος Οξούλας (20.000 στρ.), χείμαρρος Νεοχωρίου (14.000 στρ.), χείμαρρος Αλογόσταλος (12.800 στρ.), χείμαρρος Καστανιάς (11.000 στρ.), χείμαρρος Καροπλεσίου (11.000 στρ.), χείμαρρος Κρουονερίου (9.300 στρ.), χείμαρρος Άσπρος (8.500 στρ.) και κλάδοι Γιαννουσέϊκα (8.500 στρ.).



**Εικόνα 19.** Φράγμα Λίμνης Πλαστήρα από κοντινή όψη (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Στην περιοχή του φράγματος, έχουν στηθεί διάφοροι πάγκοι και μαγαζάκια όπου ντόπιοι παραγωγοί διαθέτουν τοπικά προϊόντα όπως μέλι, γλυκά, χυλόπιτες, τραχανά, χαλβά και άλλα παραδοσιακά προϊόντα για αγορά. Είναι αρκετά επισκέψιμος προορισμός, όπου συνήθως οι επισκέπτες σταματάνε για να θαυμάσουν το έργο από την εποχή του Νικόλαου Πλαστήρα, αλλά και για να αγοράσουν ντόπια προϊόντα και αναμνηστικά.

#### 3.4.10. Φαράγγια Κεραντάν και Ασπροποτάμου

Τα φαράγγια είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο για την χώρα μας, λόγω των γεωμορφολογικών στοιχείων. Σχηματίζονται από ορμητική υδάτινη δράση, η οποία προκαλεί διάβρωση του εδάφους, είτε κάποια τεκτονική διεργασία, είτε κάποιο σεισμό μεγάλου μεγέθους, ο οποίος είναι υπαίτιος για την δημιουργία του ρήγματος. Γενικά σχηματίζονται λόγω της διάβρωσης των ασβεστολιθικών κυρίως πετρωμάτων.

Το φαράγγι Κεραντάν, βρίσκεται νότια του οικισμού του Μπελοκομίτη και εντός του ρέει το ρέμα Κρεμαστά, το οποίο ενώνεται με το Καριτσιώτη ποταμό, λίγο πριν καταλήξει στη λίμνη. Με τις καταστροφές του Ιανού όμως έγιναν πολλές προσχώσεις από τα φερτά υλικά. Στα δυτικά του πρηνή, υπάρχει η σπηλιά του Γάκη, που αναφέρεται παρακάτω.

Το φαράγγι του Άσπρου ποταμού, βρίσκεται στη νότια πλευρά του δασικού χωριού "Δρυάδες". Βρίσκεται στα όρια του νομού Καρδίτσας με την Άρτα και στο εσωτερικό του ρέει ο ποταμός Μέγδοβας, που κινείται ανατολικά και καταλήγει στο Ταυρωπό ποταμό. Σε σύγκριση με το προηγούμενο φαράγγι, είναι πιο δύσβατο και χρειάζεται περισσότερη υπομονή, προετοιμασία και οργάνωση για να το διασχίσει κάποιος.



#### 3.4.11. Παρατηρητήριο

Σε μια από τις πιο όμορφες πραγματικά περιοχές, στη θέση λουπόν «Ζυγογιαναίικα», ανάμεσα στη περιοχή Μπελοκομίτη και φράγματος, βρίσκεται ένα παρατηρητήριο με εκπληκτική θέα (Εικόνα 20). Για να βρεθεί κάποιος εκεί θα πρέπει να διασχίσει το μονοπάτι που ξεκινάει από την θέση "Παλαιομονάστηρο" κάνοντας μία παράκαμψη που απέχει περίπου 2 χλμ. από τον δρόμο, ο οποίος έχει αρκετά καλή σήμανση. Ο συνολικού μήκους τριών χιλιομέτρων δρόμος αποτελείται από χωματόδρομο ο μισός και ο άλλος μισός από ασφάλτο. Το παρατηρητήριο είναι σε υψόμετρο 1350 μ. περίπου και 5 χλμ. μακριά από την λίμνη Πλαστήρα. Από εκεί μπορείτε να παρατηρήσετε και την πόλη της Καρδίτσας. Στο σημείο υπάρχουν ξύλινα παγκάκια για τους επισκέπτες ώστε να ξεκουράζονται και να απολαμβάνουν το τοπίο που είναι εκπληκτικό.



**Εικόνα 20.** Παρατηρητήριο (πηγή: <https://plastiras-ota.gr/building/paratiritirio/>)

#### 3.4.12. Χιονοδρομικό κέντρο

Στις ανατολικές πλαγιές του βουνού «Βουτσικάκι» νότια της Πίνδου και σε υψόμετρο 1536 μ. βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο (Εικόνα 21). Το κέντρο απέχει 5 χλμ. από το χωριό Νεράιδα και 28 χλμ. από την πόλη της Καρδίτσας. Διαθέτει μια πίστα αρχάριων και ένα συρόμενο αναβατήρα. Υπάρχουν και εγκαταστάσεις όπως ξενοδοχεία, ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια για όσους θέλουν να διανυκτερεύσουν. Η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη από δύο μεριές, είτε από το δρόμο για τη λίμνη Πλαστήρα μέσω Κρουονερίου, είτε μέσω Καστανιάς και φράγματος λίμνης Πλαστήρα. Και οι δύο δρόμοι οδηγούν έξω από το χωριό Νεράιδα, όπου ακολουθεί ένας χωματόδρομος περίπου 5 χλμ. για τον τελικό προορισμό.

#### 3.4.13. Δασικό χωριό Δρυάδες

Στις νοτιοανατολικές πλαγιές της Πίνδου στον οικισμό Καροπλέσι του πρώην Δήμου Ιτάμου βρίσκεται το δασικό χωριό σε υψόμετρο 950 μ. και σε απόσταση 37 χλμ. από την πόλη την Καρδίτσας. Το χωριό είναι στη θέση «Σταυρός – Παλαιοχώρι» και είναι καλυμμένο από έλατα και δρύες σε μια έκταση συνολικά 25 στρεμμάτων (Εικόνα 22). Το συγκεκριμένο χωριό κατασκευάστηκε από το Δασαρχείο Καρδίτσας, ξεκινώντας το 1998 και μέσα σε δύο χρόνια ολοκληρώθηκε το 2000. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας και παραδόθηκε για χρήση το φθινόπωρο του 2001. Εκεί βρίσκονται συνολικά 20 ξύλινα σπιτάκια με δύο δίκλινα δωμάτια, μπάνιο, κουζίνα, χολ, τζάκι και ψυγείο το καθένα. Το χωριό διαθέτει και εστιατόριο και αθλητικές εγκαταστάσεις.



**Εικόνα 21.** Χιονοδρομικό Κέντρο (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)



**Εικόνα 22.** Δασικό χωριό Δρυάδες Πηγή: <http://www.karditsa-net.gr/2014/nomos/dryades.htm>

Οι "Δρυάδες" πήραν το όνομα από τις νύμφες, οι οποίες έστηναν το χορό τους στα πιο όμορφα και μαγευτικά μέρη, σύμφωνα με την Ελληνική μυθολογία. Το χωριό αυτό δεν είναι σε λειτουργία εδώ και μια δεκαετία, αλλά οι εγκαταστάσεις υπάρχουν. Υπάρχουν σχέδια για άμεση αξιοποίησή του σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

#### 3.4.14. Σπηλαιο Γάκη και Καϊμακιά

Η σπηλιά Γάκη πήρε το όνομα από τον Θύμιο Γάκη στα τέλη του 19<sup>ου</sup> αιώνα, ο οποίος το χρησιμοποίησε σαν κρυφώνα κατά την απαγωγή της αρχόντισσας Βασίλως από το Μέτσοβο. Η σπηλιά βρίσκεται στην περιοχή Καρίτσα (Εικόνα 23), αλλά για να πάει κανείς εκεί θα χρειαστεί έναν έμπειρο οδηγό και πεζοπορία τριών ωρών, διότι δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη. Το συνολικό μήκος της φτάνει τα 190 μ. και στο τέρμα της υπάρχει ένα μεγάλο σιφόνι από νερό που είναι ακόμη ανεξερεύνητο. Έχει κατάβαση στο μεγαλύτερο μέρος και η διαφορά υψομέτρου είναι από τα 1450 μ. στα 1100μ. περίπου με μέτριο βαθμό δυσκολίας.



**Εικόνα 23.** Σπηλιά Γάκη (πηγή: <http://canyoning-caving.blogspot.com/2019/09/blog-post.html>)

Η σπηλιά του Καϊμακιά βρίσκεται στη περιοχή Μέγα Ρέμα και είναι κοντά στο ορειβατικό καταφύγιο στην περιοχή των Αγράφων. Υπάρχει υπόγειο ποτάμι του οποίου τα νερά τροφοδοτούνται κατά τους χειμερινούς κυρίως μήνες και έχει συνολικό μήκος 470 μ. με εντυπωσιακό εσωτερικό διάκοσμο.

#### 3.4.15. Νερόμυλος Ανθοχωρίου και Καταρράκτης

Αρκετοί είναι οι λάτρες της φύσης και σίγουρα οι ατελείωτες πεζοπορικές διαδρομές της ομώνυμης περιοχής θα μείνουν αξέχαστα στον επισκέπτη. Τα μονοπάτια διασχίζουν τα όμορφα δάση ελάτης και σίγουρα την ικανοποίηση διαδέχεται ένα μεγαλύτερο επίπεδο ενθουσιασμού. Ο δρόμος οδηγεί προς την Λίμνη Πλαστήρα, όμως λίγο έξω από το χωριό του Ανθοχωρίου θα βρεθεί μπροστά στο Νερόμυλο του Ανθοχωρίου (Εικόνα 24). Είναι ένα κτίσμα το οποίο έχει ανακαινιστεί και αποτελεί πλέον ένα καλό σταθμό αναψυχής για τον επισκέπτη που θα βρεθεί σε αυτήν την περιοχή. Από εκεί ξεκινάει ένα μονοπάτι που οδηγεί και φτάνει μέχρι τον Άγιο Νικόλαο Αργιθέας με σήμανση. Το μονοπάτι διασχίζει μέσα από πλατάνια και έλατα και το τοπίο είναι αρκετά όμορφο. Επίσης, υπήρχε ένα καλά οργανωμένο και καλοδιατηρημένο μονοπάτι που οδηγούσε στους καταρράκτες του Ανθοχωρίου, αλλά δυστυχώς το καταστροφικό φυσικό φαινόμενο του Ιανού της 18<sup>ης</sup> και 19<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 2020 το κατέστρεψε σε μερικά σημεία. Γίνονται ενέργειες επαναδημιουργίας, διότι το θέαμα ήταν καταπληκτικό.

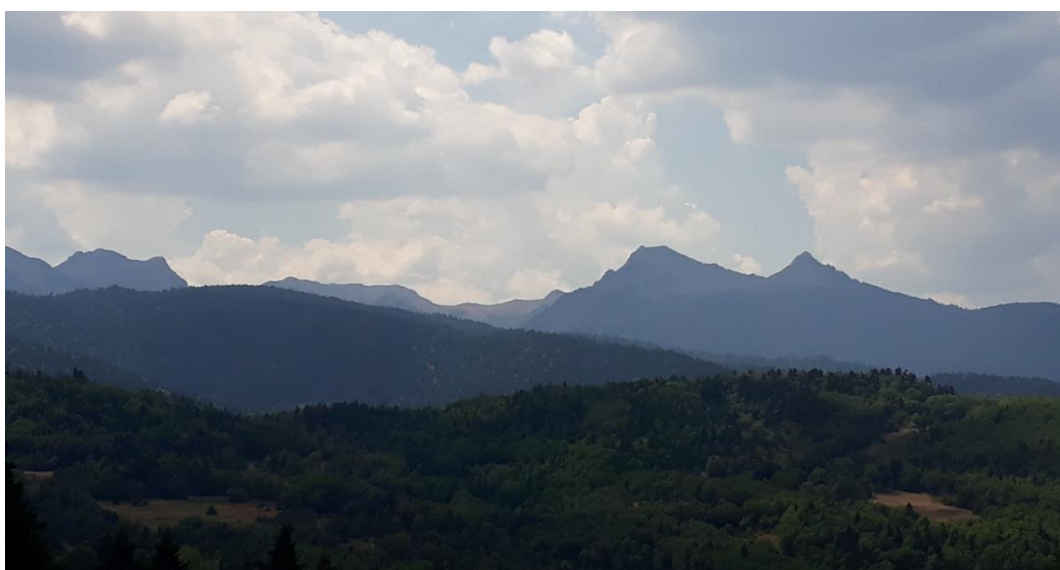




**Εικόνα 24.** Νερόμυλος Ανθοχωρίου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

#### 3.4.16. Ωραία κοιμωμένη των Αγράφων

Πρόκειται για ένα μοναδικό φυσικό μνημείο που μπορεί να αντικρίσει ο επισκέπτης ακόμα και από τον Θεσσαλικό κάμπο. Η «Ωραία κοιμωμένη των Αγράφων», σχηματίζεται κυρίως από τις τέσσερις κορυφές της, οι οποίες είναι Πέντε πύργοι, το Φλυντζάνι, η Πλάκα και το Μπορλέρο. Απέναντι από το χωριό του Μπελοκομίτη στην περιοχή "Βλάχικα Κονάκια" διακρίνεται κυρίως κατά το σούρουπο η μορφή αυτής της γυναίκας (Εικόνα 25).



**Εικόνα 25.** Ωραία Κοιμωμένη των Αγράφων (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Πρόκειται για μία μοναδική εικόνα, ένα εξαιρετικά όμορφο τοπίο που μπορεί να αντικρίσει ο οποιοσδήποτε όλες τις εποχές του χρόνου. Περίπου 25 χλμ. μακριά από την πόλη της Καρδίτσας και στα δυτικά της περιοχής της λίμνης σχηματίζεται αυτή η γυναικεία μορφή, η οποία φαίνεται να κοιμάται. Σίγουρα για τους λάτρεις της φύσης αυτό και μόνο το γεγονός θα τους ενθουσιάζει πάρα πολύ από την στιγμή που θα το αντικρίσουν. Τα Άγραφα αποτελούν πόλο έλξης για τους ανθρώπους που αγαπάνε και λατρεύουν το φυσικό στοιχείο αλλά και για τους ορειβάτες, λόγω των ποικίλων διαδρομών τα οποία διασχίζονται, μέσα από αυτά τα καταπληκτικά τοπία.

#### 3.4.17. Εκπαιδευτικό δάσος Μπελοκομίτη

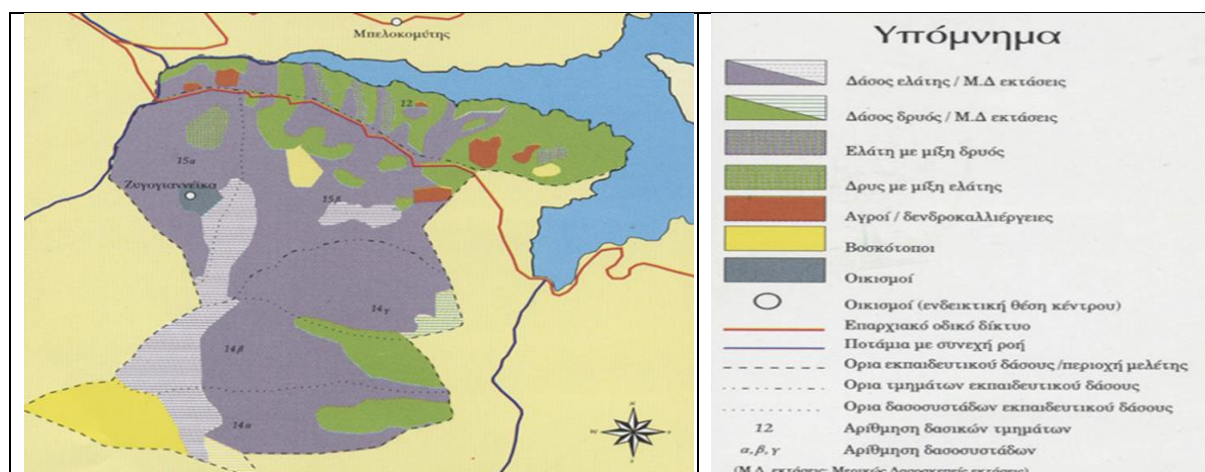
Πέραν από την ωραία εικόνα που αντικρίζουν οι επισκέπτες ερχόμενοι στην περιοχή από την «Ωραία Κοιμωμένη», υπάρχει και το εκπαιδευτικό δάσος του Μπελοκομίτη. Το δάσος εξυπηρετεί την περιήγηση, την πεζοπορία, αλλά και την διεξαγωγή προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Εικόνα 26).



**Εικόνα 26.** Δάσος Μπελοκομίτη (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Βρίσκεται στο δημόσιο δασικό σύμπλεγμα των Αγράφων και καλύπτει μία έκταση τουλάχιστον 5.688 στρεμμάτων. Αποτελείται από τρία δασικά τμήματα (12, 14 και 15) και έξι (6) δασοσυστάδες (12, 14α, β, γ, 15α, β). Τα οικοσυστήματα που το συνθέτουν είναι τα παραμεσογειικά οικοσυστήματα της πλατύφυλλου δρυός (*Quercus frainneto*), τα μεσογειικά των ορεινών κωνοφόρων και ειδικότερα της υβριδογενούς ελάτης (*Abies borisii-regis*), τα μεικτά δάση ελάτης/δρυός και δρυός ελάτης, τα ψευδαλπικά λιβάδια, τα παρόχθια οικοσυστήματα (πλατάνου, ιτιάς κ.ά.), και σε μικρότερες θέσεις τα υπομεσογειικά οικοσυστήματα πρίνου, γαύρου, οστριάς και μαλόκεδρου (υποζώνη *Ostrya carpinion*). Το εκπαιδευτικό δάσος περιέχει έξι μονοπάτια συνολικού μήκους 38,5 χλμ. από τα οποία το ένα οδηγεί στο παρατηρητήριο για το οποίο έγινε αναφορά λίγο παραπάνω. Οι διαδρομές είναι κυρίως παραδοσιακές και διέρχονται σε σημεία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Τα έξι (6) μονοπάτια είναι τα εξής: Μονοπάτι 1 (Μ1): Μπελοκομίτης – Λίμνη Πλαστήρα, Μονοπάτι 2 (Μ2): Λίμνη Πλαστήρα

– Ζυγογιανναΐκα, Μονοπάτι 3 (M3): Λίμνη Πλαστήρα – Παρατηρητήριο, Μονοπάτι 4 (M4): Ρ. Γαλατάδες – Ζυγογιανναΐκα, Μονοπάτι 5 (M5): Παρατηρητήριο – Ζυγογιανναΐκα, Μονοπάτι 6 (M6): Ζυγογιανναΐκα – Άγραφα Ν. Ευρυτανίας ((Οικολογικά μονοπάτια εκπαιδευτικού δάσους Μπελοκομύτη 2009, Εικόνα 27).



**Εικόνα 27.** Μονοπάτια στην περιοχή του Μπελοκομίτη (πηγή: <http://www.e-karditsa.gr/sights05.php>)

#### 3.4.18. Μοναστήρια

Η ευρύτερη περιοχή έρευνας έχει και μεγάλη θρησκευτική σημασία λόγω των πολλών μοναστηριών που διαθέτει. Τα μοναστήρια που υπάρχουν και αναφέρονται παρακάτω αξίζει φυσικά να τα επισκεφτεί ο τουρίστας είτε με οργανωμένα γκρουπ – πρακτορεία από την περιοχή της Καρδίτσας ή την περιοχή των Τρικάλων, είτε και ατομικά με την οικογένεια ή την παρέα του. Ακόμα και από το εξωτερικό οργανώνονται τέτοιες εκδρομές σε αυτές τις τοποθεσίες λατρείας και θρησκείας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη ιστορία και είναι γεμάτες με πληθώρα ιστορικών θρησκευτικών γεγονότων, πράγμα κατάλληλο για τους λάτρεις του θρησκευτικού τουρισμού. Μερικές από αυτές τις μονές περιγράφονται παρακάτω.

##### 1) Μονή Παναγίας Πελεκητής

Η Ιερά Μονή βρίσκεται βορειοδυτικά του οικισμού Καρίτσα (Εικόνα 28). Είναι ένα σπουδαίο μεταβυζαντινό μνημείο της ορθόδοξης κληρονομιάς. Το μοναστήρι είναι τοποθετημένο πάνω σε ένα βράχο στα Άγραφα σε υψόμετρο 1400 μ. και το όνομα του το πήρε διότι για να κτιστεί έπρεπε να πελεκηθεί ο βράχος με ξύλινα εργαλεία, ύστερα από υπόδειξη της Παναγίας στους τότε μάστορες που το δημιούργησαν. Η μεγάλη αίγλη της μονής Πελεκητής ήταν κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Αναγνωρίστηκε ως Σταυροπηγιακή Μονή το 1606 από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Ραφαήλ Β΄. Μέσα στη μονή ζούσαν μοναχοί και λειτουργούσε ως κρυφό σχολείο (Μοναστήρια της Ελλάδας, 2021).

Η ίδρυσή της έγινε από τον Πνευματικό Πορφύριο και ολοκληρώθηκε το 1529 από το Νέο Οσιομάρτυρα Δαμιανό. Εκεί βρίσκονται σημαντικά κειμήλια, ιερά ευαγγέλια και χειρόγραφα από το 16<sup>ο</sup> αιώνα. Γιορτάζει τον Δεκαπενταύγουστο, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, στις 23 Αυγούστου, και



στις 14 Φεβρουαρίου. Στις μέρες μας διαθέτει ολιγομελή ανδρική μοναχική αδελφότητα και είναι τόπος επισκέψιμος.



**Εικόνα 28.** Μονή Παναγίας Πελεκητής (πηγή: <https://www.monastiria.gr/iera-moni-panagias-pelekitis/>)

## 2) Μονή Πέτρας

Στην βορειοδυτική μεριά της του Καταφυγίου Καρδίτσας και σε απόσταση 4 χλμ. από τον δρόμο που οδηγεί στο χωριό Καταφύγι βρίσκεται η Ιερά Μονή Παναγίας Πέτρας. Ιδρύθηκε το 1553. Είναι ένας πετρόκτιστος ναός με τοιχογραφίες από το 1625. Η Μονή ονομάστηκε έτσι επειδή βρίσκεται πάνω σε ένα απότομο βράχο. Εκεί κατά την παράδοση βρίσκεται η θαυματουργός εικόνα της Παναγίας Οδηγήτριας, έργο του Ευαγγελιστού Λουκά. Κατά την Τουρκοκρατία η συγκεκριμένη μονή είχε σημαντική εθνική συμβολή, διότι λειτουργούσε ως βιβλιοθήκη και ως κρυφό σχολείο, αλλά φιλοξένησε και μεγάλους αγωνιστές όπως ο Γ. Καραϊσκάκης, ο οποίος φιλοξενήθηκε το 1823 μαζί με τους μοναχούς την περίοδο του Πάσχα. Η μονή πανηγυρίζει στις 15 Αυγούστου καθώς και στις 6 Αυγούστου, του Σωτήρος, και της Ζωοδόχου Πηγής. Η μονή ερημώθηκε την δεκαετία του 80 αλλά ξανά λειτούργησε από το 2004 και μετά. Απέχει 20 χλμ. από την πόλη της Καρδίτσας και είναι επισκέψιμη.

## 3) Μονή Αγίας Τριάδας Μορφοβουνίου

Η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδας Μορφοβουνίου (Εικόνα 29) κτίστηκε το 1858 στην βόρεια μεριά του χωριού σε υψόμετρο 600 μ. όπως αναγράφεται και στην είσοδο της. Αν και νεότερο κτίσμα, ιδρύθηκε από τον ιερομόναχο Αθανάσιο από τη Γραλίστα, σημερινό Ελληνόπυργο. Αποτελεί ένα σπάνιο δείγμα επιβίωσης της βυζαντινής παράδοσης, αφού διατηρεί ολοκληρωμένη τη μορφή του αγιορείτικου τύπου στο τρούλο της. Περιβάλλεται από φρουριακό περίβολο, ενώ τα κελιά έχουν καταστραφεί. Το μοναστήρι βρίσκεται ουσιαστικά σε μια πλαγιά μέσα σε καστανόδασος και μπροστά του αντικρίζεται ο απέραντος Θεσσαλικός κάμπος.



**Εικόνα 29.** Μονή Αγίας Τριάδας Μορφοβουνίου (πηγή: <https://plastiras-ota.gr/building/agia-triada-morfovouniou/>)

Το 1943 πυρπολήθηκε από τους Ιταλούς, αλλά η εκκλησία τότε γλύτωσε. Την ημέρα του Αγίου Πνεύματος πραγματοποιείται το ετήσιο αντάμωμα των Μορφοβουνιωτών και μετά την λειτουργία οι επισκέπτες μοιράζονται πλιγούρι και κρέας με κρασί. Ένας σπουδαίος προορισμός για εξερεύνηση και πνευματική γαλήνη.

#### 4) Μονή Σπηλιάς

Η Ιερά Μονή υπάγεται στη Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλιώτιδος Φαναριοφανιάων. Κτισμένη πάνω σε ένα βράχο στα τέλη του 16ου αιώνα και τοιχογραφημένη το 1738 σε υψόμετρο 800 μ. βρίσκεται στην οροσειρά των Αγράφων κοντά στο χωριό Κουμπουριανά της Καρδίτσας (Εικόνα 30).

Είναι επανδρωμένη από αδελφότητα μοναχών και έχουν γίνει προσπάθειες ειδικά μετά το 2004 για την πλήρη ανακαίνιση της. Στο εσωτερικό της υπάρχουν δύο ναοί. Ο μικρότερος είναι σταυροειδούς ρυθμού με υπερυψωμένη στέγη, αφιερωμένος στη Κοίμηση της Θεοτόκου, και υπολογίζεται ότι είναι δημιουργημένος το 1604. Ο μεγαλύτερος ναός (Καθολικός) της Ζωοδόχου Πηγής έχει κτιστεί το 1736 και είναι τρίκλιτη βασιλική με περίτεχνο ξυλόγλυπτο και επιχρυσωμένο τέμπλο το 1779. Στα θεμέλια του μοναστηριού βρίσκεται η ιερή σπηλιά όπου σύμφωνα με την παράδοση οι κτήτορες του μοναστηριού βρήκαν, μετά από αποκάλυψη της Παναγίας, τη θαυματουργή εικόνα (Δήμος Αργιθέας 2015).

Η Μονή έπαιξε σημαντικό ρόλο το 1821 όταν ο Γεώργιος Καραϊσκάκης έκανε εκεί συμβούλια και πολεμικές συσκέψεις, ενώ και η επαναστατική κυβέρνηση την είχε ως έδρα το 1867. Στην μονή υπάρχουν και αρκετά λείψανα άλλων Αγίων και είναι επισκέψιμη.





**Εικόνα 30.** Μονή Σπηλιάς (πηγή: <https://www.dimosargitheas.gr/el/53-parent/aksiotheata/140-iera-moni-spilias>)

#### 5) Μονή Κορώνης

Η Μονή βρίσκεται ανατολικά της λίμνης Πλαστήρα, δίπλα στο χωριό Μεσενικόλα, κτίστηκε από τον Αυτοκράτορα Κομνηνό Β΄ στις αρχές του 12<sup>ου</sup> αιώνα και συγκεκριμένα το 1123, όταν βρέθηκε με θαυμαστό τρόπο η εικόνα της Παναγίας Κορώνης (Εικόνα 31). Καταστράφηκε από ένα μεγάλο σεισμό τον 16<sup>ο</sup> αιώνα αλλά ξαναχτίστηκε. Από το κτιριακό συγκρότημα σώζεται μόνο το Καθολικό, το οποίο βρίσκεται σε άριστη κατάσταση. Το Καθολικό είναι αφιερωμένο στο Γενέθλιο της Θεοτόκου και ανήκει στον αθωνικό ρυθμό τύπο. Οι τοιχογραφίες που υπάρχουν χρονολογούνται από εκείνη την εποχή και έχουν αγιογραφηθεί από τον Δανιήλ.

Μεταξύ των τοιχογραφιών διακρίνεται ο ενταφιασμός της Θεοτόκου πάνω από τον Νοτιοδυτικό κίονα του κύριου ναού και η μετάστασης της Θεοτόκου στο Βορειοδυτικό κίονα του ναού. Επίσης, η ύπαρξη τέμπλου είναι έργο του 1700 από λαϊκούς ξυλογλύπτες. Οι εικόνες του τέμπλου, είναι έργα του 16<sup>ου</sup> και 18<sup>ου</sup> αιώνα. Στην βόρεια μεριά είναι κτισμένο ένα παρεκκλήσιο από τις αρχές του 17<sup>ου</sup> αιώνα αφιερωμένο στο Τίμιο Πρόδρομο.

Ο Άγιος Σεραφεΐμ τον 16<sup>ο</sup> αιώνα έρχεται να μονάσει και μετέπειτα ως Αρχιεπίσκοπος Φαναρίου υπέστη φριχτά βασανιστήρια από τους Τούρκους και βρήκε θάνατο στις 4 Δεκεμβρίου του 1601 στο Φανάρι Καρδίτσας. Η Αγία Κάρα του βρίσκεται στο μοναστήρι, και ο Άγιος Σεραφεΐμ είναι προστάτης και πολιούχος της Καρδίτσας.

Όπως όλα τα μοναστήρια, έτσι και η Μονή Κορώνης έπαιξε πρωτεύοντα ρόλο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και στη διατήρηση της εθνικής μας αυτογνωσίας, αφού είχε προνόμια λόγω της συνθήκης του Ταμασίου (10 Μαΐου 1525) (Ιερά Μονή Κορώνης, 2014). Λειτουργήσε σαν σχολή εκπαιδευτικού επιπέδου και σαν κρυφό σχολείο. Πέρασε από πολλές καταστροφές, όπως αυτή των Γερμανών, που έκαψε αρκετά αντικείμενα, αλλά η Μονή έμεινε όρθια.

Σήμερα στη Μονή υπάρχει εγκατεστημένη αδελφότητα μοναχών και η Μονή πανηγυρίζει στις 8 Σεπτεμβρίου και στις 4 Δεκεμβρίου. Είναι επισκέψιμος τόπος, αλλά ο δρόμος είναι κάπως δύσβατος.



**Εικόνα 31.** Μονή Κορώνης (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

#### 6) Μονή Αγίας Τριάδας Οξύας

Το πιο αξιόλογο μνημείο του χωριού είναι η Μονή Αγίας Τριάδος, η οποία ιδρύθηκε τον 17<sup>ο</sup> αιώνα. Είναι χτισμένη σε θαυμάσια τοποθεσία μέσα σε φυσικό τοπίο. Το καθολικό είναι τρίκογχος σταυρεπίστεγος ναός που αντί για τρούλο έχει μέσα του ημισφαίριο. Περαιτέρω στοιχεία δηλώνουν ότι ο ναός είναι πιθανό να υπήρχε πολύ νωρίτερα, δηλαδή από τον 11<sup>ο</sup> αιώνα. Αυτό έχει καταγραφεί πάνω σε μία πέτρα του ναού. Σύμφωνα πάντως με επιγραφή πάνω στον ναό, δείχνει ότι εγκαινιάστηκε το έτος του 1662 ενώ μια άλλη επιγραφή αναφέρει ότι το έτος του 1682 ολοκληρώθηκε η αγιογράφηση του, βυζαντινής τεχνοτροπίας. Το μοναστήρι δεν διαθέτει πολλά κειμήλια και είχε εγκαταλειφτεί μέχρι το 1940. Μέχρι τότε το μοναστήρι παρουσίαζε μια εικόνα ερείπωσης αλλά η συμβολή του μακαριστού ιερέως Θωμά Κούτσικου ήταν καθοριστική στην αλλαγή της εικόνας του. Μερικές από τις εργασίες στο μοναστήρι είναι το υδραγωγείο το 1945, η προσθήκη νάρθηκα το 1951 και η κατασκευή του επιβλητικού δωδεκάμετρου καμπαναριού το 1965, που άλλαξαν όλη την εικόνα της επισκέψιμης Μονής.

#### 3.4.19. Άλλα έθιμα που γίνονται στην ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα με ημερομηνίες (συνοπτική παρουσίαση)

Συνήθως γίνονται αθλητικές εκδηλώσεις του Δήμου με την επωνυμία «Αθλητικό Καλοκαίρι», οι οποίες περιλαμβάνουν: 1) Διάπλου της Λίμνης Πλαστήρα με ευθύνη του πολιτιστικού Συλλόγου και τη συμβολή του Δήμου λίμνης Πλαστήρα (εκκίνηση από την Πλαζ Πεζούλας και τερματισμός στην Πλαζ Λαμπερού), 2) ποδηλατικό γύρο της Λίμνης Πλαστήρα, 3) διαγωνισμό ψαρέματος στο Μορφοβούνι, και 4) αθλητικούς αγώνες από ποδοσφαιρικές ομάδες των χωριών του Δήμου.

Το αντάμωμα των Αγραφιωτών που γίνεται κάθε χρόνο στο Νεοχώρι. Το χωριό πανηγυρίζει στις 7 Ιανουαρίου, καθώς σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο γίνεται γλέντι με φαγητό και άφθονο ποτό, με χρήματα που έχουν συγκεντρωθεί από τα Ρογκατσάρια.

Ο διπλός χορός (πραγματοποιείται κυρίως στο Μορφοβούνι). Το απόγευμα της Κυριακής της Λαμπρής, μετά τον εσπερινό της αγάπης, οι κάτοικοι του χωριού σχηματίζουν τέσσερις χορούς: δύο οι γυναίκες και δύο οι άνδρες. Πρώτος σέρνει το χορό ο παπάς της ενορίας, ενώ οι χορευτές τραγουδούν ένα ειδικό, αναστάσιμο τραγούδι, το “Σήμερα Χριστός Ανέστη”. Σταδιακά, οι δύο κύκλοι των ανδρών και των γυναικών γίνονται ένας, καθώς οι χορευτές σταυρωτά “διπλώνουν” το χορό και μετά τον “ξεδιπλώνουν”. Καθ’ όλη τη διάρκεια αυτών των χορών, οι συμμετέχοντες τραγουδούν οι ίδιοι και μετά ακολουθεί χορός με παραδοσιακές ορχήστρες.

Τα Σίγνα (πραγματοποιείται στο Μορφοβούνι και στο Κρυονέρι). Πρόκειται για ένα καθαρά θρησκευτικό έθιμο, κατά το οποίο, τη δεύτερη μέρα του Πάσχα, μετά τη λειτουργία, σχηματίζεται πομπή με τα λάβαρα, τις εικόνες, τα εξαπτέρυγα, τον ιερέα και τους ψάλτες, ενώ ακολουθούν οι πιστοί με τις λαμπάδες.

Στα Καλύβια Πεζούλας, επίσης τη δεύτερη μέρα του Πάσχα, μαζεύονται όλοι στο προαύλιο της εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου, τραγουδούν και χορεύουν με τοπική παραδοσιακή μουσική.

Τη Δευτέρα της Πεντηκοστής στο μοναστήρι της Αγίας Τριάδος Μορφοβουνίου, πραγματοποιείται το ετήσιο αντάμωμα των απανταχού Μορφοβουνιωτών, απ’ όλη την Ελλάδα ανταμώνουν και γλεντούν στο μοναστήρι.

Την παγκόσμια ημέρα Περιβάλλοντος, στις 5 Ιουνίου, γιορτάζεται στο Βοτανικό Κήπο στο Νεοχώρι με τη συνδρομή του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Έρευνας και Ενημέρωσης και τη συμμετοχή των μαθητών του Δήμου της Λίμνης Πλαστήρα.

Ο Μπελοκομύτης πανηγυρίζει στις 29-30/6 στη μνήμη των Αγ. Αποστόλων, στην εκκλησία εντός του οικισμού με εκδηλώσεις, ζωντανή ορχήστρα, φαγοπότι και χορό.

Στον Καραβασαρά, στις 29 Ιουνίου που είναι η γιορτή των Δώδεκα Αποστόλων, πανηγυρίζει το χωριό, αλλά μεταφέρεται το γλέντι την τελευταία Κυριακή του Ιουλίου.

Στα Καλύβια Πεζούλας στο πανηγύρι στις 20 Ιουλίου, στη γιορτή του Προφήτη Ηλία, διεξάγεται στο ομώνυμο ξωκλήσι, όπου μετά τη δοξολογία, ακολουθεί λαϊκό γλέντι. Επίσης, κάθε χρόνο το Δεκαπενταύγουστο στην πλατεία του χωριού διοργανώνεται τριήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων από τον «Σύνδεσμο Φυλακτιωτών Καρδίτσας».

Στις 19-20 Ιουλίου του προφήτη Ηλία γίνονται πανηγύρια στη Φυλακτή και στο Μοσχάτο.

Στο Κρυονέρι στις 20 Ιουλίου του Προφήτη Ηλία, στην κεντρική πλατεία του χωριού διεξάγεται παραδοσιακό πανηγύρι που ξεκινά από την παραμονή της γιορτής και το οργανώνει ο Σύλλογος Κρυονεριτών Καρδίτσας.

Στις 20 Ιουλίου γίνεται λειτουργία και αρτοκλασία στο ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία στο Φράγμα.

Στις 26 Ιουλίου, της Αγ. Παρασκευής, στον οικισμό Ζυγογιαννέικα ή Κέδρος, γίνεται αρτοκλασία στην πρωινή λειτουργία στην εκκλησία. Μετά διανέμονται φασολάδα, ελιές, διάφορες πίτες και άλλα παραδοσιακά εδέσματα από τους ντόπιους. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Μπελοκομιτών οργανώνει και διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Στην Καρίτσα γίνεται ένα μεγάλο διήμερο πανηγύρι, το οποίο διεξάγεται κάθε χρόνο το Δεκαπενταύγουστο στην πλατεία του χωριού.

Τον Δεκαπενταύγουστο επίσης, για τον εορτασμό της κοίμησης της Θεοτόκου, λαμβάνουν χώρα πανηγύρια στα χωριά Μορφοβούνι, Φυλακτή και Νεοχώρι.

Το Λαμπερό πανηγυρίζει συγκεκριμένα το Δεκαπενταύγουστο. Με την ύπαρξη της θρησκευτικής εκδήλωσης, η οποία διοργανώνεται και στις 2 Μαΐου στον οικισμό του Αγ. Αθανασίου Λαμπερού. Την ημέρα αυτή τιμάται η μνήμη του Αγ. Αθανασίου στην ομώνυμη εκκλησία. Μετά τη θεία λειτουργία και την καθιερωμένη αρτοκλασία στους παραβρισκόμενους, προσφέρεται σε πλαστικά πιατάκια κρέας με πλιγούρι που το δημιουργούν συνήθως οι ντόπιοι.

Λαϊκό πανηγύρι διεξάγεται στην Πεζούλα στις 19 Αυγούστου (θέση Αλώνων), ημερομηνία που κάποτε γινόταν η μεγάλη τριήμερη εμποροπανήγυρη.

Στις 23 Αυγούστου και στις 8 Σεπτεμβρίου διεξάγονται δύο άλλα πανηγύρια στην εκκλησία της Παναγίας στο Μέγα Ρέμα και στη Μονή Πελεκητής αντίστοιχα, με καθαρά θρησκευτικό χαρακτήρα.

Στην Κερασιά κάθε χρόνο στις 4-5 Σεπτεμβρίου διοργανώνεται στην πλατεία του χωριού η ετήσια πανήγυρης, το «παζαράκι».

Το πολιτιστικό Κέντρο Αντώνης Σαμαράκης, στο Μορφοβούνι διοργανώνει κάθε τρία χρόνια τον ομώνυμο πανελλήνιο λογοτεχνικό διαγωνισμό (Δήμος Λίμνης Πλαστήρα, 2012).

### 3.5. Οι τρεις τομείς της οικονομίας στην περιοχή έρευνας

Η αιχμή του δόρατος για μια ευαίσθητη οικονομία, όπως η Ελληνική είναι αν μη τι άλλο όλοι οι τομείς της, ξεκινώντας από τον πρωτογενή και καταλήγοντας στο τριτογενή τομέα. Στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα αλλά και στα περίχωρά της, υπάρχουν και οι τρεις συγκεκριμένοι τομείς παραγωγής. Αν μπορεί κάποιος να αποδώσει την δυναμική των τομέων, θα αντιληφθεί ότι όλα ξεκινάνε από ένα παραγωγικό πρωτογενή τομέα. Το βάρος θα πρέπει να δοθεί αρχικά εκεί και αποτελεί έναν ισχυρό πυλώνα για μια πιο βιώσιμη ουσιαστικά, μελλοντική ανάπτυξη.

Στην μετά COVID-19 εποχή, δηλαδή από το 2022 και μετά, ο τουρισμός αποτελεί πλέον ένα θετικό μήνυμα για την ανάπτυξη της περιοχής της Λίμνης Πλαστήρα. Κινητήριοι δύναμη λοιπόν είναι η τοπική κουζίνα αλλά και τα τοπικά προϊόντα, τα οποία τα τελευταία χρόνια ειδικά έχουν προστεθεί στο τραπέζι των επισκεπτών. Για να φθάσουν όμως στο σημείο αυτό, πρέπει να γίνει και η κατάλληλη παραγωγή, προώθηση και διανομή κοντά στα σημεία παραγωγής, από τους αγρότες και όσους ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα. Το τοπικό προϊόν, αλλά και η ντόπια κουζίνα πρέπει να εδραιωθούν σαν τουριστικό προϊόν, λειτουργώντας πολλαπλασιαστικά στον τουρίστα-επισκέπτη της περιοχής. Θα πρέπει να του αφήνει την αίσθηση της ικανοποίησης, ώστε να μην χαθεί αυτή η διαχρονικότητα επιλογής του συγκεκριμένου προορισμού.

Φυσικά ο καθένας από τους τομείς ξεχωριστά δίνει μια άλλη δυναμική. Στην ουσία όμως κάποιος από τους τρεις τομείς παραγωγής είναι πιο αναπτυγμένος, ενώ κάποιος άλλος να μην είναι, όχι με την έννοια ότι είναι τελείως υποβαθμισμένος, αλλά με την έννοια ότι θα πρέπει να υπάρξει μια καλύτερη οργάνωση και σχεδιασμός, ώστε να βελτιωθεί η υπάρχουσα εικόνα του. Πάντως είναι πολύ σημαντικό για μια περιοχή να συμπεριλαμβάνει όλους τους τομείς της, για να μπορέσει να έχει στην διάθεση της, τις κύριες ουσιαστικά λέξεις που είναι η ανάπτυξη και η βιωσιμότητα της περιοχής συνδυαστικά.



Παρακάτω θα γίνει η ανάλυση και των τριών τομέων που είναι σε ευχάριστη θέση να διαθέτει η περιοχή εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Πρέπει όμως να γίνει προσπάθεια από τους ντόπιους κατοίκους και από τους αρμόδιους ώστε να κρατηθούν σε ένα επίπεδο που μόνο απολαβές και όχι ζημιές να έχουν.

### 3.5.1. Ο πρωτογενής τομέας στη λίμνη Πλαστήρα

Η σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στο πρωτογενή τομέα και στη τοπική κοινωνία είναι σχέση άρρηκτη και διαχρονική. Η γεωργία είναι επικεντρωμένη στο να δημιουργήσει τοπικά προϊόντα στην ανάδειξη τους και στην συνεισφορά τους στην τοπική οικονομία. Επίσης μπορούν ταυτόχρονα οι ντόπιοι να προστατεύσουν το φυσικό περιβάλλον, με ευλαβική διαχείριση όσον αφορά τους φυσικούς πόρους της περιοχής.

Για αυτόν ακριβώς τον λόγο θα πρέπει να γίνει ουσιαστικά η προώθηση και ανάδειξη των αγαθών, ώστε να τροφοδοτήσει το τουρισμό και να στηρίξει την τοπική και εθνική οικονομία. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνουμε τη σταδιακή ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Η αύξηση της παραγωγής, θα συνδράμει στο να καλύψει τις διατροφικές ανάγκες των ντόπιων κατοίκων, αλλά και των επισκεπτών ταυτόχρονα. Δημιουργείται ένα διπλό κέρδος, το οποίο με τη σειρά του θα έχει αντίκρυσμα στο να μειωθούν τα εισαγόμενα αγαθά, να τονωθεί και να ενισχυθεί η απασχόληση με θέσεις εργασίας, αλλά και το να συγκρατηθεί ο πληθυσμός στα γύρω ορεινά χωριά. Τότε θα υπάρξει μια υγιή βιώσιμη ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, ένας τομέας που μπορεί να χαρακτηριστεί και ως θεμέλιο για τους άλλους δύο τομείς που ακολουθούν.

Για να τεθούν όμως αυτές οι βάσεις θα πρέπει να υπάρξει μια συνεργασία και συνεννόηση ή μια κοινή προσπάθεια από την Περιφέρεια Καρδίτσας, τον Δήμο, το Επιμελητήριο, την Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.), ακόμα και ιδιωτικές εταιρίες για την ανάδειξη και στήριξη των τοπικών αγαθών και δραστηριοτήτων που εδρεύουν στην γύρω περιοχή της λίμνης.

Όσο για τα ξενοδοχεία θα ήταν το κατάλληλο να υπάρχει μια πιστοποίηση και μια υιοθέτηση της δημιουργίας τοπικού παραδοσιακού μενού, αλλά και με την σειρά τους οι επιχειρήσεις εστίασης να εντάσσουν ως στόχο την ανάδειξη της παραδοσιακής κουζίνας. Τα παραγόμενα από αυτά προϊόντα συνεισφέρουν αρκετά στην τοπική κοινωνία και οικονομία, μέσα από την ποιότητα τους, την ταυτότητα τους, την ιδιαιτερότητα τους που τα διακρίνει και τα κάνει ξεχωριστά σε βάθος χρόνου, δημιουργώντας έτσι τις κατάλληλες και ευνοϊκές συνθήκες, για την εκδήλωση ιστορίας και παράδοσης μοναδικής για τον τόπο. Άλλωστε τα τοπικά προϊόντα διακρίνονται για την άριστη ποιότητα, τις μοναδικές γευστικές εμπειρίες και συμβάλλουν στην υγιεινή και καλή διατροφή για τους λάτρεις της υγιεινής, όσον αφορά τον τομέα της διατροφής.

Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής της περιοχής διακρίνεται, η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία – ιχθυοκαλλιέργειες, η μελισσοκομία και η δασοπονία σε ξεχωριστούς υπο-τομείς η καθεμία. Η γεωργία είναι ένα κομμάτι του πρωτογενούς τομέα με σύνολο καλλιεργούμενης έκτασης 32.521 στρεμμάτων εκ των οποίων, καλλιεργείται περίπου το 42,5%. Η καλλιέργεια με το μεγαλύτερο ποσοστό γεωργικής γης, είναι το Μοσχάτο σταφύλι με 1850 στρέμματα. Οι καλλιέργειες στις οποίες γίνονται διάφορες δραστηριότητες ξεκινάνε χρονολογικά από το 1468 μέχρι σήμερα.

Η Ελλάδα είναι κατεξοχήν μία παραδοσιακή γεωργική χώρα που διακρίνεται από ένα σημαντικό πρωτογενή τομέα και χαρακτηρίζεται από οικογενειακές εκμεταλλεύσεις. Σίγουρα όπως σε κάθε τομέα, έτσι και εδώ υπάρχουν προβλήματα, αλλά θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με σωστό τρόπο.

Από την άλλη μεριά όμως, δίνεται η δυνατότητα στον προμηθευτή του τομέα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων να συνδέσει το αγρόκτημα του με τη μεταποιητική βιομηχανία. Η σημαντική ετερογένεια των προϊόντων, η προμήθεια χύδην προϊόντων, η ύπαρξη ετερογένειας στους τομείς των προϊόντων και ειδικών γεωγραφικών συνθηκών σε μεγάλο βαθμό της ελληνικής επικράτειας, δίνει την ευκαιρία να δημιουργηθούν επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα να μπορούν να προωθήσουν και να πουλήσουν την γκάμα των προϊόντων που διαθέτουν (Zaridis et al. 2015).

Μετά την οικονομική κρίση που διήρκησε μέχρι το 2014, είχαμε μια σταθερή μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων και των αγροτών για αυτό τον λόγο η Ε.Ε., είχε μια ανησυχητική αντίληψη για τους νέους αγρότες. Η Ε.Ε. ήρθε αντιμέτωπη με ένα μεγάλο διπλό πρόβλημα που ήταν η έλλειψη νέων γεωργών και η ταχεία γήρανση του αγροτικού πληθυσμού (Kontogeorgos et al. 2014).

Σίγουρα οι νέοι αγρότες, μπορούν να προσφέρουν και νέες δεξιότητες και ενέργεια, άρα πιο αποτελεσματική και παραγωγική επαγγελματική διαχείριση, η οποία οφείλεται και στην βελτίωση πλέον της τεχνολογίας και του μορφωτικού επιπέδου. Έτσι για να διασφαλιστεί το μέλλον του επαγγέλματος δημιουργήθηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική των Ενώσεων, η οποία δίνει έμφαση στη παρακμή των νέων αγροτών έχοντας θεσπίσει διαφορετικά μέτρα και κίνητρα για τους νεοεισερχόμενους στη γεωργία, όπως το μέτρο 112 «Στήριξη νέων γεωργών» (Κοινή Αγροτική Πολιτική, Πυλώνας II). Με αυτό το μέτρο διατηρούν τις τιμές και τον πληθυσμό στις γεωργικές – ορεινές περιοχές.

Η περιοχή όμως γενικά είναι πλούσια και διαθέτει καλλιέργειες μηδικής, αμπέλου, σιτηρά, ξερά φασολάκια, κρεμμύδια, ελιές, πατάτες και άλλα κηπευτικά, καθώς και καρποφόρα δασικά δέντρα, όπως η μηλιά, η κερασιά, η καστανιά και η καρυδιά.

Τα είδη των καλλιεργειών μπορούν να χωριστούν στις εξής κατηγορίες (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014).

1. Αροτραίες οι μεγάλες καλλιέργειες, οι οποίες είναι και οι μεγαλύτερες σε ποσοστό του (22,5%), οι οποίες περιλαμβάνουν φασολάκια ξερά, κριθάρι, καλαμπόκι, διάφορα κτηνοτροφικά φυτά, βαμβάκι, μηδική, σιτάρι από τα οποία το 68%, αρδεύονται.
2. Τα αμπέλια είναι η δεύτερη σε τάξη κατηγορία με ποσοστό συμμετοχής τουλάχιστον (10,07%), στις οποίες σημαντικό ρόλο και λόγο, έχει η περιοχή του Μοσχάτου και η περιοχή του Μεσενικόλα, με την καλλιέργεια κυρίως του σταφυλιού και την ξεχωριστή παραγωγή κρασιού, η οποία οφείλεται στο άριστο μικροκλίμα της περιοχής.
3. Δενδρώδεις καλλιέργειες με ποσοστό (7,59%), όπου αυτή η κατηγορία αποτελείται από ροδακινιά (*Prunus persica*), αμυγδαλιά (*Prunus dulcis*), μηλιά (*Malus domestica*), κερασιά (*Prunus avium*), καρυδιά (*Junglans regia*), καστανιά (*Castanea sativa*), ελιά (*Olea europaea*). Αρδεύεται το 22% περίπου, της συνολικής παραγωγής.
4. Κηπευτικά σε ποσοστό (2,42%) και περιλαμβάνει κρεμμύδια, φασολάκια, ντομάτες και άλλα κηπευτά τοπικά αγαθά.
5. Το υπόλοιπο τμήμα, αποτελείται από χορτολίβαδα και αγρανάπαυση, σημαντικός παράγοντας για την κτηνοτροφία στην περιοχή και για τα προϊόντα που μπορεί να προσφέρει ο κτηνοτροφικός τομέας.

Να γίνει αναφορά σε αυτό το σημείο ότι η άρδευση στην περιοχή, γίνεται με τρεις τρόπους, οι οποίοι είναι: 1) με αντλίες, 2) με τεχνητή βροχή και 3) με αυλάκια.

Όμως, το κομμάτι της γεωργίας είναι περιορισμένο, κυρίως λόγω των πληθυσμιακών συρρικνώσεων αλλά και των οικονομικών, και των κοινωνικών συνθηκών. Σημαντικά προβλήματα είναι η κλίση του εδάφους, η μη αποτελεσματική άρδευση αλλά και η προσβασιμότητα τους, με την έννοια ότι δεν υπάρχουν αγροτική δρόμοι ανάμεσα στα αγροτεμάχια.

Κλείνοντας να γίνει αναφορά, ότι υπάρχουν και κίνδυνοι που συνδέονται με την υγεία όπως αναπνευστικά, οφθαλμικά, εργατικά ατυχήματα και δίνοντας έτσι περισσότερη έμφαση στην ασφάλεια των αγροτών, διότι εντοπίζονται και δημιουργούνται αυτά κάνοντας οι ίδιοι τις καθημερινές τους δραστηριότητες.

Από την άλλη μία έρευνα για παράδειγμα, που προσπάθησε να το καταγράψει ποσοτικά στην χώρα μας, πήρε ένα τυχαίο δείγμα από 263 αγρότες με κύριο στόχο της έρευνας, τρία θέματα. Την αξιολόγηση των κινδύνων που σχετίζονται με το επάγγελμα, την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών πολιτικών και την ασφάλεια των αγροτών και τέλος την ικανοποίηση της εργασίας και της πρακτικής, της κοινωνικής πολιτικής. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα, έδειξαν ότι οι γυναίκες και οι νεότεροι, μορφωμένοι αγρότες, ήταν πιο αισιόδοξοι για το γεωργικό επάγγελμα (Evangelakaki et al., 2020). Με λίγα λόγια για να υπάρξει μια βελτίωση του αγροτικού τομέα θα πρέπει να πέσει και ο μέσος όρος ηλικίας. Σημαντικό κομμάτι, διότι οι περισσότεροι που ασχολούνται είναι μεγάλοι σε ηλικία και οι νέοι δεν στρέφονται αρκετά σε αυτόν τον τομέα.

Γίνεται πάντως σημαντική προσπάθεια λύσεις των προβλημάτων με διάφορους τρόπους, δίνοντας ώθηση στην αναπτυξιακή πορεία του πρωτογενούς τομέα.

Στην περιοχή του Κρουονερίου, γίνεται παραγωγή ντόπιων κηπευτικών προϊόντων από τους κάτοικους της περιοχής. Τα ντόπια προϊόντα τα προμηθεύουν στα ξενοδοχεία της περιοχής, αλλά και στην λαϊκή αγορά της πόλης, που είναι η Καρδίτσα.

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα το τελευταίο χρονικό διάστημα των δύο –τριών ετών, δεν είναι και στην καλύτερη της δυνατή κατάσταση σε σύγκριση από τις προηγούμενες χρονιές. Είναι ουσιαστικά μικρότερης κλίμακας και ανοργάνωτη και αυτό οφείλεται στο ότι δεν ξεπερνά τις ζώνες οργανωμένης κτηνοτροφίας που ορίζει η ΖΟΕ (Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου).

Οι παραγόμενες ποσότητες κινούνται πιο πολύ σε επίπεδο αυτοκατανάλωσης, αλλά βέβαια διατίθενται και στη αγορά της Καρδίτσας και του κάμπου. Επίσης, υπάρχει διάθεση των προϊόντων και κοντά στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης που αποτελείται κυρίως με κρέας, γάλα και αυγά. Στην διάρκεια όμως του χειμώνα λόγω των ακραίων συνθηκών (χιονιού, παγετού) υπάρχει περίπτωση δυσκολίας στην εκτροφή των ζώων και ο λόγος διότι τα μεταφορικά μέσα δεν μπορούν να προσεγγίσουν τους στάβλους. Τα κυριότερα είδη στην περιοχή, είναι τα αιγοπρόβατα. Η ορεινή κτηνοτροφία αντιμετωπίζει και αυτή προβλήματα, όπως και η ημιορεινή σε καθεστώς βοσκοτόπων και σε ανεπαρκή δομή.

Τον Σεπτέμβριο του 2019 στο Μορφοβούνι παρουσιάστηκε μια ενδιαφέρουσα εκδήλωση για τον κλάδο της κτηνοτροφίας, την οποία οργάνωσε ο Δήμος Πλαστήρα. Εκεί παρουσιάστηκαν αρκετά θέματα που απασχολούσαν τον κλάδο, όπως η εμφάνιση της Αφρικανικής Πανώλης των Χοίρων στη χώρα μας, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα μεγάλες οικονομικές και υγειονομικές επιπτώσεις, κυρίως στη γειτονική Βουλγαρία. Υπήρξε σοβαρή ενημέρωση των ιδιοκτητών οικόσιτων χοίρων στα χωριά, για να αντιμετωπιστεί καλύτερα αυτό το φαινόμενο. Επίσης, η προϊσταμένη Υγείας Ζώων της

Υποδιεύθυνσης Κτηνιατρικής Υπηρεσίας Καρδίτσας παρουσίασε επιμέρους φωτογραφικό υλικό, ώστε να το κάνει ακόμα πιο γνωστό στους κτηνοτρόφους και στους κυνηγούς της περιοχής για να αναγνωρίζουν τα άρρωστα ζώα και το πώς θα πρέπει οι ίδιοι να αντιδράσουν σε μια τέτοια περίπτωση.

Ο Διευθυντής Αγροτικής Ανάπτυξης Καρδίτσας, αναφέρθηκε και ο ίδιος στην αξία της κτηνοτροφίας και στην συνεισφορά και στην αυτάρκεια που μας δίνει ο συγκεκριμένος κλάδος, τον οποίο θα πρέπει να τον βελτιώσουμε πάραυτα, πριν είναι αργά.

Στο τέλος, ο δήμαρχος του Δήμου Πλαστήρα, παρουσίασε δέκα (10) σημεία από τα οποία ο ίδιος και η νέα δημοτική αρχή συνολικά θεωρεί ότι μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στην βελτίωση και στην ανάπτυξη της τοπικής Κτηνοτροφίας, αλλά και των ίδιων των κτηνοτρόφων που την απαρτίζουν (Νέος Αγών, 2021).

Τα δέκα σημεία στα οποία αναφέρθηκαν είναι τα εξής:

1. Άμεση δημιουργία Μητρώου Κτηνοτρόφων και θέσπιση Συμβουλίου Κτηνοτρόφων.
2. Στήριξη των κτηνοτρόφων με υποδομές (δρόμοι, νερό, ηλεκτρικό ρεύμα), εφαρμογή προγραμμάτων βελτίωσης βοσκοτόπων, προβολή κτηνοτροφικών προϊόντων κ.ά.
3. Ορισμός Τεχνικής Επιτροπής από ειδικούς για την σύνταξη σχεδίου απόφασης για την προσωρινή αδειοδότηση των ποιμνιοστασιών μετά την 30/6/2019.
4. Ανάλυση πρωτοβουλίας για τροποποίηση της ΖΟΕ, προκειμένου να αρθούν οι στρεβλώσεις και να δοθούν δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης με προτεραιότητα την Κτηνοτροφία και την Αμπελουργική Ζώνη (Μοσχάτου – Μεσενικόλα – Μορφοβουνίου).
5. Εξασφάλιση συνθηκών Κτηνοτροφικού Πάρκου στη Ράζια Μορφοβουνίου, καθώς και κτηνοτροφικών θυλάκων, όπου αυτό είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί.
6. Πρωτοβουλίες για δημιουργία κοινωνικού συνεταιρισμού και σκοπό την ίδρυση δομών, όπως είναι πρώτον η δημιουργία Συνεταιριστικού Τυροκομείου και δεύτερον η δημιουργία Συσκευαστηρίου Κρέατος και παραγώγων.
7. Διεύρυνση της παραγωγικής κτηνοτροφικής δραστηριότητας με τη δημιουργία Συνεταιριστικού εκτροφείου τριχωτών θηραμάτων (ζαρκάδια, ελάφια, λαγοί, κ.ά).
8. Σύνδεση της τοπικής κτηνοτροφίας με τις τουριστικές επιχειρήσεις της λίμνης Πλαστήρα, με στόχο την άμεση απορρόφηση των κτηνοτροφικών προϊόντων.
9. Συνεργασία με κρατικούς και άλλους φορείς με σκοπό την αξιοποίηση χρηματοδοτικών και άλλων ευκαιριών για την κτηνοτροφία.
10. Συστηματική ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση των νέων κτηνοτρόφων.

Στο κλείσιμο αυτής της πρόσκλησης που δείχνει ότι πρέπει να συμβάλουν ουσιαστικά όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, οι κάτοικοι, οι ξενοδοχειακές μονάδες για την επίλυση τέτοιων ζητημάτων, η οποία επίλυση σε ένα πρόβλημα γίνεται πιο εύκολη υπόθεση με την ευρεία συμμετοχή όλων. Να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, σχηματίστηκε και Συμβούλιο Κτηνοτρόφων με έδρες το Μορφοβούνι, την Κερασιά και το Μοσχάτο, με τους αντίστοιχους εκπροσώπους τους.



Η επαγγελματική αλιεία από το 2014 που αντλήθηκαν κάποια δεδομένα μέχρι και σήμερα, δεν άλλαξε και πολύ. Γενικά 40 περίπου άτομα ασχολούνται επαγγελματικά στην περιοχή της λίμνης, ενώ η παραγωγή είναι περίπου 35 τόνοι το χρόνο. Δεν έχει αλλάξει κάτι από τότε ριζικά. Στο βόρειο τμήμα της λίμνης, η δραστηριότητα είναι πιο έντονη λόγω του πλάτους της λίμνης και επίσης κάνει πιο εύκολα την πρόσβαση των ψαράδων σε αυτήν. Συνολικά 28 σκάφη δραστηριοποιούνται με τα 5 από αυτά να κάνουν την δραστηριότητα αυτή επαγγελματικά, διότι στην ουσία είναι και η μόνη πηγή εισοδήματος που έχουν. Τα μόνιμα σκάφη αλιεύουν πάνω από 120 μέρες το χρόνο και κυρίως τους μήνες, μετά την Άνοιξη. Το εισόδημα που μπορεί να προσφέρει μια τέτοια δραστηριότητα, δεν είναι ικανοποιητικό και δεν μπορεί να αυξήσει την ζήτηση.

Πέραν όμως από το οικονομικό κομμάτι, υπάρχει και το ζήτημα της διαδικασίας της αλιείας. Πρώτον, το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι αλιείς είναι η παρουσία ολόκληρων πρώην δασών μέσα στην λίμνη, που αποτελούνται από έλατα και δρυς, τα οποία δεν αποψιλώθηκαν όταν έγινε η εισροή νερού μέσα στο χώρο της λίμνης. Αρκετοί κορμοί διατηρούνται ακόμη σε καλή κατάσταση, παρόλο που πέρασαν αρκετά χρόνια από την δημιουργία της και αυτά αποτελούν εμπόδιο για τα δίχτυα των ψαράδων, καταστρέφοντας τα τμηματικά ή ολικά και δυσκολεύοντας έτσι την διαδικασία. Δεύτερον, εξαιτίας της εποχικής πτώσης στη στάθμη της λίμνης, οι ποσότητες του γόνου καταστρέφονται για αυτό θα πρέπει να σταματήσει η διαδικασία της αλιείας. Επειδή τον μήνα Μάιο αρχίζει η σταδιακή πτώση του νερού, αλλά και επειδή υπάρχει αύξηση της θερμοκρασίας στο περιβάλλον, αλλά και γιατί τότε ένα μεγάλο μέρος νερού διοχετεύεται για παραγωγή ενέργειας, για ποτίσματα στις καλλιέργειες του κάμπου και των ημιορεινών περιοχών. Με αυτόν τον τρόπο καταστρέφεται ο γόνος και για αυτό τον λόγο πρέπει σε εκείνο το χρονικό σημείο να σταματήσει η διαδικασία της αλιείας. Τρίτον, η ύπαρξη των προαναφερθέντων πλημμυρισμένων δασών είναι σημαντικοί χώροι για μεγάλα σε μέγεθος είδη ψαριών, τα οποία οι ψαράδες δεν μπορούν να αλιεύσουν. Ένα τέτοιο τμήμα, είναι από την περιοχή των Μουραγιών, μέχρι το φράγμα.

Υπάρχουν βέβαια και συγκεκριμένες περιοχές, όπου καλλιεργούν είδη ψαριών όπως είναι το είδος της πέστροφας, στις περιοχές του Μπελοκομίτη, της Φυλακτής το οποίο ιχθυοτροφείο είναι καλά οργανωμένο, αλλά υπήρχε και ένα ιχθυοτροφείο στην περιοχή της Καρίτσας, αλλά καταστράφηκε από το καταιγίδα του «Ιανού». Έτσι λειτουργούν δύο από τα τρία ουσιαστικά που υπήρχαν και όπως έγινε αναφορά, εκτρέφουν το είδος της πέστροφας.

Επιπλέον πληροφορίες υπάρχουν και στον Αθλητικό Σύλλογο Ερασιτεχνών Αλιέων Καρδίτσας (Α.Σ.Ε.Α.Κ.), όπου μια δημοσίευση τους στην ιστοσελίδα του Facebook, ανάρτησαν ότι απαγορεύεται η αλιεία με κάθε μέσο και εργαλείο στη λίμνη Πλαστήρα από τις 22 Μαρτίου μέχρι τις 30 Ιουνίου για λόγους αναπαραγωγής των ψαριών. Δυναμικό το παρόν από τον Σύλλογο, για την υπεράσπιση της προστασίας της λίμνης και των ειδών της, πράγμα πολύ σημαντικό για τη βιωσιμότητα και την διαχείριση των ειδών ψαριού που βρίσκονται μέσα στη λίμνη.

Τώρα όσον αναφορά τον κλάδο της μελισσοκομίας αξίζει να αναφερθεί ότι το μέλι, από τα παλαιολιθικά ακόμη χρόνια, είναι μια βασική τροφή για τον άνθρωπο γεμάτη θρεπτικά συστατικά, τα οποία βελτιώνουν τον οργανισμό και το ανοσοποιητικό σύστημα του κάθε ανθρώπου που το χρησιμοποιεί. Η παραγωγή μελιού μπορεί να γίνει, είτε επαγγελματικά είτε ερασιτεχνικά, ανάλογα με την διάθεση, τον χρόνο και την οικονομική ευχέρεια του καθενός που θα ασχοληθεί μαζί του, αλλά και τις βλέψεις τι οποίες αναζητάει ο καθένας, από μια τέτοια δραστηριότητα. Σε επαγγελματικό επίπεδο το σύγχρονο μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης, απαιτεί ένα ποιοτικό πρωτογενές προϊόν, που στην περίπτωση αυτή είναι το μέλι, αλλά και στα σύγχρονα συστήματα διανομής, με την σωστή σχέση ανάμεσα σε ποιότητα, τιμή και φυσικά η παραγωγή του, η οποία είναι και η βάση του όλου

εγχειρήματος. Τέτοιες δραστηριότητες διακρίνονται στις περιοχές του Λαμπερού, στον Μεσενικόλα και περιμετρικά της λίμνης (Εικόνα 32).



**Εικόνα 32.** Μελίσσια κοντά στην περιοχή της Καστανιάς (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Το marketing όμως, είναι αυτό που παίζει σπουδαίο και καθοριστικό ρόλο, στο πώς μια επιχειρηματική ιδέα θα μπορέσει να καταστεί βιώσιμη. Με την σωστή διαχείριση και βελτίωση σε αυτό τον τομέα, αλλά και οι ευκαιρίες ή οι ιδέες που ίσως βρεθούν στο εγγύς μέλλον, μπορούν να αποφέρουν με σίγουρο τρόπο και σχεδιασμό θετικά κυρίως αποτελέσματα στους ντόπιους κατοίκους της λίμνης. Η προσέγγιση στο θέμα του marketing με καινοτόμες ιδέες είναι πολύ σημαντικός παράγοντας που παίζει ρόλο στην ανάπτυξη και στην προσέλκυση επισκεπτών, για να μπορέσει μια περιοχή να πιάσει τους οικονομικούς της στόχους. Η βιωσιμότητα μιας οικογενειακής συνήθως επιχείρησης, πρέπει να έχει ως βασικό της σκοπό την ανοδική πορεία βάση ενός σχεδίου. Κοινό στοιχείο θα είναι ο συνδυασμός γεύσης, με τις ευεργετικές κυρίως ιδιότητες που προσφέρει το μέλι.

Σίγουρα μπορεί να δημιουργηθεί η δυνατότητα επιπλέον θέσεων εργασίας στον κλάδο αυτόν, διότι η χώρα μας διαθέτει μια τεράστια δυναμική, λόγω των κλιματικών συνθηκών που επικρατούν, αλλά και της βιοποικιλότητας που διαθέτει η περιοχή της λίμνης. Η μελισσοκομία τα τελευταία δέκα χρόνια παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη σε αριθμό κυψελών, αλλά και σε ποιότητα ειδικά στη Λίμνη Πλαστήρα. Συνήθως οι ντόπιοι τρυγούν μέλι ελάτης, ένα από τα πιο γευστικά είδη μελιού που στηρίζεται κυρίως στις τοπικές συνθήκες κλίματος που επικρατούν. Υπάρχουν πάνω από 4.500 κυψέλες, ένα ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό και είναι ένας από τους πιο παραγωγικούς και κερδοφόρους κλάδους της Ελλάδας (Γιαννούλας και Χριστοδούλου 2014).

Ο κλάδος της δασοπονίας δεν είναι αμελητέα περίπτωση, διότι παρέχει αγαθά και υπηρεσίες τις οποίες με την σωστή διαχείριση μπορεί να αναδείξει τοπία, μπορεί να καλύψει τις τοπικές ανάγκες των κατοίκων της και μπορεί να προσφέρει στον εναλλακτικό τουρισμό με το είδος της αναψυχής αλλά και άλλου είδους κυρίως δραστηριότητες. Τα σπουδαιότερα αγαθά και οι υπηρεσίες που παράγονται από τα δάση και τις δασικές εκτάσεις της περιοχής, είναι πολλές και σημαντικές. Γενικά, οι ποσότητες είναι ικανές να καλύψουν τις ανάγκες της κοινωνίας γενικότερα με τεχνητή ξυλεία, καυσόξυλα, βοσκήσιμη ύλη, εκτροφή των μελισσών, νερό, αναψυχή κ.ά. Η ξυλοπαραγωγική

δυνατότητα της περιοχής είναι τεράστια, διότι διαθέτει ένα τεράστιο φυσικό πλούτο ο οποίος εκφράζεται με σχετική ευκολία, μέσα από τις ποσότητες παραγόμενων ξύλων από την περιοχή της λίμνης. Επειδή η ζήτηση είναι αρκετά μεγάλη σε ξύλο, θα πρέπει να υπάρξουν οι κατάλληλες μελέτες και η ανάλογη διαχείριση των φυσικών πόρων, ώστε να μην επηρεαστεί η αειφορία της περιοχής (Εικόνα 33).



**Εικόνα 33.** Δασικά οικοσυστήματα κοντά στην περιοχή Τσαρδάκι (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

### 3.5.2. Ο δευτερογενής τομέας στη λίμνη Πλαστήρα

Η δυναμική που μπορεί να προσφέρει ο πρωτογενής τομέας με την παραγωγή των αγαθών του, μπορεί να οδηγήσει σε ένα καλό επίπεδο τον επόμενο τομέα σε σειρά, δηλαδή τον δευτερογενή τομέα. Είναι ο τομέας που ασχολείται με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του πρωτογενή με ενδεικτικό παράδειγμα την μεταποίηση των προϊόντων. Οι κλάδοι που μπορούν να υπάρξουν στη περιοχή μελέτης, είναι οι εξής τρεις:

- 1) Ο κλάδος της χειροτεχνίας στον οποίο μπορούν να δημιουργηθούν χειροποίητα αντικείμενα, όπως για παράδειγμα κεντήματα, πλεκτά κ.ά., ότι μπορεί δηλαδή να δημιουργηθεί και να φτιαχτεί με το χέρι.
- 2) Η βιοτεχνία, η οποία αφορά στην παρασκευή προϊόντων σε μικρότερη κλίμακα από την βιομηχανία. Είναι στην ουσία μία μονάδα παραγωγής που κατασκευάζει προϊόντα τα οποία είναι χρήσιμα για τον άνθρωπο και για να φτιαχτούν απαιτούν τέχνη και την παρουσία ή βοήθεια των μηχανημάτων. Εδώ, ο εξοπλισμός, η παραγωγή, οι ποσότητες γίνονται με γοργούς ρυθμούς και απασχολούνται λίγα άτομα σε αντίθεση με την βιομηχανία.
- 3) Η βιομηχανία είναι ο μεγαλύτερος κλάδος σε σχέση με τους δύο παραπάνω και η παραγωγή αγαθών ή συναφή υπηρεσιών γίνεται με σύγχρονα μηχανήματα, απασχολούνται περισσότερα άτομα

και η παραγωγή είναι κυρίως μαζική. Δεν δραστηριοποιείται κάποιου τέτοιου είδους βιομηχανία, στην περιοχή της λίμνης μέχρι σήμερα.

Οι δραστηριότητες που γίνονται σε αυτόν τον τομέα είναι αρκετά περιορισμένες παρότι γίνονται προσπάθειες μέσω προγραμμάτων και επιδοτήσεων τα τελευταία χρόνια για αναβάθμιση αυτού του τομέα. Στην ουσία οι περισσότερες επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιοχή μελέτης αποτελούνται από μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις με σημαντική έλλειψη εξαγωγικού προσανατολισμού. Το κόστος μεταφοράς, η έλλειψη πρώτης ύλης, το μέγεθος της τοπικής αγοράς, μερικές φορές ακόμα και η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού προσωπικού, αλλά και η όχι και τόσο καλή οργάνωση, κάνουν ακόμα πιο δύσκολη την επιβίωση αυτού του τομέα, πράγμα πολύ δυσάρεστο για την περιοχή.

Ειδικότερα, στον δευτερογενή τομέα οι κατασκευές με ποσοστό 14% στο σύνολο και 16% περίπου στον Δήμο Πλαστήρα, κατέχουν τα πρωτεία, ενώ ο μεταποιητικός κλάδος απασχολεί το 6,5% στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Πλαστήρα και το 3% στην περιοχή μελέτης μας, δηλαδή τον δήμο Πλαστήρα (Στρίγκου 2011). Κύρια χαρακτηριστικά τα οποία διαδραμάτισαν ουσιαστικό και κυρίαρχο ρόλο ήταν το χαμηλό εισόδημα των κατοίκων και η φθίνουσα πορεία της απασχόλησης.

Επιπροσθέτως, να αναφερθεί το γεγονός ότι ισχύουν οι δυσμενείς όροι της υπάρχουσας Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) στην περιοχή από το 1998, η οποία θέτει ως απαγορευτική την δυνατότητα μεταποίησης των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων εντός του αστικού χώρου των οικισμών της περιοχής από το έτος δημιουργίας της και έπειτα (Λάντζος 2010).

Από την άλλη όμως μεριά, υπάρχουν όμως και θετικά σημάδια που πρέπει να αποτελέσουν παραδείγματα και να δώσουν ένα κύμα ώθησης και αισιοδοξίας, ότι ο δευτερογενής τομέας μπορεί να συμβάλει και αυτός στην ανάπτυξη, στην βελτίωση της τοπικής οικονομίας και της ευρύτερης εικόνας της περιοχής. Στην περιοχή της Καστανιάς για παράδειγμα, λειτουργεί μια βιοτεχνία υποδημάτων χορού και τσαρουχιών και είναι μία από τις τρεις που διαθέτει συγκεκριμένα όλη η χώρα μας. Η ιστορία της ξεκίνησε από το 1910, είναι ιδιωτική οικογενειακή επιχείρηση, η οποία περνά από γενιά σε γενιά. Το συγκεκριμένο εργαστήριο κατασκευής βρίσκεται στο ίδιο μέρος που ήταν το αρχικό, πράγμα που φαντάζει καταπληκτικό για τους λάτρεις της ιστορίας. Εκεί κατασκευάζονται τσαρούχια, γουρνοτσάρουχα, γυναικεία υποδήματα, σελλάχια ποντιακά τα οποία για να τα αποκτήσει κάποιος, πρέπει να κάνει παραγγελία. Ακόμα, ένα θετικό σημάδι για τον δευτερογενή τομέα, είναι ότι υπάρχουν και μικρά ερασιτεχνικά οινοποιεία στην περιοχή του Μεσενικόλα, στη περιοχή του Μορφοβουνίου και στη περιοχή του Μοσχάτου Καρδίτσας, όπως και κάποια μικρά οικογενειακά τυροκομεία. Μερικά από αυτά την περασμένη πενταετία ή ακόμα και δεκαετία αφορούσαν μόνο την τοπική αγορά, στην σημερινή εποχή όμως και με την εξέλιξη διάφορων παραγόντων, τα προϊόντα τους πηγαίνουν και στις ξενοδοχειακές μονάδες ή στα καταλύματα ως αγαθά για κατανάλωση.

Υπάρχει, η κύρια αμπελουργική ζώνη, από την οποία τα κρασιά της περιοχής ιδίως έχουν χαρακτηριστεί από το υψηλό δυναμικό τους, ως οίνος παραγόμενος σε καθορισμένη περιοχή. Είναι φανερό ότι ο χαρακτήρας του κρασιού εξαρτάται άμεσα από το σταφύλι από το οποίο προέρχεται, από την περιοχή όπου αυτό καλλιεργείται, από τον τρόπο που γίνεται η οινοποίηση του και αλλά και το πως αυτό παλαιώνει. Ο νομοθέτης, θέλοντας να γνωστοποιήσει στον καταναλωτή αυτές τις ιδιαιτερότητες, δημιούργησε τις έννοιες των κατηγοριών και των τύπων των κρασιών. Διαβάζουμε λοιπόν πάνω στις ετικέτες τις ενδείξεις: Οίνος Ονομασίας Προέλευσης, Τοπικός Οίνος ή Επιτραπέζιος, οίνος ξηρός, ημίγλυκος, ή αφρώδης. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το



Κανονισμό με αριθμ. 401/2010 της Ε.Ε (Κανονισμός Ε.Ε., 2010) και την εθνική νομοθεσία, τα κρασιά διακρίνονται σε οίνους Ονομασίας Προέλευσης και Επιτραπέζιους.

Η «Ονομασία προέλευσης», αποτελεί το τοπωνύμιο μιας περιοχής, όταν χρησιμοποιείται ως εμπορική επωνυμία ενός προϊόντος. Σύμφωνα με τη διεθνή νομολογία, το προϊόν αυτό πρέπει να προέρχεται από την περιοχή της οποίας φέρει το όνομα και οι ποιοτικοί χαρακτήρες του πρέπει να οφείλονται σε φυσικούς και τεχνικούς παράγοντες της περιοχής αυτής. Φυσικοί παράγοντες είναι το οικοσύστημα της περιοχής παραγωγής του, ενώ οι τεχνικοί είναι η τεχνολογία παραγωγής που εφαρμόζεται (Σύνδεσμος Ελληνικού Οίνου, 2021). Τα ελληνικά κρασιά με Ονομασία Προέλευσης προέρχονται από αμπελουργικές περιοχές με υψηλό ποιοτικό δυναμικό γι' αυτό και χαρακτηρίζονται, σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ε.Ο.Κ. ως V.Q.P.R.D., από τα αρχικά των γαλλικών λέξεων Vin de Qualité Produit de Région Déterminée που σημαίνουν: Οίνος Ποιότητας Παραγόμενος σε Καθορισμένη Περιοχή.

Διακρίνονται σε Οίνους Ονομασίας Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας (Ο.Π.Α.Π.) και Οίνους Ονομασίας Προέλευσης Ελεγχόμενης (Ο.Π.Ε.). Στην Ελλάδα παράγονται 27 κρασιά Ονομασίας Προέλευσης εκ των οποίων τα 19 είναι Ο.Π.Α.Π. και τα υπόλοιπα Ο.Π.Ε.. Χαρακτηριστικό παράδειγμα σε αυτές τις τρεις προαναφερθείσες περιοχές, είναι ότι στη περιοχή του πήραν την Ονομασία Προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας Μεσσηνικόλα (ΟΠΑΠ) και ως Οίνος Ονομασίας Προέλευσης Ελεγχόμενης (ΟΠΕ). Το κρασί έχει διακριθεί στο 16ο Διεθνή Διαγωνισμό Οίνου Concours Mondial de Bruxelles στη Βαλένθια το 2009, όπου έλαβε το χρυσό βραβείο σε ένα ανταγωνισμό ανάμεσα σε 6.289 κρασιά που συμμετείχαν από όλον τον κόσμο. Η ετήσια παραγωγή φτάνει τα 30.000 με 35.000 φιάλες και πηγαίνουν κυρίως στην ελληνική αλλά και γερμανική αγορά. Η αμπελουργική ζώνη που παράγει τους οίνους στην περιοχή κυρίως του Μεσσηνικόλα με την ονομασία προέλευσης ανώτερης ποιότητας «Μεσσηνικόλα», έχει αναγνωριστεί από το Π.Δ. 16/8.2.94 και έχει γίνει «Αναγνώριση ονομασίας προέλευσης οίνων Μεσσηνικόλα», σύμφωνα με το (ΦΕΚ 17/Α/14.2.94) και την Υ.Α. 332176 ΦΕΚ Β 214 1/4/1994 του Υπουργού γεωργίας και περιλαμβάνει τα τρία δημοτικά διαμερίσματα του Μοσχάτου, Μεσσηνικόλα και Μορφοβουνίου του Δήμου Πλαστήρα. Η γιορτή του Μεσσηνικόλα επίσης, έλκει πλήθος τουριστών κάθε χρόνο.

Και τέλος, ακόμα μία δραστηριότητα που γίνεται στην περιοχή είναι το εργοστάσιο της Δ.Ε.Η., στο οποίο παράγεται ενέργειας. Η παραγωγή γίνεται κυρίως κατά τους θερινούς μήνες του χρόνου. Στα πλαίσια του προγράμματος Leader II έχουν πραγματοποιηθεί κάποιες επενδύσεις για την ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα (Χατζημανωλάκη 2003). Η Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.) είχε προσπαθήσει να ενισχύσει αυτές τις βιοτεχνικές δραστηριότητες με τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ), στις οποίες έδινε την δυνατότητα εκτός από την μεταποίηση των προϊόντων και της πρώτης ύλης, να μπορούν να πραγματοποιούν επίσης και μια οργανωμένη εξωτερική δραστηριότητα.

### 3.5.3. Ο τριτογενής τομέας στη λίμνη Πλαστήρα

Είναι ένα από τα πιο ισχυρά στοιχεία που πρέπει να εκμεταλλευτεί ο Νομός Καρδίτσας σε σύγκριση με τους άλλους Νομούς της Θεσσαλίας. Η λίμνη Πλαστήρα προσελκύει χιλιάδες τουρίστες ειδικά κατά την περίοδο του καλοκαιριού. Ο τριτογενής τομέας, είναι αυτός ουσιαστικά που θα υποδηλώσει την ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης περιοχής, όπως για παράδειγμα την περιοχή μελέτης. Το εμπόριο είναι περιορισμένο, αλλά αν αξιοποιηθεί σωστά έχει και αυτό μια τεράστια δυναμική βελτίωσης. Στην ουσία δεν έχει αξιοποιηθεί σωστά για τους εξής λόγους:

Πρώτον, η χαμηλή παραγωγή σε γεωργία και κτηνοτροφία προς πώληση. Δεύτερον, η αδυναμία μετακίνησης των προϊόντων στις γύρω περιοχές, γιατί η απόσταση είναι τουλάχιστον 25 χλμ. από το πιο κοντινό σημείο που υπάρχει από την πόλη της Καρδίτσας, οπότε όπως μπορεί να γίνει κατανοητό το κόστος μεταφοράς αυξάνεται και επιβαρύνει την βιωσιμότητα. Ο τρίτος λόγος, είναι για ακόμα μία φορά η κακή οργάνωση και διαχείριση της όλης κατάστασης, χωρίς να υπάρχει κάποιο σχέδιο και συντονισμός.

Το μέσο εισόδημα των κατοίκων ανέρχεται το πιο χαμηλό στα 350€ με 550€, ενώ παλαιότερα ήταν κατά 200€ παραπάνω. Ένας παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει την προσπάθεια των κατοίκων. Τα καταστήματα κυρίως τα εμπορικά που υπάρχουν στην λίμνη και στην ευρύτερη περιοχή της, αποτελούνται κυρίως από ψησταριές, καφεενεία, ταβέρνες, παντοπωλεία και κρεοπωλεία. Η περιοχή του Μουζακίου διαθέτει Εμπορικό Σύλλογο μόνο με κατηγορίες όπως υπολογιστές, κοσμήματα, υποδήματα και άλλα είδη. Είναι μοναδικός στην περιοχή και ιδρύθηκε από το 1917 και ανασυγκροτήθηκε το 1945. Γίνεται και εμπόριο ξυλείας από μικρές ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι τουλάχιστον πέντε σε αριθμό.

Έχουν γίνει βέβαια και αρκετές δράσεις σύμφωνα με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καρδίτσας, όπως δράσεις πολιτισμού – τουρισμού (τουριστική προβολή, πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, συνέδρια) το 2009 και στοίχησαν 200.000€. Ακόμη μία δράση με κόστος 45.000€ στη χιονοδρομική πίστα «Καραμανώλη», το Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης από το 2007-2013 ή ακόμα και το πρόγραμμα κατάρτισης και ανθρώπινου δυναμικού που ξεκίνησε το 2010, αλλά και άλλα έργα βελτίωσης και ενίσχυσης της τοπικής περιοχής που γίνονται μέχρι σήμερα σταδιακά.

Επίσης να γίνει αναφορά, ότι έγιναν και έργα υποδομής με την χρηματοδότηση του Οργανισμού Παραθεριστικών Κέντρων Εργαζομένων Ο.Π.Α.Κ.Ε. στην περιοχή Πεζούλας που αφορούν την πλαζ, αναψυκτήριο στο Λαμπερό, προβλήτα ερασιτεχνικής γεωργίας στο Μεσενικόλα και άλλες υποδομές από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό τότε πρόγραμμα Θεσσαλίας μέσω του υποπρογράμματος Ε.Α.Π.Τ.Α. (Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης) με φορέα το Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Κοινοτήτων της λίμνης Πλαστήρα. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αφορούσε 1) βελτιώσεις στο περιβάλλοντα χώρο για τους τουρίστες, 2) χώρους εναπόθεσης και συγκέντρωσης σκουπιδιών, 3) δημιουργία πάρκου αναψυχής, και 4) οργάνωση τουριστικού γραφείου για καλύτερη οργάνωση των τουριστών.

Οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και τα καταλύματα γύρω από την περιοχή της λίμνης είναι αρκετά και κυρίως αποτελούνται από ιδιωτικούς και κοινοτικούς ξενώνες, αλλά και από ενοικιαζόμενα δωμάτια. Οι περιοχές που υπάρχουν αυτές οι εγκαταστάσεις δίνουν μια ώθηση στον τριτογενή τομέα με την δυναμική τους που έχουν, και είναι οι περιοχές του Μοσχάτου, τα Καλύβια Πεζούλας, η Φυλακτή, η Καστανιά, το Κρυονέρι, ο Μεσενικόλας και το Νεοχώρι (Εικόνα 34). Μεμονωμένα δωμάτια υπάρχουν στις περιοχές του Λαμπερού, Φυλακτής, Μορφοβουνίου, Κρυονερίου και Νεοχωρίου. Βέβαια η αυξημένη ζήτηση ξεκινάει συνήθως τους μήνες του καλοκαιριού, αλλά μπορούν να γίνουν κρατήσεις και καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Λόγω όμως της πανδημίας COVID-19, η χρονιά του 2020 δεν ήταν και η καλύτερη χρονιά σε τουρισμό όπως και η χρονιά του 2021, αλλά οι επόμενες χρονιές αναμένεται να δείξουν σταδιακή βελτίωση.

Η δημιουργία ενός πόλου έλξης των επισκεπτών – τουριστών που θα επιλέξουν την περιοχή ειδικά κυρίως στις απομακρυσμένες περιοχές, ήταν πάντα ένα πλεονέκτημα, γιατί κατά την διαμονή τους οι τουρίστες αναζητούν ένα όμορφο περιβάλλον καλυπτόμενο από την φύση, ώστε να μπορέσουν να το

εξερευνήσουν ή ακόμα και να νιώσουν αυτή την ηρεμία και την αποφυγή τους από την καθημερινή ρουτίνα που τους περιβάλλει.



**Εικόνα 34.** Φωτογραφία από την περιοχή του Νεοχωρίου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Είναι λοιπόν σημαντικό για τους ίδιους και τους δίνεται στην ουσία μία ακόμα ευκαιρία ώστε να μπορέσουν να παρακολουθήσουν τα τοπικά δρώμενα, αλλά και τις ασχολίες των ντόπιων κατοίκων στο πρωτογενή τομέα. Δυστυχώς όμως το 2020 τα περισσότερα δρώμενα δεν πραγματοποιήθηκαν.

Όσον αφορά στην κατηγοριοποίηση των ξενοδοχείων στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα, υπάρχουν πολλά ξενοδοχεία και ξενώνες που είναι φτιαγμένοι από πέτρα, ιδανικοί κυρίως χώροι για όμορφες και ικανοποιητικές διακοπές για τους τουρίστες. Τα ξενοδοχεία είναι όλων των κατηγοριών και τα περισσότερα, μάλλον σχεδόν όλα έχουν νόστιμο ντόπιο πρωινό και φαγητό. Υπάρχουν όμως διάφορων ειδών ξενοδοχεία με κατηγορίες. Η αρμοδιότητα κατηγοριοποίησης των ξενοδοχείων είναι του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΞΕΕ), το οποίο είναι σύμφωνα με το Ν.4276/2014(ΦΕΚ Α 155) όπως ισχύει, ο αρμόδιος φορέας για την κατάταξη των κύριων καταλυμάτων (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2018). Η κατάταξη των ξενοδοχείων σε κατηγορίες αστέρων, πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις των υπ' αριθμ. 216/2015 (ΦΕΚ Β 10), 19102/2016 (ΦΕΚ Β 3387), 21654/2017 (ΦΕΚ Β 4242), 17352/2018 (ΦΕΚ Β 4822) και 1142/2021 (ΦΕΚ Β 365) αποφάσεων Υπουργού Τουρισμού (Υπουργείο Τουρισμού, 2015). Σύμφωνα λοιπόν με το Υπουργείο Τουρισμού, ως τουριστικό κατάλυμα ορίζονται οι τουριστικές επιχειρήσεις που υποδέχονται τουρίστες και παρέχουν σε αυτούς χώρους διαμονής και άλλες συναφείς προς διαμονή υπηρεσίες, όπως εστίαση, ψυχαγωγία, άθληση, αναψυχή (Υπουργείο Τουρισμού, 2017). Εν συνεχεία, γίνεται ένας διαχωρισμός των ξενοδοχειακών καταλυμάτων όπως ξενώνες φιλοξενίας νέων και τα σύνθετα τουριστικά καταλύματα, τα ξενοδοχειακά καταλύματα, οι τουριστικές κατασκηνώσεις (camping), τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες, ενοικιαζόμενα δωμάτια ή ακόμη και οι τουριστικές επαύλεις (βίλλες). Ο διαχωρισμός γίνεται με βάση την δυναμικότητα τους και το τι διαθέτουν στους χώρους τους. Το Υπουργείο Τουρισμού καθορίζει με σαφήνεια τον χώρο που χαρακτηρίζεται ως τουριστικό κατάλυμα μία συγκεκριμένη εγκατάσταση. Υπάρχουν δηλαδή, κάποιες

τεχνικές και λειτουργικές προδιαγραφές που βαθμολογούν τα ξενοδοχεία και τα κατατάσσουν σε κατηγορίες από ένα (1) έως πέντε (5) αστέρια, εφόσον πληρούν τις προδιαγραφές και συγκεντρώνουν τον ελάχιστο αριθμό μορίων που απαιτείται για την κάθε μία κατηγορία από τις παραπάνω κατηγορίες συνολικά. Γενικά τα μόρια που κατατάσσουν τα ξενοδοχεία στις κατηγορίες από ένα έως πέντε αστέρια, σύμφωνα με το άρθρο 7 του ίδιου νόμου, είναι οι εγκαταστάσεις που έχουν δημιουργηθεί όπως χώρος στάθμευσης, θέρμανση, σταθμός φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα, αν βρίσκεται σε ζώνη ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κ.ά. (πηγή: <http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/ya%20216.htm>).

Άλλα σημαντικά κριτήρια είναι το ελάχιστο εμβαδόν χώρου υποδοχής σε τ.μ., η υποδοχή η οποία είναι ανοιχτή 24 ώρες την ημέρα, αν υπάρχει θυρωρός (concierger), εξωτερικός θυρωρός (doorman), υπηρεσία μεταφοράς αποσκευών, υπηρεσία φύλαξης αποσκευών σε διακριτό χώρο, σύγχρονο τηλεφωνικό κέντρο με σύνδεση στα δωμάτια κ.ά. Επίσης, μετράνε οι προδιαγραφές των δωματίων – διαμερισμάτων, όπως μπανιέρα, ντουζιέρες, πετσέτα πισίνας, απλή πετσέτα κ.ά. Η εστίαση αν υπάρχει πρωινό στο δωμάτιο, μπουφές, ο χρόνος διάρκειας του πρωινού. Η ψυχαγωγία, η διασκέδαση, η αθλητική εγκατάσταση με γήπεδα τένις ή ποδοσφαίρου. Το προσωπικό του ξενοδοχείου όπως απόφοιτοι, απόφοιτοι τουριστικών σχολών, αποδεδειγμένη γνώση ξένης γλώσσας κ.ά. Τέλος, η καθαριότητα και η υγιεινή που ακολουθείτε από το προσωπικό όπως για παράδειγμα η καθημερινή αλλαγή πετσέτας. Να γίνει σε αυτό το σημείο αναφορά, ότι τα ξενοδοχεία υπάγονται και στις διατάξεις του άρθρου 26 του Ν. 4067/2012 (Α' 79), σχετικά με την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία και εμποδιζόμενων ατόμων. Ο ελάχιστος αριθμός δωματίων, για άτομα μειωμένης κινητικότητας στα ξενοδοχεία ορίζεται σε ποσοστό 5%, επί της συνολικής δυναμικότητας του καταλύματος. Η εφαρμογή του ανωτέρου ποσοστού, είναι υποχρεωτική μέχρι του αριθμού των πέντε, δηλαδή συνολικά δωματίων (Υπουργείο Τουρισμού, 2015).

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά για τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, σύμφωνα με το Προεδρικό διάταγμα υπ αριθ. 337/28.12.2000, καθορίζεται η κατάταξη των ενοικιαζόμενων δωματίων και ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων σε κατηγορίες με το σύστημα των κλειδιών τους.

Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος υποδομών και εγκαταστάσεων γύρω από την λίμνη Πλαστήρα, αλλά και κοντά στην λίμνη με διαφορετικές κατηγορίες ξενοδοχείων σε αστέρια. Τα περισσότερα ξενοδοχεία είναι τριών αστέρων και μετά τεσσάρων, με λίγα από αυτά να είναι δύο και πέντε αστέρων. Τουλάχιστον τρία από τα συνολικά ξενοδοχεία ανήκουν την κατηγορία με τα πέντε αστέρια, με αρκετά όμορφες υποδομές και υπηρεσίες που σίγουρα θα αφήσουν ικανοποιημένο τον τουρίστα. Η μία βρίσκεται έξω από το χωριό της Μητρόπολης, ενώ η άλλη ξενοδοχειακή εγκατάσταση βρίσκεται στα Καλύβια Φυλακτής κοντά στην λίμνη και η τρίτη σε σειρά στην περιοχή Πλατανάκος.

Υπάρχουν όμως και άλλες περιοχές που φιλοξενούν τέτοιες εγκαταστάσεις σε χαμηλότερη δυναμικότητα αστέρων όπως τεσσάρων, τριών ακόμα και δύο. Οι περιοχές που βρίσκονται τα συγκεκριμένα ξενοδοχεία είναι ο Μεσενικόλας, τα Καλύβια Πεζούλας, το Κρυονέρι, το Μοσχάτο, η Καστανιά, η Φυλακτή, το Νεοχώρι. Ειδικά στην περιοχή του Νεοχωρίου βρίσκονται δύο ξενοδοχεία 4 αστέρων με πλήθος παροχών και ανέσεων και στα δύο. Το ένα από τα δύο βρίσκεται σε απόσταση μόλις 400μ. από την λίμνη με τζάκι, καφετέρια, πλήρως εξοπλισμένα δωμάτια, ενώ το άλλο βρίσκεται στο χωριό του Νεοχωρίου και περιλαμβάνει μίνι μπαρ, τηλεόραση, μπαλκόνι με θέα την λίμνη, τζάκι κ.ά. Στα Καλύβια Φυλακτής, επίσης υπάρχουν δύο ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων με το ένα από τα δύο, να βρίσκεται τουλάχιστον 500μ. από την λίμνη.



Μερικές από τις παροχές γενικά των ξενοδοχείων στη Λίμνη Πλαστήρα, είναι δωμάτια με τζάκι, μίνι ψυγείο, κουζίνα, παραδοσιακά έπιπλα, καθιστικά, πισίνα, γυμναστήριο, χώροι στάθμευσης, δωρεάν Wi-Fi, ντόπιο φαγητό ή πρωινό κ.ά. Ακόμα, υπάρχουν στην διάθεση των τουριστών και ξενώνες με μεμονωμένα δωμάτια αλλά και ενοικιαζόμενα στις περιοχές του Νεοχωρίου με την ύπαρξη τουλάχιστον εφτά συνολικά με τρία αστέρια, στην περιοχή της Κερασιάς δύο ξενώνες με τρία αστέρια, δύο ξενώνες στα Καλύβια, και στις περιοχές Μούχα, Μουζάκι, Ελληνόπυργος, Πεζούλα, Μπελοκομίτη, Άγραφα από έναν ξενώνα με τρία αστέρια. Δηλαδή είτε αφορά ξενοδοχείο, είτε αφορά ξενώνα το επίπεδο είναι αρκετά υψηλό προκαλώντας την αίσθηση την ανακούφισης και της χαράς για την επιλογή και για τη διαμονή του τουρίστα στις συγκεκριμένες περιοχές.

Η αυξημένη ζήτηση ξεκινάει από τις αρχές Ιουνίου μέχρι τα τέλη Αυγούστου αλλά και καθόλη την διάρκεια του έτους. Τώρα τα περισσότερα υπολειτουργούν και αντιμετωπίζουν μεγάλες οικονομικές απώλειες λόγω του COVID-19 και της πανδημίας που ταλαιπωρεί συνολικά όλη την χώρα μας, την Ελλάδα. Αλλά το προσωπικό και όσοι δουλεύουν στον κλάδο του τουρισμού περιμένουν με ανυπομονησία την επιστροφή των τουριστών και πάλι. Τώρα βέβαια με πιο σύγχρονες πληροφορίες και πιο πρόσφατα στοιχεία από αρκετές πηγές, αλλά και η επιτόπια προσέγγιση που έγινε στην όλη κατάσταση, είναι ότι στα όρια του Δήμου ανέρχονται σε 67 τα τουριστικά καταλύματα και αντιπροσωπεύουν το 31%. Η δυναμικότητα των τουριστικών κλινών ανέρχεται περίπου σε 1300 κλίνες, ένας αριθμός αρκετά ικανοποιητικός για την περιοχή.

Όσον αφορά στους χώρους εστίασης – αναψυχής, η λίμνη Πλαστήρα είναι ένας τόπος για να πάει κάποιος τουρίστας και να γευτεί τα τοπικά προϊόντα που έχει ενταγμένο στο μενού το κάθε εστιατόριο, ταβέρνα, ψησταριά ακόμα και το καφενείο της εκάστοτε περιοχής. Από τον παραδοσιακό ελληνικό καφέ σε φλιτζάνι, μέχρι και τα ντόπια κρέατα ή γλυκά είναι αρκετά τα μέρη που τα διαθέτουν. Συνολικά 190 χώροι εστίασης – αναψυχής καταγράφηκαν, με 43 χώρους στον πρώην Δήμο Ιτάμου, 56 στον π. Δήμο Μητρόπολης, 42 στον π. Δήμο Νεβρόπολης και 49 στο Δήμο Λίμνης Πλαστήρα (Τζέλη 2010). Ο αριθμός την σημερινή εποχή είναι αρκετά μικρότερος συγκριτικά με την τότε εποχή και οι λόγοι είναι η οικονομική κρίση που πέρασε η χώρα μας, οι καταστροφές του Ιανού αλλά και η πανδημία έφερε το κλείσιμο αρκετών από αυτών. Σήμερα συνολικά δεν πρέπει να αριθμούν πάνω από 90 με 100.

Οι χώροι εστίασης – αναψυχής είναι αρκετά ομοιόμορφα κατανομημένοι καταλήγοντας σε μια ομοιομορφία που είναι αρκετά θετικό στοιχείο για τον τουρίστα που θα επισκεφτεί την περιοχή. Έχει αρκετές επιλογές βγαίνοντας και εκτός Δήμου. Είναι αρκετά καλό στοιχείο για τον εναλλακτικό τουρισμό και γενικά για την αποφυγή του συνωστισμού.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), σε μια έκτακτη τομεακή δημοσίευση, την οποία χαρτογραφεί την εξέλιξη του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους Κλάδους Παροχής Καταλυμάτων και Υπηρεσιών Εστίασης έδειξε ότι υπάρχει ουσιαστική μείωση κατά 61,4% στο κύκλο εργασιών των ξενοδοχείων και των καταλυμάτων για το Γ' τρίμηνο της χρονιάς του 2020.

Διαχρονικά η χώρα μας στηρίζονταν κατά πολύ στο τουρισμό, διότι ο τουρισμός στήριζε την εθνική οικονομία. Ήταν πάντα το επίκεντρο ενδιαφέροντος λόγω της βαρύτητας που είχε στη διαμόρφωση της οικονομίας, τόσο σε περιφερειακό επίπεδο, όσο και στη συμβολή στη τοπική οικονομία όπως η περιοχή μελέτης. Είναι σημαντική και έχει αλληλεξάρτηση με το τουριστικό προϊόν της χώρας. Στο παρακάτω γράφημα διακρίνεται η εξέλιξη των μεγεθών του κλάδου και οι επιπτώσεις άμεσες και έμμεσες που υπέστησαν από την πανδημία του κορωνοϊού (COVID-19) (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2020). Συγκεκριμένα τον Απρίλιο του 2020, δημιουργήθηκε η παρούσα δημοσίευση με την

ενσωμάτωση και πιο πρόσφατων δεδομένων για τον κύκλο εργασιών του Γ' τριμήνου του 2020. Είναι ένας σημαντικός κλάδος και η τακτικότερη παρακολούθηση της παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για την εξέλιξη της οικονομίας στους χώρους καταλύματος και εστίασης (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2020).

Τα στοιχεία που δημοσιεύονται έχουν την δυνατότητα να δείξουν αναλυτικά τι γίνεται σε τοπικό επίπεδο και σε εξέλιξη επιδόσεων. Ειδικότερα σε όρους κύκλου εργασιών και σε βασικούς κλάδους στο τομέα του τουρισμού. Στο σύνολο των επιχειρήσεων του κλάδου παροχής καταλυμάτων, ο κύκλος εργασιών το Γ' τρίμηνο του 2020 ανήλθε σε 1.558.171.593 δις €, ενώ το Γ' τρίμηνο του 2019 είχε ανέλθει σε 4.034.094.834 δις €, σημειώνοντας ουσιαστικά μείωση κατά 61,4%, η οποία είναι αρκετά μεγάλη και δημιουργεί επιπτώσεις ιδιαίτερα οικονομικές κυρίως σε τοπικό επίπεδο και δευτερεύον συνολικά σε εθνικό επίπεδο. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε το Γ' τρίμηνο του 2019 στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου με (84,5%), με την Περιφερειακή Ενότητα της Καρδίτσας να φθάνει στο (40,8%). Την μικρότερη απώλεια την είχε η Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών (4,2%), ενώ πολύ μικρή αύξηση την είχε η Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας με μόλις 0,6%.

Στην περιοχή της Καρδίτσας στο κύκλο εργασιών επιχειρήσεων στο κλάδο των Καταλυμάτων στο Β' τρίμηνο του 2019 ήταν 1.572.490€ και το Γ' τρίμηνο του 2019 ανήλθε στα 1.583.037€, ενώ το Β' τρίμηνο ανήλθε στα 270.059€ του 2020 και το Γ' τρίμηνο του 2020 ήταν 936.455€. Η μεταβολή από το δεύτερο τρίμηνο 2020/2019 ήταν στο 82,8%, ενώ το τρίτο τρίμηνο έφτασε στο 40,8%. Δηλαδή υπήρξε μείωση κατά το μισό πολύ σημαντικό για τις απώλειες.

Από την άλλη στο κύκλο εργασιών επιχειρήσεων με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών στοιχείων στο κλάδο των καταλυμάτων για την Περιφερειακή Ενότητα της Καρδίτσας τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2019 ήταν 608.030€ και 377.403€ αντίστοιχα, ενώ ο μήνας του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου του 2020 ανήλθε σε 377.821€ και 173.584€, με ποσοστά της τάξης του (-37,9%) για τον μήνα Αύγουστο 2019/20 και (-54,0%) για τον μήνα Σεπτέμβριο του 2019/20. Αρκετά ανησυχητικά τα αποτελέσματα αλλά απόλυτα φυσιολογικά, διότι στη χώρα επικρατούσε ένα γενικό lock down, με τις μετακινήσεις να μην είναι εφικτές και πολλές επιχειρήσεις να βρίσκονται σε κατάσταση αναστολής, λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Στη εστίαση ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων, στο κλάδο υπηρεσιών της εστίασης το Β' τρίμηνο του 2019 ανήλθαν χαρακτηριστικά στο 1.446.782.662€ το Β' τρίμηνο του 2020 ανήλθαν στα 592.729.473€, το τρίμηνο Γ' στα 2.298.824.542€ το 2019 και στο τρίμηνο Γ' τρίμηνο του 2020 ανήλθαν στα 1.580.633.291€. Ουσιαστικά για το Β' τρίμηνο της χρονιάς 2020/19 η διαφορά αγγίζει το -59%) ενώ στο Γ' τρίμηνο για τις αντίστοιχες χρονιές φθάνει το -31,2%. Για την Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας τα ποσά του Β' τριμήνου της χρονιάς του 2019 και 2020 ανέρχονται σε 5.162.316€ και 2.502.837€ αντίστοιχα, δηλαδή -51,5% (μείωση) λόγω της πανδημίας και για το Γ' τρίμηνο χρονιάς 2019 και 2020 ήταν 5.687.096€ και 5.057.230€ αντίστοιχα και μια μείωση της τάξης του 11,1%. Γενικά μια καλύτερη εικόνα σε σχέση με τα καταλύματα, ο χώρος της εστίασης.

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων με βάση την χρήση διπλογραφικών βιβλίων στο κλάδο υπηρεσιών της εστίασης, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία σε μηνιαία βάση, ο κύκλος εργασιών τον Σεπτέμβριο του 2019 ανήλθε στα 161.028.392€ και το Σεπτέμβριο του 2020 ανήλθε στα 105.144.436€ με μια μείωση της τάξης του 34,7%. Στην Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων τον Αύγουστο του 2019 και 2020 ήταν 22.813€ και 12.440€ με μια μείωση της τάξης του 45,5%, ενώ για το μήνα Σεπτέμβριο του 2019 και του 2020, ήταν αντίστοιχα 9.792€ και 0€ μείωση, δηλαδή 100%.

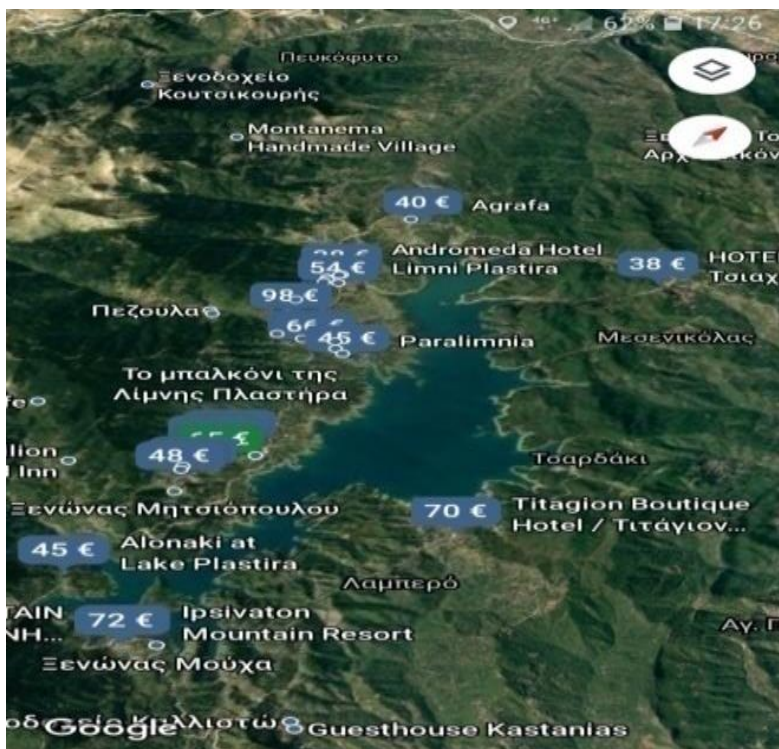
Το προσωπικό που εργάζεται σε χώρους ξενοδοχειακών μονάδων στην μετά COVID-19 εποχή θα πρέπει να τηρεί τα μέτρα προστασίας κατά του κορωνοϊού. Θα πρέπει δηλαδή, όλο το προσωπικό που δραστηριοποιείται στον χώρο εργασίας του, να είναι εμβολιασμένο και να έχει μάσκα προστασίας για την μη διάδοση της νόσου. Επίσης, θα πρέπει να ενημερώνουν τους εργοδότες τους για τα αποτελέσματα των τεστ που θα κάνουν εβδομαδιαίως. Υπάρχει λοιπόν σχετική ενημέρωση στο ΦΕΚ Β' 2016/15.05.2021 η ΚΥΑ με Αριθμ.Δ1α/Γ.Π.οικ.30310 και τίτλο «Τροποποίηση της υπό στοιχεία Δ1α/Γ.Π.οικ.24525/18.4.2021 κοινής υπουργικής απόφασης «Εφαρμογή του υποχρεωτικού μέτρου του διαγνωστικού ελέγχου νόσησης από τον κορωνοϊό COVID-19 σε εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα που παρέχουν την εργασία τους με φυσική παρουσία» (Β' 1588), όπως τροποποιήθηκε με την υπό στοιχεία Δ1α/Γ.Π.οικ.28501/7.5.2021 κοινή υπουργική απόφαση (Β' 1871), σύμφωνα με την οποία εντάσσονται στον υποχρεωτικό διαγνωστικό έλεγχο μια φορά εβδομαδιαίως, οι εργαζόμενοι σε εργοδότες με επιχειρηματική δραστηριότητα στους ΚΑΔ των ξενοδοχείων και των κάμπινγκ. Η διαδικασία περιγράφεται στην ΚΥΑ με Αριθμ. Δ1α/Γ.Π.οικ. 24525 ΦΕΚ Β' 1588/19.04.2021 «Εφαρμογή του υποχρεωτικού μέτρου του διαγνωστικού ελέγχου νόσησης από τον κορωνοϊό COVID-19 σε εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα που παρέχουν την εργασία τους με φυσική παρουσία» (Πηγή: <https://www.grhotels.gr/ypochreosi-ton-ergazomenon-sta-ksenodocheia-kai-kampingk-gia-diagnostiko-elegcho-nosisis-apo-ton-koronoio/>).

Όπως υπάρχουν υποχρεώσεις για το προσωπικό, έτσι υπάρχουν και σχετικές υποχρεώσεις για τους επισκέπτες, που θα πάνε στους προορισμούς τους. Ο ιός ανιχνεύθηκε πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2019 στην περιοχή Γιουχάν της Κίνας και εξαπλώθηκε παγκόσμια προκαλώντας πανδημία. Αποτελεί ένα νέο στέλεχος κορωνοϊού και η λοίμωξη αναπνευστικού που προκαλεί, ονομάστηκε COVID-19. Ο ιός SARS-CoV-2 μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο μέσω σταγονιδίων, όταν ο ασθενής βήχει ή φτερνίζεται. Η λοίμωξη από το νέο κορωνοϊό SARS-CoV-2, μπορεί να εκδηλωθεί με πυρετό, βήχα, δύσπνοια, κυνάγχη. Οπότε ο κίνδυνος για τον ταξιδιώτη, θεωρείται και είναι σε αρκετά μεγάλα επίπεδα. Γενικά συνιστάται, η αποφυγή των ταξιδιών ιδιαίτερα για τα άτομα που ανήκουν σε ομάδα υψηλού κινδύνου, σύμφωνα με την ΚΥΑ ΔΙΔΑΔ/Φ.64/420/16446 – ΦΕΚ 4011/Β/18-9-2020, στην οποία απόφαση συνιστάται ισχυρά η αποφυγή μετακινήσεων εντός και εκτός Ελλάδας, λόγω κινδύνου σοβαρής νόσησης και νοσηλείας. Πριν το ταξίδι ο ταξιδιώτης, θα πρέπει να ενημερώνεται για τους ισχύοντες περιορισμούς, που υπάρχουν στην περιοχή ενδιαφέροντος του. Ακόμη, θα πρέπει να αναβάλει το ταξίδι του εάν έχει πυρετό ή συμπτώματα από το αναπνευστικό του, όπως για παράδειγμα βήχα, δυσκολία στην αναπνοή, απώλεια όσφρησης κ.λπ.. Κατά την διάρκεια του ταξιδιού, ο ταξιδιώτης θα πρέπει να πλένει συχνά τα χέρια του με νερό και σαπούνι ή αλκοολούχο αντισηπτικό διάλυμα. Θα πρέπει να καλύπτει το στόμα του με χαρτομάντιλο όταν βήχει και όχι με το χέρι. Επίσης, θα πρέπει να αποφεύγεται η επαφή με άλλα άτομα, που έχουν πυρετό, βήχα, δυσκολία στην αναπνοή και άλλα συμπτώματα. Τέλος, η αποφυγή επαφής ασθενών είναι δεδομένη ότι πρέπει αυστηρά να τηρείται (Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας, 2021).

Για περισσότερη ασφάλεια η χρήση μάσκας, είναι απαραίτητη σε όλα τα μέσα μαζική μεταφοράς και σε χώρους προσέλευσης, αναμονής επισκεπτών και σε όλους τους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους. Η μόνη εξαίρεση που μπορεί να γίνει είναι :α) για τα άτομα που η χρήση μάσκας δεν ενδείκνυται για ιατρικούς λόγους αλλά με την υπόδειξη των κατάλληλων εγγράφων, και β) στα παιδιά που είναι ηλικίας κάτω των τεσσάρων ετών, σύμφωνα με την ΚΥΑ Δια/Γ.Π.οικ.36587/2021 - ΦΕΚ 2476/Β/10-6-2021.

Οι τιμές διανυκτέρευσης δεν παραμένουν σταθερές και αλλάζουν ανάλογα με την εποχή, την οικονομική κατάσταση της χώρας, αλλά και από την ζήτηση και το μέρος που δραστηριοποιείται η

κάθε είδους επιχείρηση. Στην κατηγορία των πέντε αστέρων το ποσό της μίας βραδιάς την εποχή του καλοκαιριού μπορεί να φτάσει και τα 354€ και αυτό στην περιοχή της πόλης της Καρδίτσας, ενώ σε ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων τα 200€ τη βραδιά. Τα τριών και δύο αστέρων είναι κάτω από 100€ και 50€ αντίστοιχα, οι τιμές διανυκτέρευσης τα οποία είναι και τα περισσότερα στη Λίμνη Πλαστήρα. Στα πιο πολλά ξενοδοχεία υπάρχει πρωινό, ενώ οι τιμές είναι σχεδόν ίδιες και κατά την χειμερινή περίοδο (Εικόνα 35).



**Εικόνα 35.** Ξενώνες και ξενοδοχεία με αντίστοιχες τιμές την περίοδο του καλοκαιριού του έτους 2021

### 3.6. Υψιστάμενες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού στη λίμνη Πλαστήρα – Προβολή της περιοχής σε διάφορα μέσα

Οι δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν οι εναλλακτικοί τουρίστες στην περιοχή είναι πάρα πολλές. Η δυναμική που παρέχεται από το τοπίο όσο και οι εγκαταστάσεις που υπάρχουν ήδη, δημιουργούν μία αίσθηση απόλυτης ολοκλήρωσης ακόμα και για τον πιο δύσπιστο επισκέπτη. Το επίπεδο των δραστηριοτήτων από τα σχόλια σε διάφορες ιστοσελίδες για τις διάφορες σε είδους δραστηριότητες συγκαταλέγεται ως ικανοποιητικό, τόσο από μεριάς δραστηριότητας, όσο και από μεριάς εξυπηρέτησης. Παρακάτω αναφέρονται οι κυριότερες δραστηριότητες, με την παρατήρηση ότι υπάρχουν και άλλες πέραν από αυτές, στις οποίες θα γίνει αναφορά αμέσως παρακάτω.

1) Εκδρομές πεζοπορίας – ορειβασίας: Τι καλύτερο από ένα περίπατο στην πλούσια φύση της λίμνης, γεμάτη από έλατα και δρύες; Εκεί υπάρχουν καταπληκτικές διαδρομές με τις περισσότερες να είναι χαραγμένες από τους παλιούς ντόπιους κατοίκους της παλαιάς εποχής, τους οποίους τους χρησιμοποιούσαν για μεταφορά αγαθών από χωριό σε χωριό. Την σημερινή πλέον εποχή με την εγγύτητα του εκπαιδευτικού δάσους με το φράγμα και το παρατηρητήριο, ενισχύει την δυναμική του



ακόμα πιο πολύ για να το επισκεφτεί κάποιος τουρίστας από κοντά. Υπάρχουν μονοπάτια, ενώ η περιοχή της Νεβρόπολης στη λίμνη Πλαστήρα, παίζει σημαντικό ρόλο, επειδή ως ημιορεινή ζώνη ανάμεσα στα Άγραφα και στο Θεσσαλικό κάμπο. Υπάρχουν στην ουσία τρεις βασικοί δρόμοι που ξεκινούν από την ευρύτερη ζώνη της Καρδίτσας και καταλήγουν στην Νεβρόπολη.

Ο πρώτος, είναι από την περιοχή του Μορφοβουνίου και μέσω του Ανθοχωρίου και της γέφυρα Καμάρας πηγαίνει προς το διάσελο Αγίου Νικολάου. Αυτό το συγκεκριμένο τμήμα διατηρείται ως μονοπάτι και είναι μια διαδρομή συναρπαστική, αποτελείται από 90% μονοπάτι, από χωματόδρομο και 2% από ασφαλτόδρομο. Είναι μια διαδρομή που χαρακτηρίζεται από βαθμό δυσκολίας στο 2,5 στα 5. Είναι πολύωρη διαδρομή με παρακλάδια και χρειάζεται υπομονή και αντοχές.

Ο δεύτερος βασικός δρόμος, είναι από το Μοσχάτο, ενώ στο Τσαρδάκι συνεχίζει προς το Νεοχώρι, και συνεχίζει δυτικά από την Πόρτα Αγράφων. Από το Τσαρδάκι προς το Νεοχώρι, βρίσκεται η λίμνη. Υπάρχουν και οι περιοχές από τα Ζυγογιαννείκα μέχρι το Μπορλέρο, όπου και σε αυτό το σημείο διατηρείται μονοπάτι. Η περισσότερες διαδρομές είναι μονοπάτια με ένα μικρό ποσοστό να είναι χωματόδρομος και λίγη άσφαλτος. Το υψόμετρο αυξομειώνεται ανάλογα στο σημείο του μονοπατιού με την δύσκολη διαδρομή να είναι από τον Έλατο στην περιοχή Μπορλέρο, διότι η δυσκολία φτάνει στα 3 από τα 5, και η υψομετρική άνοδος μπορεί να φτάσει τα 818 μ.

Ο τρίτος βασικός δρόμος, ξεκινάει από την Καστανιά και συνεχίζει προς την Πόρτα Αγράφων και πηγαίνει προς το Ανθηρό και Πετράλωνα με προορισμό την περιοχή Νιάλα και το χωριό Άγραφα. Εκεί διατηρούνται παλιά μονοπάτια με τις περισσότερες διαδρομές να διακρίνονται από μονοπάτι, υπάρχει όμως και ο χωματόδρομος αλλά και η άσφαλτος. Η δυσκολία πάλι φτάνει στο 2 από τα 5 που είναι το μέγιστο, άρα χαρακτηρίζεται ως μέτρια και σε κάποια σημεία φτάνει τα 3 στα 5 δηλαδή δύσκολη. Αυξομειώσεις στο υψόμετρο υπάρχουν και εδώ με 787 μ. άνοδο αλλά και 154 μ. κάθοδο.

Με βάση λοιπόν αυτό το πλέγμα παλιών δρόμων, αλλά και των πολυάριθμων παρακλαδιών τους και μετά τις συνεχείς προσπάθειες του Ορειβατικού Συλλόγου Αγράφων Καρδίτσας, οι διαδρομές μπορούν να οργανωθούν στις παρακάτω ενότητες:

Πρώτη ενότητα, ο Ανατολικός τομέας με αρκετά τμήματα μονοπατιών να έχουν συνδεθεί με χωματόδρομους και σύντομες πορείες.

Δεύτερη ενότητα, οι Αλπικές διαδρομές από την περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα μέχρι το πέρασμα του Αγίου Νικολάου που διασχίζει τις κορυφές Τέμπλα, την Καζάρμα, το Μπορλερό και το Βουτσικάκι. Οι διαδρομές είναι αρκετά απαιτητικές και συχνά εντάσσονται στο πλαίσιο μεγαλύτερων διασχίσεων. Οι διαδρομές αυτές που μπορούν να γίνουν είναι από την αφετηρία του Νεοχωρίου, το Μπελοκομίτη, το Ανθοχώρι ή ακόμη και το ορειβατικό καταφύγιο Αγράφων.

Τρίτη ενότητα, βρίσκεται από το ορειβατικό καταφύγιο των Αγράφων στη τοποθεσία «Καραμανώλη». Σε εκείνο το σημείο υπάρχουν αρκετές πεζοπορικές διαδρομές στις περιοχές Νεοχωρίου, Μπελοκομίτη, Φυλακτής και Καλύβια Πεζούλας. Οι συγκεκριμένες διαδρομές μπορούν να γίνουν είτε αυτόνομα αλλά είτε ανά δύο, δηλαδή ανάβαση και κατάβαση από τον ίδιο τον λόφο. Όπως και η πεζοπορία που αναφέρθηκε έτσι και η ορειβασία, έχει άλλοτε εύκολες και άλλοτε δύσκολες διαδρομές για κάθε γούστο. Μπορείτε να κάνετε ορειβασία είτε ατομικά είτε και ομαδικά που συνιστάται κιόλας για λόγους ασφαλείας.

Στον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Καρδίτσας στον οποίο μπορούν να αντληθούν όσες πληροφορίες αναζητάει ο τουρίστας για το τι θέλει και το τι ζητάει, ώστε να υπάρξει σωστή και πλήρης οργάνωση μαζί τους με ειδικές διαδρομές και πορείες.

Τέταρτη και τελευταία ενότητα, οι πορείες με την οικογένεια, όπως δύο κυκλικές στην Κερασιά, ή ξενάγηση στις υδροκίνητες βιοτεχνίες του χωριού Μαντάνια. Είναι αρκετά εύκολες, μικρές, όχι κουραστικές, ότι πρέπει για μια οικογενειακή απόδραση και ψυχαγωγία ταυτόχρονα (Topoguide Οδηγοί της Ελλάδας, 2014).

2) Ποδήλατο λίμνης – Υδροποδήλατο: Όποτε και να επισκεφτεί ο εναλλακτικός τουρίστας την λίμνη, έχει την δυνατότητα να δραστηριοποιηθεί εκεί όσο το επιθυμεί. Μια από αυτές τις δραστηριότητες που μπορεί να απολαύσει είναι το υδροποδήλατο (Εικόνα 36). Όλες τις ημέρες τις εβδομάδας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες ο τουρίστας μπορεί να δοκιμάσει αυτού του είδους την δραστηριότητα. Από μεγάλης ηλικίας άνθρωποι μέχρι και μικρά παιδιά. Ο λόγος είναι ο σχεδιασμός φυσικά του υδροποδήλατου που δίνει την αίσθηση της ασφάλειας και της άνεσης πραγματοποιώντας μία βόλτα στη λίμνη. Δεν χρειάζεται κάποιος να φοράει ειδική στολή ή ένδυση για να πραγματοποιήσει μία ουσιαστικά βόλτα. Δίνεται η δυνατότητα στον τουρίστα είτε να περιηγηθεί μόνος του, είτε με την οικογένεια του, είτε με συνοδό. Τα συγκεκριμένα υδροποδήλατα διαθέτουν αρκετά μεγάλους χώρους για να τοποθετήσει αντικειμένων όπως κολατσιό ή καφέ ή ακόμα φωτογραφική μηχανή για την απαθανάτιση ευχάριστων και διασκεδαστικών στιγμών.

Οι ασφάλειες των καθισμάτων και του έμπειρου προσωπικού του υδροποδήλατου ή αλλιώς ποδήλατο λίμνης, είναι αρκετά ικανοποιητικές, γιατί τουλάχιστον 330 άτομα που σχολίασαν την εμπειρία τους, το βαθμολόγησαν με 4.6 στα 5. Λίγο πιο κάτω από το άριστα ως εμπειρία και αξίζει να το δοκιμάσει ο οποιοσδήποτε.



**Εικόνα 36.** Περιοχή Καλύβια Πεζούλας με δραστηριότητα υδροποδήλατου (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Όλες οι εποχές του χρόνου είναι ξεχωριστές και, είτε με συνοδό είτε όχι μπορεί κανείς να απευθυνθεί στο Κέντρο Ναυταθλητικών Δραστηριοτήτων του Λαμπερού για περισσότερη οργάνωση και ασφάλεια για όλους.

3) Ιππασία: Ακόμη μια δραστηριότητα στις τόσες πολλές που διαθέτει η περιοχή μελέτης είναι η δραστηριότητα της ιππασίας, γύρω από την λίμνη Πλαστήρα. Χάρη στις οργανωμένες φάρμες που βρίσκονται στο καταπράσινο μέρος στα χωριά του Μορφοβουνίου και στα Καλύβια Πεζούλας. Είναι περιοχές επισκέψιμες για τους λάτρεις της ιππασίας και της επαφής με αυτά τα καταπληκτικά ζώα, που είναι τα άλογα. Η συγκεκριμένη φάρμα που βρίσκεται στους πρόποδες των Αγράφων λειτουργεί από το 1990, προσφέροντας διασκέδαση, αναψυχή και ψυχαγωγία. Περιλαμβάνει δύο συγκεκριμένα βόλτες, οι οποίες είναι μία μικρή και μια μεγάλη με άλογα ήρεμα και φιλικά προς τον άνθρωπο και ένα προσωπικό το οποίο είναι αρκετά έμπειρο. Το προσωπικό συνοδεύει καθόλη την διαδρομή των επισκέπτη για μεγαλύτερη ασφάλεια και πιο σωστή καθοδήγηση. Το δυναμικό των ζώων της φάρμας εντάσσει 15 άλογα συνολικά. Σίγουρα είναι μία από τις πολλές δραστηριότητες που γίνεται ακριβώς δίπλα στη λίμνη και η εμπειρία θα μείνει αξέχαστη για όσους και όσες το επιχειρήσουν. Είναι ιδανικό για παιδιά από 2 ετών και πάνω και ενήλικες όπου τους δίνεται ουσιαστικά η δυνατότητα να βρεθούν στη φύση και να εξοικειωθούν με τα άλογα, διότι πόσες φορές στην ζωή συνδυάζονται και τα δύο αυτά μαζί.

4) Τοξοβολία: Σε ένα χώρο που βρίσκεται κοντά στην λίμνη, στην περιοχή Καλύβια Πεζούλας υπάρχει η δυνατότητα για την άσκηση του αθλήματος της τοξοβολίας (Εικόνα 37). Ο επισκέπτης από οχτώ (8) χρονών και πάνω έχει την δυνατότητα να το κάνει τηρώντας πάντα τα μέτρα που θα του ζητηθούν εκεί όπως για παράδειγμα ότι δεν ρίχνουμε παρά μόνο όταν βεβαιωθούμε ότι δεν υπάρχει κάποιο άτομο πίσω ή ζώο ή κάποιο εμπόδιο.



**Εικόνα 37.** Περιοχή Καλύβια Πεζούλας με δραστηριότητες τοξοβολίας κ.ά (Φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Το προσωπικό είναι φιλικό, εξυπηρετικό και είναι κοντά στον τουρίστα κατά την διάρκεια της ενέργειας του. Υπάρχουν και βασικοί κανόνες που αναφέρουν το τι πρέπει γίνει, ώστε να κυλήσει ομαλά η διαδικασία της βολής. Τα τόξα είναι επαγγελματικά ολυμπιακών προδιαγραφών και έχουν πλήρη εξοπλισμό και απόλυτη ασφάλεια. Τα συνολικά βέλη που επιτρέπουν για μία παρτίδα είναι 12.

Το ωράριο λειτουργίας είναι καθημερινό και το προσωπικό είναι διαθέσιμο ακόμα και μέσα από προσωπικά τηλέφωνα που τα έχουν αναρτημένα στο διαδίκτυο.

5) Κανό - καγιάκ – sur: Το κανό – καγιάκ, πιρόγα και SUP (Stand Up Paddleboard), είναι ακόμα μια μοναδική ξεχωριστή εμπειρία που μπορούν να αποκτήσουν οι επισκέπτες της λίμνης (Εικόνα 38). Δίνεται η δυνατότητα στο τουρίστα να δραστηριοποιηθεί με ασφάλεια στα γαλαζοπράσινα νερά της λίμνης.



**Εικόνα 38.** Περιοχή Καλύβια Πεζούλας με όψη υδροποδήλατα και λίμνη (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

Μερικά είδη κανό είναι το "Feelfree Corona" που είναι το τέλειο οικογενειακό καγιάκ με προδιαγραφές 4 m. μήκος, πλάτος 86 cm. και βάρος 36 kg και αντέχει μέχρι 280 kg συνολικά. Το μεσαίο μέρος του κανό μπορεί να προσαρμοστεί και ως θέση για παιδί. Ακόμα ένα είδος κανό είναι το "TRIUMPH" με 4,09 m. μήκος, πλάτος 75 cm. και βάρος 27 kg και αντέχει μέχρι 160 kg συνολικά. Είναι ένα σκάφος που διακρίνεται από την ταχύτητα του. Το "CANADIA" προσφέρει άνεση και χώρο. Οι προδιαγραφές του συγκεκριμένου είναι 4,70 m. μήκος, πλάτος 93 cm. και βάρος 40 kg και αντέχει μέχρι 320 kg συνολικά. Μπορεί στην ουσία να υποδεχτεί μέχρι 4 άτομα ή οικογένεια με 2 παιδιά, τα οποία κάθονται στο κεντρικό μέρος του κανό. Το "EXPRESSION 15", το οποίο έχει προδιαγραφές 4,56 m. μήκος, πλάτος 61 cm. και βάρος 26 kg και αντέχει μέχρι 140 kg συνολικά. Είναι το πιο μικρό και το πιο γρήγορο κανό ειδικά φτιαγμένο για τους λάτρεις της κωπηλασίας. Τέλος, το "Active 11" είναι το ιδανικό για δραστηριότητα SUP στη λίμνη Πλαστήρα. Ιδανικό για μεγάλες πορείες, άνετο αλλά η διαφορά με το κανό είναι ότι πρέπει να είστε σε όρθια θέση. Όλα όμως για να πραγματοποιηθούν, γίνονται κάτω από την ασφάλεια με παρεχόμενο σωσίβιο, σε περίπτωση καταιγίδας βγαίνουμε έξω από το νερό, δεν γίνεται απομάκρυνση πάνω από 200 m., δεν ρυπαίνουμε τη λίμνη και σε περίπτωση ανάγκης καλούμε στα τηλέφωνα που βρίσκονται πάνω στα σωσίβια. Είναι μια ωραία εμπειρία για τον τουρίστα.



6) Αεραθλητισμός: Είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά σπορ που μπορεί να πραγματοποιήσει κάποιος εναλλακτικός τουρίστας. Η εμπειρία σίγουρα θα μείνει αξέχαστη από την ομορφιά που θα αντικρίξει από ψιλιά αλλά πρέπει να διαθέτεις και μια σχετική εμπειρία, διότι υπάρχουν και πολύ κίνδυνοι σε αυτό το εγχείρημα. Οι περιοχές που μπορείτε να δοκιμάσετε με αιωρόπτερο ή παραπέντε είναι στις κορυφές Τέμπλα ή Αγκώνας στην τοποθεσία της Νεράιδας ή στη κορυφή «Κουφόλογγο» στο Κρουονέρι. Υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες πίστες στις οποίες χρησιμοποιείται το αλεξίπτωτο πλαγιάς, το λεγόμενο παραπέντε αλλά και αιωρόπτερο και πουθενά αλλού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης, παρά μόνο σε αυτά τα δύο προαναφερθέντα σημεία, με την αδρεναλίνη και το αγνάντεμα της καταπράσινης φύσης, των γραφικών οικισμών να μένει πάντα χαραγμένο στις μνήμες αυτών, που θα το δοκιμάσουν.

7) Διαδρομές με 4x4: Οι διαδρομές αυτές γίνονται συνήθως οργανωμένα με πέντε έως δέκα οχήματα σε αριθμό συνολικά. Οι τύποι οχημάτων είναι 4x4 ή SUV. Γίνονται μέσα από δύσβατες διαδρομές και δασικούς δρόμους των ψιλών βουνών Καλιακούδα, Χελιδόνα και τα Άγραφα. Η ύπαρξη εντυπωσιακών τοπίων, ορμητικών νερών, οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα μοναστήρια και οι εκκλησίες αλλά και τα πετρόκτιστα γεφύρια με το αποκορύφωμα διασχίζοντας τα όλα αυτά η λίμνη Πλαστήρα. Οι περισσότεροι δρόμοι είναι δύσβατοι χωματόδρομοι, με την δυσκολία μερικές φορές να μεγαλώνει, διότι χρειάζεται μερικές φορές να ενεργοποιησει κάποιος τις φυσικές του δυνάμεις κάνει ακόμα πιο αυθεντική και εντυπωσιακή την όλη διαδρομή – περιπέτεια. Συνήθως διαρκεί πάνω από 2 μέρες η δραστηριότητα αυτή περνώντας τα βράδια είτε σε ξενοδοχεία είτε σε ξενώνες της περιοχής της λίμνης.

8) Ποδήλατο βουνού – Mountain bike: Κλείνοντας μπορεί να γίνει εξερεύνηση της ευρύτερης περιοχής της λίμνης, με ποδήλατο βουνού. Είναι ίσως το ιδανικό μέσο για να γίνει η περιήγηση στους δασικούς δρόμους και μέσα από τα μονοπάτια που περιβάλλουν την λίμνη. Ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με τις αλπικές βουνοκορφές των Αγράφων, το πανέμορφο φιορδ της λίμνης, το μικρό νησάκι της, τους ορμητικούς χείμαρρους και την ίδια την λίμνη. Αφήνοντας την μοναδική εικόνα στον επισκέπτη της ευχαρίστησης. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει είτε με επαγγελματίες συνοδούς με μια σε είδους ξενάγηση είτε να γίνει ενοικίαση και να γίνει επιλογή της διαδρομής ατομικά ή οικογενειακά. Ο εξοπλισμός ασφαλείας παρέχεται δωρεάν σε κάθε ποδηλάτη και περιλαμβάνει το κράνος του ποδηλάτου, το ανακλαστικό γιλέκο, το σακίδιο πλάτης, τα εργαλεία αλλαγής σαμπρέλας, επιπλέον σαμπρέλες και φορητή τρόμπα σε περίπτωση που χάσει αέρα το λάστιχο του ποδηλάτου. Επίσης μπορεί να γίνει τοποθέτηση καθίσματος για παιδί μέχρι 20 kg με επιπλέον συνήθως χρέωση. Όμως η ελευθερία και η επαφή που υπάρχει με το τοπίο ή η εναλλαγή των εικόνων της περιοχής κάνει αυτή την δραστηριότητα αρκετά ενδιαφέρουσα και σίγουρα η αίσθηση θα είναι μοναδική, που θα θελήσει ο τουρίστας να την ξανά κάνει ακόμα μία φορά.

Όσον αφορά τις τιμές των δραστηριοτήτων, καταγράφονται τα παρακάτω δεδομένα, κατά τη φάση εκπόνησης της παρούσας διατριβής. Ξεκινώντας με το υδροποδήλατο η τιμή ενοικίασης είναι 10€/άτομο για 30 λεπτά διάρκεια και 15€/άτομο για μία ώρα συνολικά. Η ασφάλεια και ο εξοπλισμός είναι δωρεάν. Ακόμη μία δραστηριότητα είναι η τοξοβολία η οποία κοστίζει 10€/άτομο ή ακόμη και μάθημα με συνολικά 12 βέλη. Η επόμενη δραστηριότητα του κανό - καγιάκ – SUP, κοστίζει 12€/άτομο για μία ώρα, 20€/άτομο για δύο ώρες, και 30€/άτομο για μία ημέρα, ενώ ο εξοπλισμός

συμπεριλαμβάνεται.. Μία άλλη ενδιαφέρουσα δραστηριότητα είναι οι διαδρομές με off-road 4X4 αυτοκίνητο που κοστίζει 170€, για όχημα με δύο (2) άτομα, αλλά δεν συμπεριλαμβάνεται ο ξενώνας ή το ξενοδοχείο για διανυκτέρευση. Μία ακόμη ενδιαφέρουσα δραστηριότητα είναι το Mountain bike ή αλλιώς ποδήλατο του βουνού, το οποίο το κόστος για ενοικίαση του είναι 10€ μέχρι 2 ώρες, αλλά φυσικά δίνεται και η δυνατότητα του συνοδού διάρκειας μέχρι 2 ώρες και από 3-8 άτομα με 30€/άτομο ή 2 άτομα με 40€/άτομο. Να γίνει αναφορά ότι αυτές είναι μερικές ενδεικτικές τιμές και ο τουρίστας ο οποίος θα επιχειρήσει να δοκιμάσει μία από αυτές τις δραστηριότητες θα πρέπει να αναφερθεί και να πάρει πληροφορίες από τους ίδιους τους αρμόδιους τις κάθε μία από τις παραπάνω δραστηριότητες. Αυτό μπορεί να το πράξει είτε τηλεφωνικά, αλλά είτε και ηλεκτρονικά. Ο εξοπλισμός, η ασφάλεια, ο επαγγελματίας συνοδός και οι νόμιμοι φόροι είναι όλα παρεχόμενα (Στουγγιώτη, 2014).

Η λίμνη Πλαστήρα, πέραν του ότι είναι πόλος έλξης χιλιάδων τουριστών και επισκεπτών που την προτιμούν για όλα τα χαρακτηριστικά της που αναφέρθηκαν παραπάνω, δέχεται και πολλά συνεργεία από την τηλεόραση, όπως από εκπομπές μαγειρικής, ειδήσεων ή άλλων θεμάτων και αυτό είναι ακόμα ένα πλεονέκτημα για την περιοχή ενδιαφέροντος. Είναι θετικό, διότι καταγράφονται σημεία της λίμνης, που ένα μεγάλο σε αριθμό κομμάτι του κόσμου δεν τα ξέρει και δεν τα γνωρίζει και έτσι τους διεγείρει το ενδιαφέρον ώστε να πάνε σε αυτά τα σημεία με σκοπό να τα εξερευνήσουν. Αυτό το ενδιαφέρον προκύπτει από την προβολή της, και τους δίνεται με λίγα λόγια η δυνατότητα να μάθουν για αυτές τις περιοχές και να θέλουν μετέπειτα να τα γνωρίσουν από κοντά. Σίγουρα η προβολή, είναι ακόμα ένα χαρακτηριστικό κομμάτι που πρέπει να εκμεταλλευτεί το συγκεκριμένο μέρος και ουσιαστικά οι τοπικοί φορείς. Ο λόγος γίνεται, γιατί υπάρχει ένας συνδυασμός επιτυχίας των εκπομπών και ταυτόχρονα συνδυάζεται η ανάδειξη υπέροχων τοπίων, πόλεων, χωριών, πολιτιστικών και ιστορικών μνημείων, ενώ παράλληλα υπάρχει η δυνατότητα μέσω των εκπομπών μαγειρικής να έρθουν σε επαφή με ανθρώπους και νοικοκυρές οι οποίοι με την σειρά τους παρουσιάζουν μοναδικές νόστιμες συνταγές της περιοχής.

Μερικές χαρακτηριστικές εκπομπές που βρέθηκαν στις γύρω περιοχές της λίμνης από το 2006 μέχρι και το 2021, ήταν η εκπομπή "Μπουκιά και Συγχώριο" που ανέδειξε με διάφορες εικόνες τα όμορφα τοπία της περιοχής, την περίοδο των Χριστουγέννων. Επίσης, μαγείρεψαν μέσα στο δάσος παραδοσιακά φαγητά ανάμεσα στην Καστανιά και στο Λαμπερό και έδειξαν διάφορες δραστηριότητες που μπορεί κάποιος να κάνει σε αυτά τα μέρη και όχι μόνο. Η εκπομπή "60' Ελλάδα" συνήθως, πηγαίνει στην περιοχή της λίμνης κατά τακτά χρονικά διαστήματα, συζητώντας για τις διάφορες δραστηριότητες που γίνονται και για τα προβλήματα των κατοίκων, αλλά και αναδεικνύοντας τις ομορφιές της λίμνης και τις ασχολίες των κατοίκων της περιοχής. Το "Happy Traveller", ήταν η εκπομπή που ασχολήθηκε περισσότερο με τις δραστηριότητες τις οποίες και δοκίμασε με τον παρουσιαστή, αλλά και μεταφέρθηκε επίσης σε διάφορα σημεία της περιοχής, αναδεικνύοντας την ιστορία και τα μέρη της. Η εκπομπή "ΠΑΣ ΜΑΓΕΙΡΕΥΟΝΤΑΣ", μια εκπομπή κυρίως μαγειρικής, είχε και αυτή ως κύριο χαρακτηριστικό να μαγειρέψει κοντά στη λίμνη και σε διάφορα μέρη τοπικά φαγητά και σίγουρα συμβάλλοντας σε μοναδικές εικόνες της περιοχής με την ιστορία τους που διακρίνεται στην καθεμία από αυτές. Ακόμα μία εκπομπή που επισκέφτηκε τη λίμνη και τα Άγραφα ήταν η εκπομπή "Συνταγές Ψυχής". Η εκπομπή έγινε τον Απρίλιο του 2021. Το οδοιπορικό τους ήταν μοναδικό, συναντώντας διάφορους ανθρώπους και δείχνοντας πιάτα γεμάτα από ευωδιά της παράδοσης. Έδειξαν εικόνες από ιδιωτική κάβα και πήγαν σε διάφορα εστιατόρια της περιοχής. Ακόμα ανέδειξαν διάφορες δραστηριότητες, όπως το υδροποδήλατο που μπορεί να δοκιμάσει ο οποιοσδήποτε στη λίμνη, με ασφάλεια. Επίσης, σε διάφορα τηλεοπτικά κανάλια έδειξαν ζωντανά την μεγαλύτερη ελληνική σημαία. Υψώθηκε με το αερόστατο πάνω από την Λίμνη Πλαστήρα για την

επέτειο των 200 χρόνων, από την Ελληνική Επανάσταση. Ήταν ένα μοναδικό γεγονός, αρκετά επιβλητικό που ήταν τιμή για την περιοχή που το ανέδειξε.

Υπάρχουν βέβαια και άλλες εκπομπές και εφημερίδες που ενδιαφέρονται για την φυσική ομορφιά, την ιστορία, την παράδοση και για την τοπική κοινωνία της Λίμνης Πλαστήρα. Κάποιες από τις εκπομπές εξηγούν, ακόμη το γιατί η λίμνη έχει περισσότερα πλεονεκτήματα από την θάλασσα κυρίως, για τις καλοκαιρινές περιοχές των τουριστών. Αυτό το γεγονός είναι αρκετά σημαντικό, διότι δείχνει την δυναμική που έχει η συγκεκριμένη περιοχή και έτσι δεν πρέπει να μείνει ανεκμετάλλευτη, όπως και πρέπει ουσιαστικά να γίνει στο να μην μείνει ανεκμετάλλευτη.

Το διαδίκτυο έχει αλλάξει σημαντικά τον τρόπο που οι ταξιδιώτες επιλέγουν τον προορισμό τους. Γενικά μέσα από τη χρήση του διαδικτύου αναζητούν, εμπιστεύονται, συλλέγουν και παράγουν διάφορα δεδομένα, τα οποία είναι ωφέλιμα για αυτούς και για τους σκοπούς τους, που θέλουν να υλοποιήσουν. Στον τουριστικό αλλά και στο ταξιδιωτικό κλάδο, το διαδίκτυο φαίνεται να είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο ιδίως μάρκετινγκ, λόγω ανάδειξης του τουριστικού προϊόντος και των διάφορων τουριστικών υπηρεσιών που προσφέρονται.

Το διαδίκτυο έχει μεγάλο αντίκτυπο στη βιομηχανία της φιλοξενίας και στον τουριστικό κλάδο. Είναι ένα βασικό εργαλείο για τις τουριστικές επιχειρήσεις να αναδειχθούν και να γίνουν γρήγορα γνωστές στο ευρύ κοινό των τουριστών που δραστηριοποιούνται. Την σημερινή εποχή οι ξενοδοχειακές μονάδες θα πρέπει να πάψουν να λειτουργούν με συμβατικούς τρόπους επικοινωνίας, όπως ενημερωτικοί κατάλογοι και να λειτουργήσουν μέσω του ηλεκτρονικού κυρίως εμπορίου. Πρέπει γενικά να εκμεταλλευτούν την δυνατότητα της δημιουργίας του διαδικτύου, διότι έτσι υπάρχει επικοινωνία με μελλοντικούς πελάτες.

Σύμφωνα με τους Spremic και Strugar το 2008 (Spremic, 2008) οι διαδικτυακοί τόποι, θα πρέπει να σχεδιάζονται πολύ προσεκτικά και θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά πολύ παράγοντες, με απώτερο σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων των πελατών τους. Όσον αφορά την ικανοποίηση των πελατών είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για την επιβίωση της επιχείρησης, όποια και αν είναι αυτή. Πολλές επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν τα μέσα ή την επαρκή γνώση για να δημιουργήσουν μια σελίδα, δεν έχουν και ταυτόχρονα πελάτες ή αν έχουν δεν είναι ο αριθμός τους ικανοποιητικός, όπως σε αυτές τις επιχειρήσεις που διαθέτουν. Μια άσχημη εμπειρία για την επιχείρηση είναι όταν ο χρήστης-πελάτης της σελίδας είναι πολύ πιθανόν να βρεθεί σε μια άλλη ανταγωνιστική ιστοσελίδα με ένα μόνο κλικ, όπως αναφέρει ο O` Connor (O`Connor, 2003).

Γενικά τα πλεονεκτήματα που μπορεί να αντικρίσει ένα ξενοδοχείο ή ένας ξενώνας ακόμα από την δημιουργία μιας ιστοσελίδας είναι αρκετά σημαντικά, εκτός από την παροχή διάφορων πληροφοριών που βοηθά στη προβολή της επιχείρησης, στη δημιουργία μιας σαφής και υγιείς εικόνας της επιχείρησης και των υπηρεσιών που παρέχει, καθώς και στη μείωση του χρόνου τόσο από την πλευρά του καταναλωτή – τουρίστα όσο και από την πλευρά των επιχειρήσεων (Yelkur and Nêveda DaCosta, 2001). Επί της ουσίας, η ύπαρξη της ιστοσελίδας ενισχύει την αυτονομία και την ανεξαρτησία της ξενοδοχειακής μονάδας, χωρίς την παρουσία τρίτων και συμβάλει αρκετά έτσι στην μείωση επιπλέον εξόδων που θα είχε σε αντίθετη στιγμή.

Ο διαδικτυακός τόπος είναι ανοικτός όλες τις ώρες της ημέρας και γενικά όλο τον χρόνο δίνοντας την ευκαιρία στους ταξιδιώτες να μπορούν ολοένα και περισσότεροι από αυτούς να έχουν την δυνατότητα να την επισκεφτούν, από όπου και αν είναι χωρίς να τίθεται κάποιο ουσιαστικά θέμα δυσκολίας. Μία καλά σχεδιασμένη σελίδα μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη ανάκληση και αναγνώριση της επιχείρησης στο μυαλό του επισκέπτη. Η χρήση μιας υγιούς ιστοσελίδας, μπορεί να

αναπτύξει την μάρκα, δηλαδή την ενσωμάτωση μιας στρατηγικής branding στο διαδίκτυο, να βελτιώσει την εξυπηρέτηση, να συγκεντρώσει πληροφορίες πελατών και να επιτρέψει ηλεκτρονικές κρατήσεις (Baloglu and Pekcan, 2006). Η ύπαρξη της μειώνει σημαντικά τις δαπάνες της επιχείρησης.

Μέσω των online ξενοδοχειακών συστημάτων κρατήσεων, ο ιδιοκτήτης του ξενοδοχείου, ακόμα και ο κάτοχος της δημιουργημένης ιστοσελίδας έχει την δυνατότητα μιας πλήρους εικόνας, τόσο σε αριθμό επισκεψιμότητας ανά ημέρα, ανά μήνα, ανά χρόνο, αλλά και τον αριθμό κρατήσεων που πραγματοποιήθηκαν, τη μέση τιμή ανά κράτηση δωματίου, το μέρος των κρατήσεων σε ταξιδιωτικούς πράκτορες και σε προμηθευτές, τις κρατήσεις ανά κατηγορία δωματίου και τον χρόνο παραμονής (Stanislav, 2008).

Η δημιουργία γενικά μιας ιστοσελίδας έχει μόνο οφέλη για την επιχείρηση στο κλάδο του τουρισμού, αρκεί να αποφεύγονται τα λάθη στο σχεδιασμό της και να δίνει αληθινές πληροφορίες, για το τι υπηρεσίες προσφέρει. Μόνο έτσι η επιχείρηση θα επωφεληθεί και μάλιστα αρκετά καλά, έτσι ώστε να χαρακτηρίζεται ως αρεστή και συνάμα βιώσιμη.

### 3.7. Συμπεράσματα επί της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη δράσεων εναλλακτικού τουρισμού στη λίμνη Πλαστήρα

Από την παραπάνω αναλυτική παρουσίαση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής έρευνας, προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα για την περαιτέρω ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη λίμνη Πλαστήρα, με βασικότερα τα εξής:

1) Η περιοχή διαθέτει σημαντικούς πόλους έλξης τουριστών και επισκεπτών διαφορετικών επιθυμιών λόγω της πληθώρας των χαρακτηριστικών της. Η φύση, τα τοπία, η ησυχία, το φράγμα, τα θρησκευτικά μνημεία και τα ιδιαίτερα τοπικά προϊόντα αποτελούν τα δυνατά της σημεία.

2) Η περιοχή διαθέτει επίσης επιχειρήσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας, με εξέχουσες αυτές που δραστηριοποιούνται στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστίαση, δραστηριότητες στη φύση), που μπορούν να φιλοξενήσουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών και τουριστών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

3) Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές και φορείς φαίνεται να έχουν σταθερά στο πρόγραμμα δράσης τους το ζήτημα της διαρκούς προβολής της περιοχής, καθώς και αυτό της συνεχούς βελτίωσης των υποδομών, με στόχο τη διατήρηση και αύξηση της τουριστικής κίνησης σε αυτήν.

4) Η λίμνη Πλαστήρα έχει δημιουργήσει το δικό της brand name, το οποίο πρέπει να διατηρήσει και να βελτιώσει προς όφελος της τοπικής τουριστικής και μη οικονομίας.

5) Η περιοχή διαθέτει επίσης πολλές όμορφες μικρές και μεγάλες «ιστορίες», πολλές από τις οποίες σχετίζονται με σημαντικά ιστορικά γεγονότα των τελευταίων αιώνων και δεκαετιών, με βάση τις οποίες μπορεί να «χτιστεί» πληθώρα νέων προϊόντων και υπηρεσιών, που θα προσελκύσουν νέους επισκέπτες ή παλιούς που θα θέλουν να ξαναέρθουν σε αυτήν.

6) Η λίμνη Πλαστήρα έχει επίσης μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να «προσκαλέσουν» επισκέπτες νέου τύπου, πάλι καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.



## 4. ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ

Η έρευνα που υλοποιήθηκε στην παρούσα διπλωματική εργασία βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο, που αναπτύχθηκε από τον συντάκτη της παρούσας εργασίας σε συνεργασία με τον επιβλέποντα καθηγητή. Στόχος της έρευνας ήταν η καταγραφή των απόψεων των επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα κατά τη θερινή περίοδο του 2021 σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό, τις εντυπώσεις τους από τον συγκεκριμένο προορισμό και τις προτάσεις τους για τη βελτίωση κάποιων ζητημάτων σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο – που δίδεται αναλυτικά στο Παράρτημα – περιείχε 33 ερωτήσεις με πλήρεις απαντήσεις, σε κάποιες από τις οποίες δίνονταν και η δυνατότητα τοποθετήσεων από την πλευρά των επισκεπτών για τα θετικά σημεία της ευρύτερης περιοχής και για πιθανά προβλήματα που μπορεί να αντιμετώπισαν κατά την επίσκεψή τους. Καταγράφηκαν, μεταξύ άλλων, διάφορες ενδιαφέρουσες προτάσεις και απόψεις για την βελτίωση των υπαρχόντων εναλλακτικών – οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, στην μετά COVID-19 εποχή.

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 70 επισκέπτες κατά τη διάρκεια πέντε επισκέψεων του ερευνητή στο διάστημα από τις 6 έως τις 28 Αυγούστου 2021 στις περιοχές Κρουονερίου, Κερασιάς, Νεοχωρίου, Καλυβίων, Νεράϊδας, Πεζούλας, Μούχας, Φράγματος, Δήμου Νεβρόπολης Αγράφων, χιονοδρομικού κέντρου Αγράφων, Κρυσπηγής, Ανθοχωρίου, Μεσενικόλα, Μορφοβουνίου, Μοσχάτου, Λαμπερού, Καστανιάς, Μητρόπολης και Μουζακίου (λίμνη Πλαστήρα και ευρύτερη περιοχή). Κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου τηρήθηκαν οι προβλέψεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας των προσωπικών δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (GDPR).

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με την βοήθεια του προγράμματος SPSS v. 26, από τη χρήση του οποίου προέκυψαν τα περιγραφικά στατιστικά του κεφαλαίου 5 και κάποιες ακόμη στατιστικές αναλύσεις (διασταυρώσεις και συσχετίσεις σε κάποιες από τις 33 ερωτήσεις).

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθούν δύο σημαντικά γεγονότα που, προφανώς, επηρέασαν την κρίση των ερωτηθέντων όσον αφορά κάποιες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου:

α) Η περιοχή της λίμνης Πλαστήρα υπέφερε σημαντικά από το τρομερό κύμα κακοκαιρίας (ισχυρότατη καταιγίδα) με το όνομα «Ιανός», που έλαβε χώρα στις 18 και 19 Σεπτεμβρίου του 2020. Επρόκειτο για ένα ακραίο φυσικό φαινόμενο που δημιουργήθηκε εντελώς ξαφνικά εξαιτίας της πορείας ενός μεσογειακού κυκλώνα, που προκάλεσε έντονες πλημμύρες στην περιοχή της Καρδίτσας (Εικόνα 39) και της λίμνης Πλαστήρα και πολλές καταστροφές σε βασικές υποδομές, μεταξύ των οποίων και στην οδοποιία.

β) Οι μετακινήσεις λόγω κορωνοϊού είχαν περιοριστεί σημαντικά από τα τέλη Φεβρουαρίου του 2020, συνεπώς για πολλούς επισκέπτες κατά τον Αύγουστο του 2021 η συγκεκριμένη επίσκεψη ή εκδρομή ήταν η πρώτη μετά από περισσότερους από 16 μήνες ενός ιδιότυπου και πρωτόγνωρου «εγκλεισμού» των πολιτών.

Ο «Ιανός» προκάλεσε πολλές καθιζήσεις, οι οποίες δημιούργησαν πολλά προβλήματα, σε οικισμούς όπως της κοινότητας Πεζούλας και της Καρίτσας, όπου καταστράφηκε ολοσχερώς το ιχθυοτροφείο. Οι δρόμοι καταστράφηκαν στις περιοχές Καλύβια και προς το Φράγμα της Λίμνης, αλλά και προς το Μουζάκι, όπου κατέρρευσε μία γέφυρα. Ζημιές προκλήθηκαν επίσης από τεράστιες ποσότητες φερτών υλικών, οι οποίες είχαν σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση του πυθμένα της λίμνης, με

επιπτώσεις στη λίμνη – λιμνοδεξαμενή όσον αφορά τις υδρευτικές, αρδευτικές, ενεργειακές και τουριστικές λειτουργίες της, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Δήμαρχος της λίμνης Πλαστήρα κ. Παναγιώτης Νάνος.

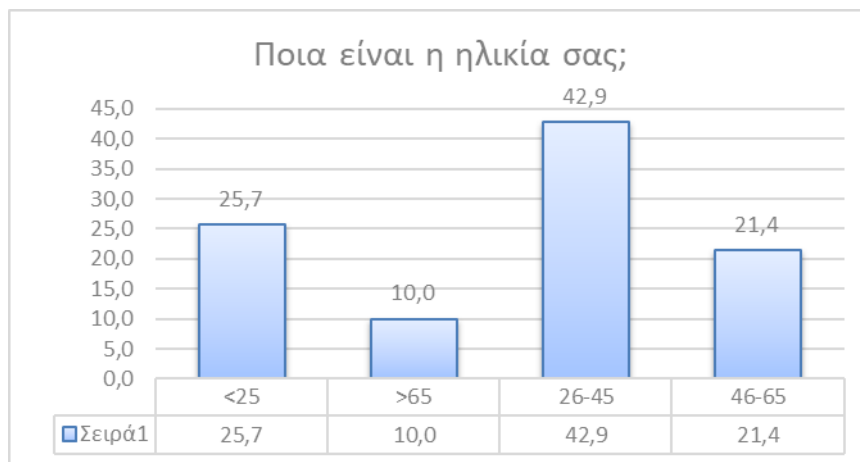


**Εικόνα 39.** Καταστροφές από τον Ιανό στην επαρχιακή οδό Καλλιθήρου – Νεράιδας (φωτ. αρχείο Ν. Γιαννούλα)

## 5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Οι εθελοντές που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ήταν κατά 55,7% άνδρες, δηλαδή 39 από τα 70 συνολικά άτομα, και 44,3% γυναίκες (31 άτομα).

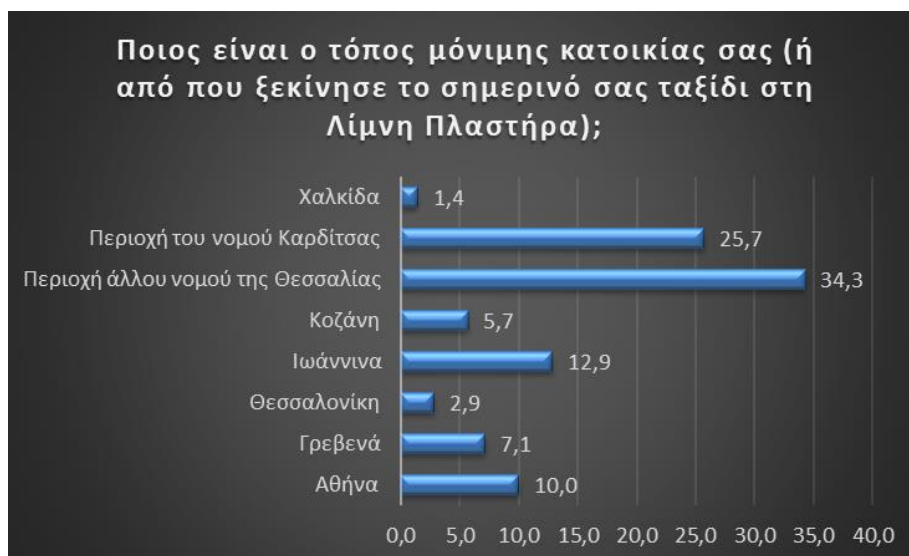
Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες ήταν ηλικίας 26-45 χρόνων, δηλαδή 30 άτομα συνολικά (Εικόνα 40). Αυτό δείχνει ότι σε τέτοιες εκδρομές δεν πηγαίνουν μόνο μεγάλης ηλικίας άτομα, αλλά τα περισσότερα από αυτά είναι νεαρής ηλικίας. Για παράδειγμα, 18 άτομα ήταν κάτω από 25 χρονών. Αναζητούν γενικά την ηρεμία, την γαλήνη και την ομορφιά της φύσης, και δεν θέλουν να εγκλωβίζονται μέσα στις πόλεις. Αυτό το συναίσθημα της ελευθερίας το εκλαμβάνουν οι ίδιοι όταν βρίσκονται στην περιοχή της λίμνης.



**Εικόνα 40.** Ηλικιακές κλάσεις των ερωτηθέντων

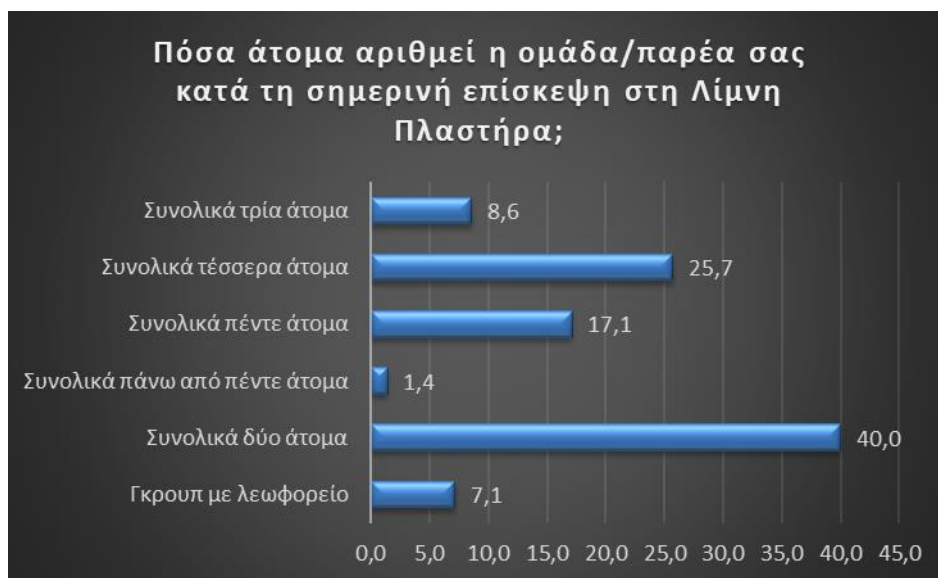
Στην ερώτηση για την μόνιμη κατοικία, σε συντριπτική πλειοψηφία οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι προέρχονται από περιοχή άλλου Νομού της Θεσσαλίας σε ποσοστό 34,3% (24 άτομα), ενώ με ποσοστό 25,7% (18 άτομα) ήταν από την περιοχή του Νομού της Καρδίτσας (Εικόνα 41). Ακολουθούν με ποσοστό 12,9% η περιοχή των Ιωαννίνων αλλά και η περιοχή της Αθήνας με ποσοστό 10%. Βέβαια υπήρχαν και άλλες απαντήσεις από άτομα από άλλες περιοχές, όπως για παράδειγμα από την περιοχή των Γρεβενών, της Κοζάνης, της Θεσσαλονίκης ακόμα και της Χαλκίδας.

Αυτό που γίνεται γρήγορα αντιληπτό, είναι σαφώς ότι η λίμνη στηρίζεται από την τοπική γύρω κοινωνία και αυτό ίσως να οφείλεται σε μεγάλο βαθμό από τα οικονομικά δεδομένα των επισκεπτών, αλλά και από τον COVID-19, διότι πολλοί δεν μπορούσαν να μετακινηθούν λόγω του ιού και ίσως του φόβου μήπως κολλήσουν, αλλά και των περιορισμών των μετακινήσεων.



**Εικόνα 41.** Τόπος μόνιμης διαμονής των ερωτηθέντων

Στη συνέχεια των ερωτήσεων, για το πόσα άτομα αριθμεί η παρέα, σε μεγάλο ποσοστό με 40% ως απάντηση δόθηκε ότι η παρέα αποτελείται συνολικά από δύο άτομα, αλλά και συνολικά τέσσερα άτομα με 25,7% (18 άτομα από τους 70). Μόνο ένα άτομο ανέφερε ότι η παρέα του ήταν πάνω από πέντε συνολικά άτομα (Εικόνα 42). Εδώ ξεκάθαρα φαίνεται ότι λόγω πανδημίας, δημιουργήθηκαν μικρές ομάδες μέχρι τέσσερα άτομα.



**Εικόνα 42.** Άτομα ανά ομάδα κατά την επίσκεψη στη λίμνη Πλαστήρα

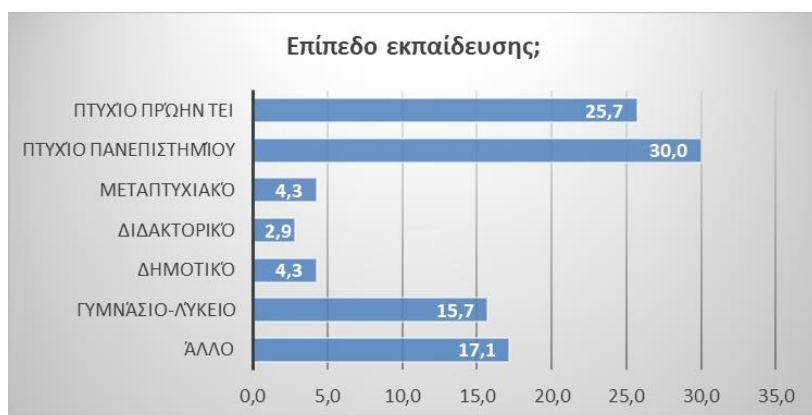
Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των επισκεπτών, 31 από τους 70 ήταν άγαμοι (ποσοστό 44,3%) και 34,3% έγγαμοι με παιδιά (Εικόνα 43).





**Εικόνα 43.** Οικογενειακή κατάσταση των επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα

Στην ερώτηση για το επίπεδο εκπαίδευσης, το 30% ήταν πτυχιούχοι Πανεπιστημίου και το 25,7% ήταν πτυχιούχοι πρώην ΤΕΙ, με ένα πολύ μικρό ποσοστό να δηλώνει ότι κατέχει διδακτορικό (Εικόνα 44).



**Εικόνα 44.** Επίπεδο εκπαίδευσης των επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα

Όσον αφορά το επάγγελμα, οι περισσότεροι ήταν ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 22,9% και με 15,7% δημόσιοι υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες (Εικόνα 45). Φαίνεται ότι για να μεταφερθεί κάποιος προς τη λίμνη και γενικά για να κάνει τις διακοπές του χρειάζεται να έχει μισθό για να μπορεί να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις των δραστηριοτήτων που θα επιλέξει να κάνει.



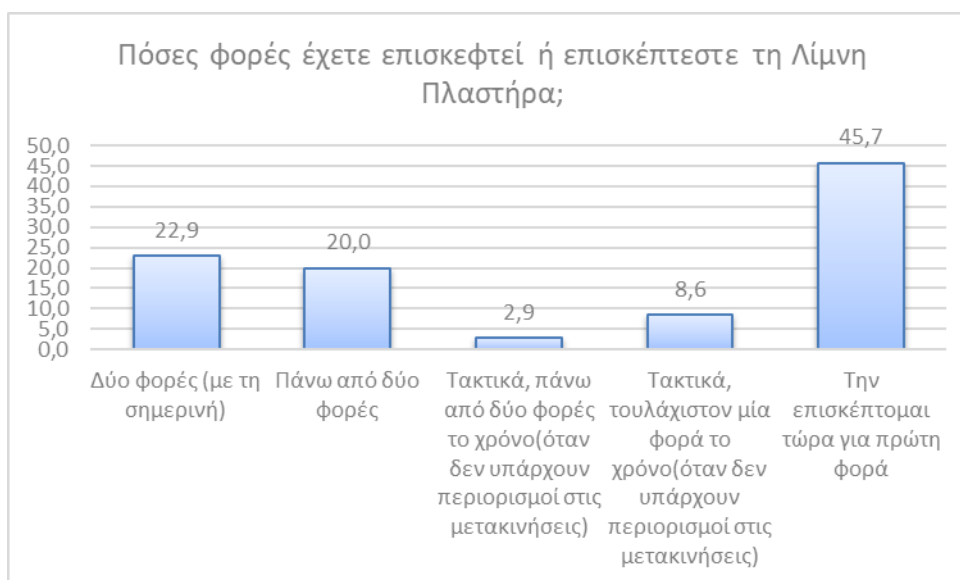
**Εικόνα 45.** Επαγγελματική κατάσταση των επισκεπτών στη λίμνη Πλαστήρα

Στη συνέχεια, και όσον αφορά τη διάρκεια της επίσκεψης, οι ερωτηθέντες κατά 51,4% απάντησαν ότι η επίσκεψη τους ήταν μονοήμερη, ενώ για το 27,1% περιείχε μία μόνο διανυκτέρευση (Εικόνα 46). Για ακόμα μία φορά γίνεται κατανοητό ότι τα οικονομικά δεδομένα του καθενός αντικατοπτρίζουν και την δραστηριότητα του κάθε ατόμου ξεχωριστά στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης.



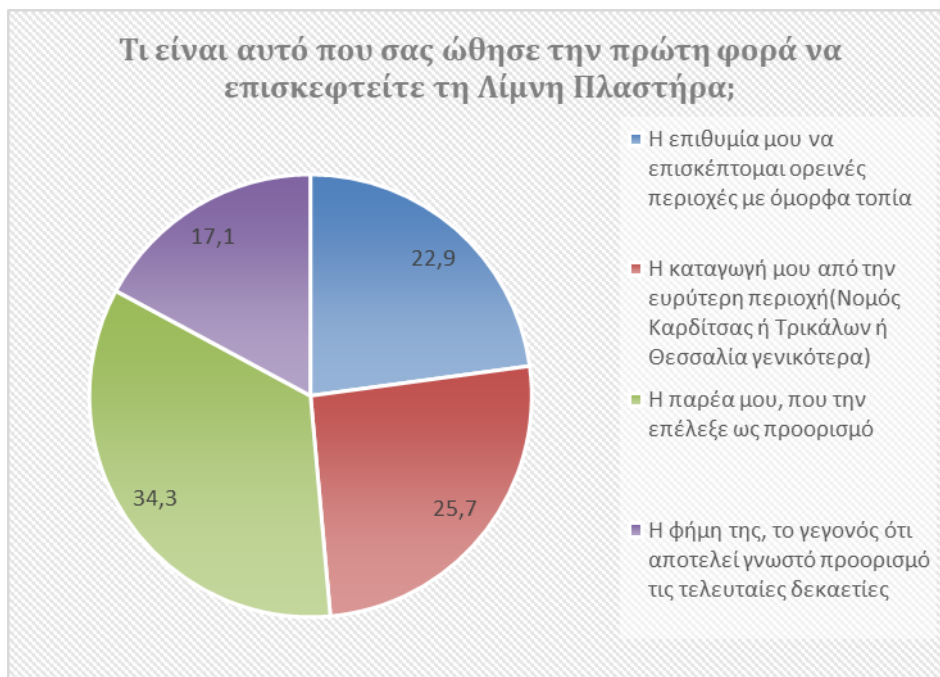
**Εικόνα 46.** Διάρκεια επίσκεψης στη λίμνη Πλαστήρα

Στην ένατη ερώτηση (Πόσες φορές έχετε επισκεφτεί ή επισκέπτεστε τη Λίμνη Πλαστήρα;), οι περισσότεροι (45,7%) απάντησαν ότι ήταν η πρώτη φορά και, ακολούθως, με ποσοστό 22,9% ότι ήταν η δεύτερη φορά, με την σημερινή (Εικόνα 47).



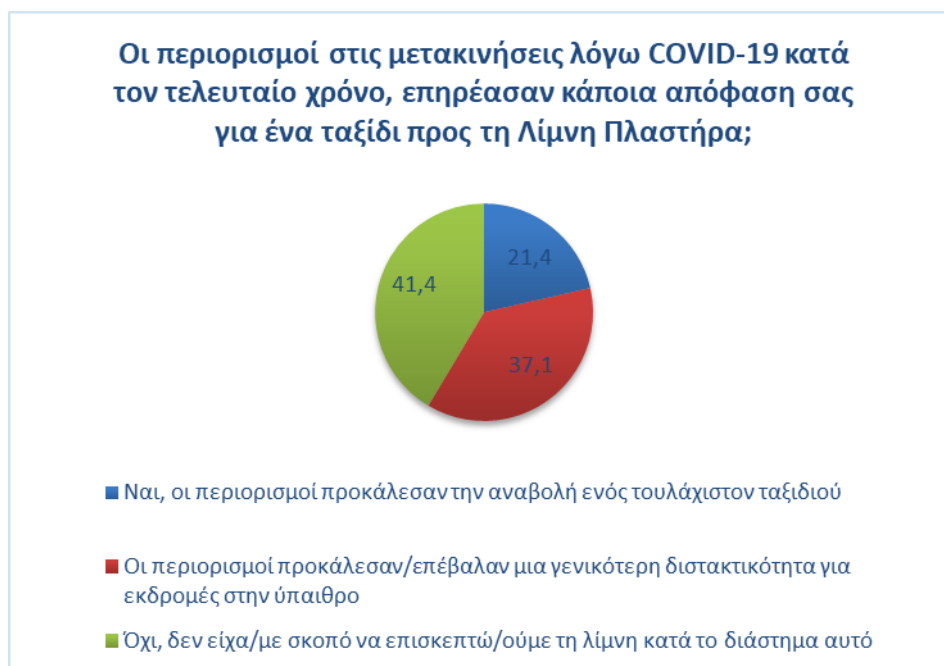
**Εικόνα 47.** Διάρκεια επίσκεψης στη λίμνη Πλαστήρα

Η 10<sup>η</sup> ερώτηση αφορούσε την αιτία που προκάλεσε την επίσκεψη, το 34,3% απάντησε ότι ήταν επιλογή της παρέας, ενώ το 25,7% ότι ο βασικός λόγος ήταν η καταγωγή του ερωτηθέντα από την ευρύτερη περιοχή (Εικόνα 48).



**Εικόνα 48.** Βασικός λόγος επίσκεψης στη λίμνη Πλαστήρα

Στην επόμενη ερώτηση, για το εάν οι περιορισμοί στις μετακινήσεις λόγω COVID-19, επηρέασαν την απόφαση για ένα ταξίδι στην λίμνη περισσότερο από κάτι άλλο, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι δεν είχαν σκοπό να την επισκεφτούν και αυτό είναι απόλυτα λογικό διότι σε προηγούμενη ερώτηση δήλωσαν ότι την επισκέφτηκαν λόγω της παρέας που έχουν. Το ποσοστό που δεν είχαν σκοπό να την επισκεφτούν ανέρχεται στο 41,4% του συνόλου (Εικόνα 49).



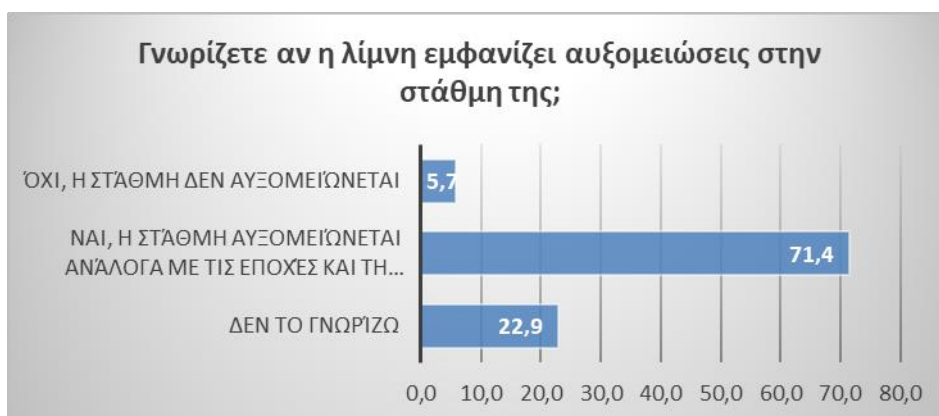
**Εικόνα 49.** Διάρκεια επίσκεψης στη λίμνη Πλαστήρα

Στις ερωτήσεις 12 και 13 του ερωτηματολογίου, για την κατάσταση του οδικού δικτύου και για το αν γνωρίζουν πότε και γιατί δημιουργήθηκε η λίμνη, το 64,3% απάντησε ότι το οδικό δίκτυο δεν είναι καλό, και το 84,3% ότι γνωρίζει τον τρόπο δημιουργία της λίμνης. Είναι θετικό αποτέλεσμα ένας επισκέπτης να γνωρίζει για την δημιουργία της λίμνης, αλλά να μην παραλείπεται ότι οι περισσότεροι είναι κάτοικοι των ευρύτερων περιοχών της Θεσσαλίας.

Στις επόμενες ερωτήσεις (14 και 15) του ερωτηματολογίου για το αν υπάρχουν σπάνια είδη φυτών και ζώων αλλά και για το αν γνωρίζουν για τις αυξομειώσεις της λίμνης, το 60% (Εικόνα 50) και το 71,4% (Εικόνα 51) αντίστοιχα απάντησε θετικά. Σημειώνεται ότι το 40% το οποίο δεν γνωρίζει τα σπάνια είδη φυτών είναι μεγάλο και εδώ θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην πληροφόρηση των επισκεπτών από τους ειδικούς της ευρύτερης περιοχής, όπως για παράδειγμα τους ξεναγούς ή τους υπαλλήλους των εταιριών ή των ξενοδοχείων.



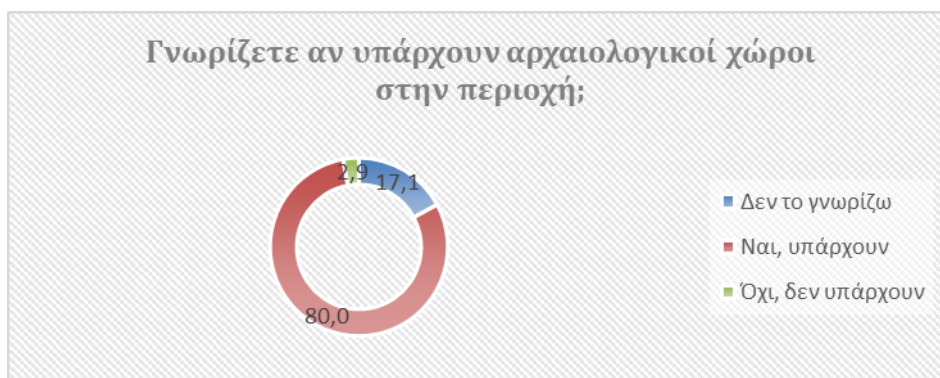
**Εικόνα 50.** Γνώσεις των επισκεπτών για τα είδη φυτών στη λίμνη Πλαστήρα



**Εικόνα 51.** Γνώσεις των επισκεπτών για την αυξομείωση της στάθμης της λίμνης Πλαστήρα

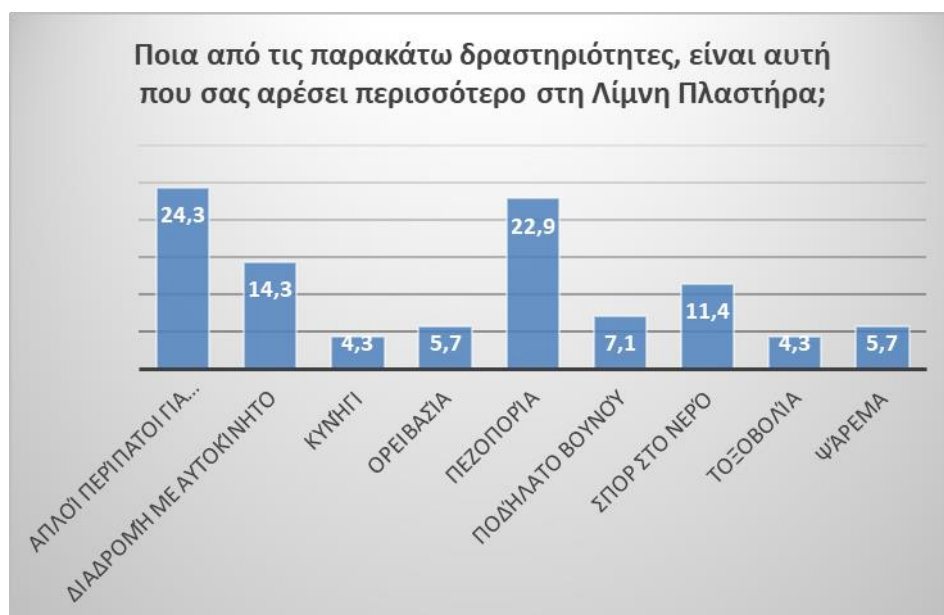
Στην ερώτηση 16, για το αν γνωρίζουν αν υπάρχουν αρχαιολογικοί χώροι στην περιοχή, το 80% απάντησε με θετικό τρόπο με το 17,1% δήλωσε ότι δεν το γνωρίζει (Εικόνα 52). Αυτό είναι και πάλι άξιο λόγου, διότι αν ένας επισκέπτης επιλέξει την διαδρομή από την Μητρόπολη Καρδίτσας υπάρχουν ειδικές πινακίδες που δείχνουν την ύπαρξη αρχαιολογικών χώρων, ενώ αν επιλέξει τον δρόμο από την περιοχή του Μουζακίου προς το φράγμα, δεν διακρίνονται για το αν υπάρχουν.





**Εικόνα 52.** Γνώσεις των επισκεπτών για τους αρχαιολογικούς χώρους στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα

Η ερώτηση 17, επί των δραστηριοτήτων, ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, διότι υπήρχαν αρκετές επιλογές αλλά ως πρώτη επιλογή επιλέχθηκαν οι απλοί περίπατοι για απόλαυση της θέας στη φύση (24,3%) και η πεζοπορία με 22,9%. Με μόλις 4,3% οι ερωτηθέντες επέλεξαν την τοξοβολία και το κυνήγι αντίστοιχα (Εικόνα 53). Η φύση με την θέα αποδεικνύει ότι είναι ένας ελκυστικός παράγοντας των επισκεπτών που τους ενδιαφέρει περισσότερο από τις δραστηριότητες χωρίς όμως να υπάρχει κάποια αμφιβολία ότι επίσης οι επισκέπτες δεν έρχονται για να κάνουν και διάφορα άλλα σπορ, όπως ποδήλατο βουνού ή σπορ στο νερό.



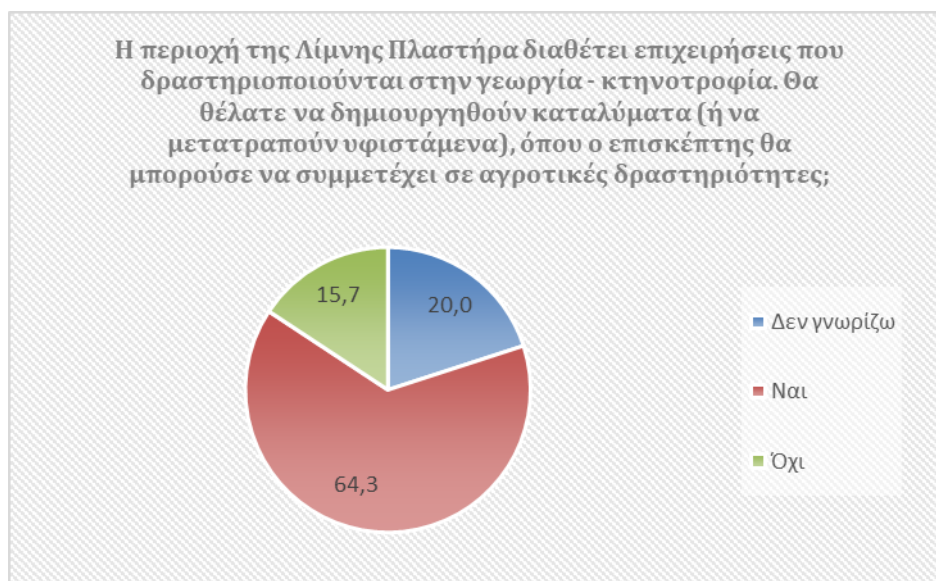
**Εικόνα 53.** Προτιμητέες δραστηριότητες στη λίμνη Πλαστήρα

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι από τη διασταύρωση της παρούσας ερώτησης με το φύλο των ερωτηθέντων, αν και δεν προέκυψε στατιστικώς σημαντική διαφορά, οι γυναίκες φαίνεται να προτίμησαν κατά σειρά την πεζοπορία, την διαδρομή με το αυτοκίνητο και την τοξοβολία, ενώ οι άνδρες το κυνήγι, το ψάρεμα, τα σπορ στο νερό, την ορειβασία και, τέλος, τους απλούς περιπάτους για απόλαυση της θέας και το ποδήλατο βουνού.

Στη ερώτηση 18 οι ερωτηθέντες απάντησαν για το αν γνώριζαν τα τοπικά προϊόντα που μπορούν να προμηθευτούν στην περιοχή, με το 64,3% να απαντάει θετικά και ως δημοφιλέστερες απαντήσεις να δίνει το μέλι, το κρασί, το τσίπουρο, τον τραχανά και διάφορες μαρμελάδες. Το 35,7% δεν γνώριζε τα τοπικά προϊόντα και αυτό, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δείχνει ίσως έλλειψη ουσιαστικής ενημέρωσης ή σχετίζεται με τον ο ίδιος ο επισκέπτης ενδιαφέρεται να τα μάθει ή αν όχι.

Στην επόμενη ερώτηση «19. Η περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα διαθέτει επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία). Θα θέλατε να δημιουργηθούν καταλύματα (ή να μετατραπούν υφιστάμενα), όπου ο επισκέπτης θα μπορούσε να συμμετέχει σε αγροτικές – αγροτουριστικές δραστηριότητες;», το 64,3% απάντησε θετικά (θα ήθελαν και ότι θα ήταν καλή ιδέα να γίνει) διότι το ερώτημα προκαλεί ένα επιπλέον ενδιαφέρον για τον επισκέπτη και για το άτομο που δεν είχε ποτέ την δυνατότητα να συμμετάσχει σε διάφορες εργασίες του πρωτογενή τομέα (Εικόνα 54).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι από τη διασταύρωση της παρούσας ερώτησης με την ηλικία των ερωτηθέντων, αν και δεν προέκυψε στατιστικώς σημαντική διαφορά, οι θετικές απαντήσεις (δηλαδή υπέρ της συμμετοχής σε αγροτουριστικές δραστηριότητες) προήλθαν κατά κύριο λόγο από την ηλικιακή κλάση 26-45, δευτερευόντως από την κλάση 46-65 και, στη συνέχεια από τα άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών. Οι άνω των 65 ετών είναι μάλλον λογικό ότι δεν έδωσαν ξεκάθαρη απάντηση, καθώς είναι πιθανό πολλοί από αυτούς να είχαν τέτοιες εμπειρίες ή και να μην αναζητούν πλέον κοπιαστικές εργασίες στη διάρκεια μιας εξόρμησης στη φύση.



**Εικόνα 54.** Προτιμητέες δραστηριότητες στη λίμνη Πλαστήρα

Στην ερώτηση [20. Ποιο θεωρείτε πρόβλημα για τον εναλλακτικό τουρισμό σε μια λιμναία περιοχή; (1=Συμφωνώ απόλυτα / 5=Διαφωνώ απόλυτα) με εναλλακτικές απαντήσεις «Σκουπίδια», «Καυσαέρια», «Ηχορύπανση», «Βόσκηση», «Μαζικός τουρισμός», «Άναρχη δόμηση», «Έλλειψη ενημέρωσης για τις δραστηριότητες που μπορεί κανείς να επιλέξει (τοπικά) και να συμμετάσχει σε αυτές», «Κάτι άλλο (παρακαλώ, καταγράψτε το/τα εδώ: .....» για το ποιο θεωρούν πρόβλημα για τον εναλλακτικό τουρισμό, οι περισσότεροι απάντησαν ως πρώτη επιλογή τα σκουπίδια (46 άτομα), ως δεύτερη επιλογή επιβάρυνσης (33 από τα 70 άτομα) την βόσκηση και ως τρίτη επιλογή

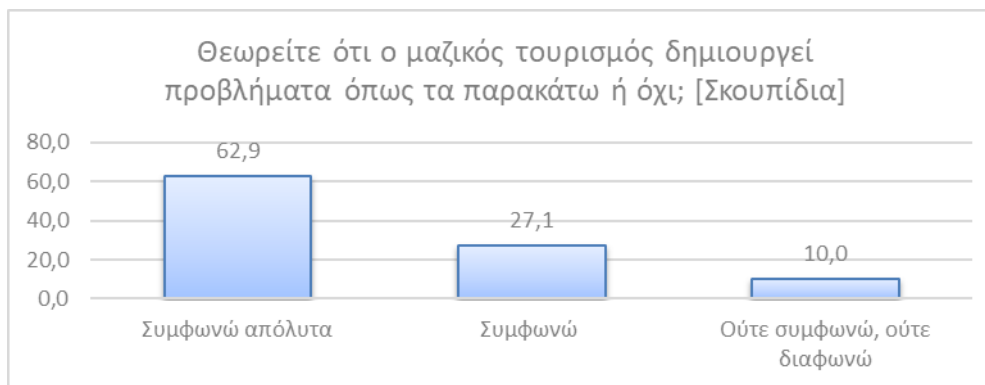
την έλλειψη ενημέρωσης για τις δραστηριότητες (22 άτομα). Εδώ μάλιστα προέκυψε στατιστικώς σημαντική συσχέτιση ( $r_{cc}=0,546$ ) μεταξύ των παραγόντων «καυσαέρια» και «ηχορύπανση» σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01, δηλαδή οι ερωτηθέντες θεώρησαν τους δύο αυτούς παράγοντες σημαντικά επιβαρυντικούς για τον εναλλακτικό τουρισμό σε μια λιμναία περιοχή.

Στην ερώτηση 21, για το αν οι χρηματοδοτήσεις – προγράμματα (προς ιδιωτικές επιχειρήσεις και τους ΟΤΑ) για την ανάπτυξη νέων τουριστικών υποδομών ή τη βελτίωση υφιστάμενων, βελτιώνουν την υπάρχουσα κατάσταση, οι θετικές απαντήσεις αντιπροσώπευαν το 38,6% των ερωτηθέντων, το 34,3% απάντησε ότι δεν το γνωρίζει, ενώ το 27,1% απάντησε αρνητικά, υπονοώντας ίσως ότι η σχετική επιχειρηματικότητα πρέπει να στηρίζεται σε δικούς της πόρους (Εικόνα 55).

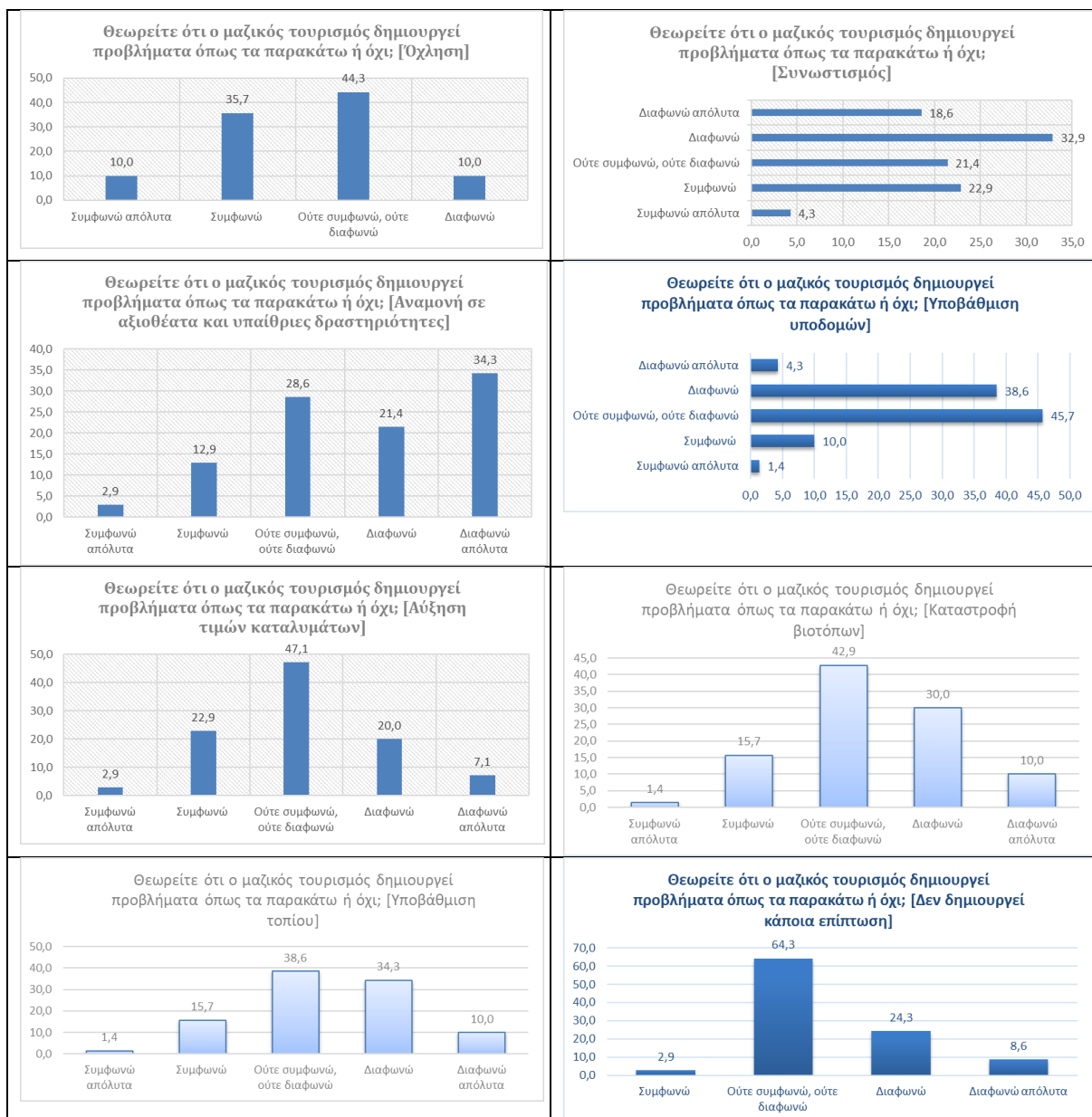


**Εικόνα 55.** Απόψεις για τις χρηματοδοτήσεις τουριστικών υποδομών στη λίμνη Πλαστήρα

Στην επόμενη ερώτηση (22), για το αν ο μαζικός τουρισμός δημιουργεί μερικά προβλήματα (με επιλογές ως προς τις απαντήσεις), οι ερωτηθέντες επέλεξαν ότι συμφωνούν απόλυτα ότι τα σκουπίδια είναι το αρχικό πρόβλημα που μπορεί να δημιουργήσει ο μαζικός τουρισμός (Εικόνα 56), ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι υπόλοιπες απαντήσεις (Εικόνες 57– 64). Στην συγκεκριμένη ερώτηση προέκυψε στατιστικώς σημαντική συσχέτιση μεταξύ των προβλημάτων που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός, συγκεκριμένα της «αναμονής σε αξιοθέατα και υπαίθριες δραστηριότητες» ( $r_{cc}=0,492$ ) και της «υποβάθμισης υποδομών» ( $r_{cc}=0,505$ ) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01.



**Εικόνα 56.** Απόψεις για τα προβλήματα που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός όσον αφορά τα σκουπίδια



**Εικόνες 57-64.** Απόψεις για τα προβλήματα που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός

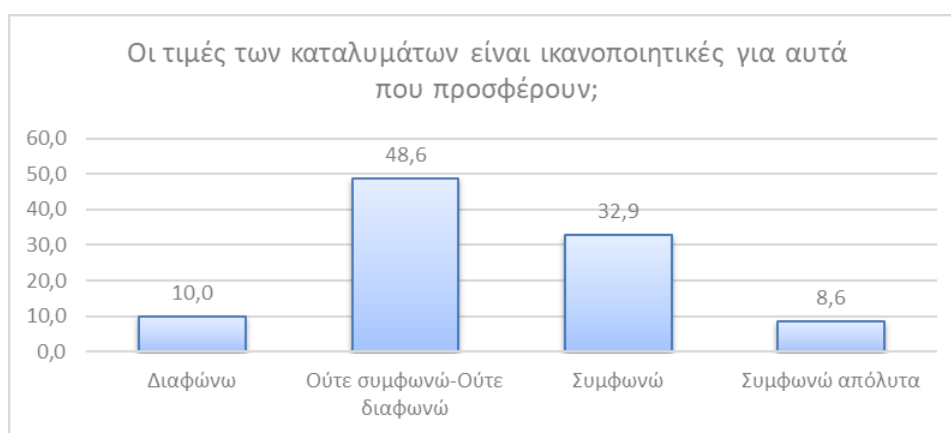
Στην ερώτηση 23, για το αν η γενική εικόνα της λίμνης και οι οικοτουριστικές δραστηριότητες στη λίμνη Πλαστήρα προωθούνται σωστά, το 50% απαντάει αρνητικά, γεγονός που μας επιτρέπει να υποστηρίξουμε ότι η περιοχή πρέπει να οργανωθεί και να διαφημιστεί περισσότερο (26% απάντησε θετικά και 24% ότι δεν το γνωρίζει).

Στην ερώτηση 24, για το αν οι ξενοδοχειακές μονάδες είναι οργανωμένες αρκετά για να καλύπτουν όλες τις προτιμήσεις και τις ανάγκες των επισκεπτών, το 31,4% απαντά θετικά, το 22,9% αρνητικά, το 32,9% απαντά ότι υπάρχουν περιθώρια βελτιώσεων (όσον αφορά σε περισσότερες ίσως δραστηριότητες, σε καλύτερη οργάνωση και ενημέρωση τους αλλά και στην δόμηση τους με την έννοια του να μην είναι όλα τα ξενοδοχεία μαζί σε ένα μέρος) και το 12,9% ότι δεν το γνωρίζει. Κατά την διασταύρωση της παρούσας ερώτησης με το φύλο των ερωτηθέντων, αν και χωρίς στατιστικώς

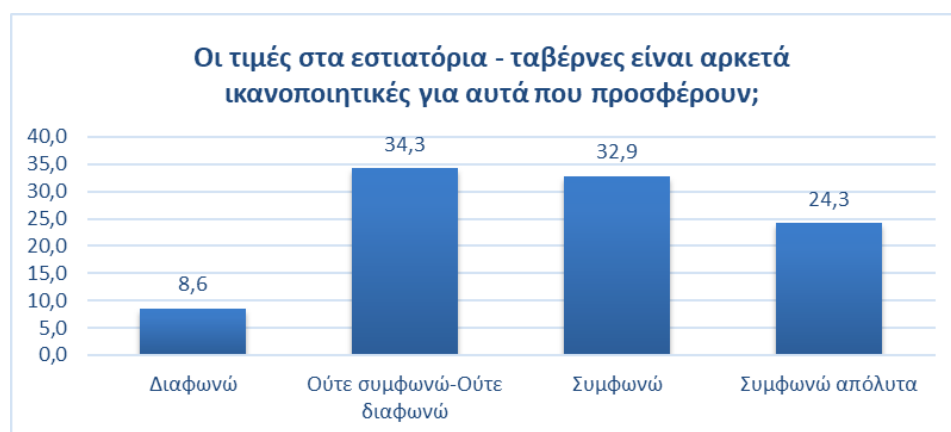


σημαντική διαφορά, προέκυψε ότι αυτοί που απάντησαν θετικά και αυτοί που απάντησαν ότι υπάρχουν περιθώρια βελτιώσεων στην οργάνωση των ξενοδοχειακών μονάδων ώστε να εξυπηρετούν καλύτερα τους πελάτες τους, ήταν άνδρες.

Στην ερώτηση για το αν οι τιμές των καταλυμάτων είναι ικανοποιητικές για αυτά που προσφέρουν, το 48,6% απάντησε ότι ούτε συμφωνεί αλλά ούτε διαφωνεί, το 10% ότι διαφωνεί, το 32,9% ότι συμφωνεί και το 8,6% ότι συμφωνεί απόλυτα (Εικόνα 65), ενώ αντίστοιχες είναι οι απαντήσεις και για τις τιμές των εστιατορίων – ταβερνών (Εικόνα 66). Το θετικό είναι ότι και στις δύο περιπτώσεις το 32,9% απαντά ότι συμφωνεί (και ένα 8,6% και 24,3% αντίστοιχα συμφωνεί απόλυτα), δηλαδή ότι οι τιμές είναι ικανοποιητικές, αλλά στην επιτόπια συζήτηση κάποιοι εξέφρασαν την άποψη ότι οι τιμές θα μπορούσαν να είναι λίγο ακόμη καλύτερες σε σχέση με την ποιότητα και την ποσότητα.



**Εικόνα 65.** Απόψεις για τις τιμές των καταλυμάτων στη λίμνη Πλαστήρα



**Εικόνα 66.** Απόψεις για τις τιμές των εστιατορίων – ταβερνών στη λίμνη Πλαστήρα

Στην 27<sup>η</sup> ερώτηση, για τις τιμές των εταιρειών που οργανώνουν υπαίθριες δραστηριότητες στη λίμνη, οι θετικές απαντήσεις είχαν αθροιστικό ποσοστό 57,1%, ενώ 2,9% βρήκες τις τιμές μη ικανοποιητικές και 40% ούτε συμφώνησε ούτε διαφώνησε (Εικόνα 67). Κανένας, πάντως, δεν απάντησε ότι διαφωνεί

απόλυτα και, σε συνδυασμό με τα παραπάνω, αυτό ίσως είναι ενδεικτικό των σχετικά ικανοποιητικών τιμών.



**Εικόνα 67.** Απόψεις για τις τιμές των εταιριών που οργανώνουν υπαίθριες δραστηριότητες στη λίμνη Πλαστήρα

Στην επόμενη ερώτηση (28<sup>η</sup>), για το αν η πανδημία επηρέασε την δυναμική των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, της εστίασης, και των εταιριών που οργανώνουν υπαίθριες δραστηριότητες στη λίμνη Πλαστήρα, το 62,9% απάντησε θετικά (Εικόνα 68).



**Εικόνα 68.** Απόψεις για το κατά πόσο η πανδημία επηρέασε τη δυναμική των τουριστικών επιχειρήσεων στη λίμνη Πλαστήρα

Στην ερώτηση (29<sup>η</sup>) για το αν στην παρούσα φάση οι επισκέπτες λαμβάνουν την πρόπαισα ικανοποίηση (ηθική, πνευματική, ψυχική) από την παρούσα επίσκεψη (μετά τους περιορισμούς μετακινήσεων λόγω πανδημίας), οι απαντήσεις που δόθηκαν είχαν θετικό αντίκτυπο, με το 50% να δηλώνει σίγουρα ναι, το 32,9% να δηλώνει μάλλον ναι, και το 17,1% να δηλώνει μη σίγουρο. Κανένας τους δεν απάντησε με αρνητικό τρόπο δείχνοντας έτσι τον δρόμο για μια επιλογή την οποία αξίζει κάποιος από να πραγματοποιήσει.

Στην 30<sup>η</sup> ερώτηση, για το αν οι επισκέπτες σκέφτονται να επισκεφθούν τη λίμνη Πλαστήρα και πάλι, το 45,7% δεν το γνωρίζει και το 35,7% απάντησε με θετικό τρόπο, ενώ μόνο το 18,6% απάντησε αρνητικά.

Στις ελεύθερες ερωτήσεις στο τέλος του ερωτηματολογίου (31<sup>η</sup> και 33<sup>η</sup>) για το ποια τρία πράγματα, εντυπώσεις, εμπειρίες επιλέγουν ως καλύτερα αλλά και για το αν θα ήθελαν να προτείνουν κάποια επιπλέον παρέμβαση για να βελτιωθεί η οικοτουριστική δραστηριότητα στη λίμνη Πλαστήρα, οι ερωτηθέντες απάντησαν, όπως ήταν λογικό, με διάφορες σκέψεις και ιδέες, αρκετά διαφορετικές μεταξύ τους. Στην ερώτηση 31 (Ποια τρία πράγματα/εντυπώσεις/εμπειρίες επιλέγετε ως καλύτερα/ες από την τωρινή σας επίσκεψη στη Λίμνη Πλαστήρα;) τουλάχιστον 22 άτομα επέλεξαν το φράγμα ως το καλύτερο στοιχείο που συνάντησαν. Μετέπειτα ακολούθησαν ως συχνότερες απαντήσεις το τοπίο και το φαγητό. Στην τελευταία ερώτηση [33. Θα θέλατε να προτείνετε κάποια/ες επιπλέον παρέμβαση/εις που, κατά τη γνώμη σας, θα έπρεπε να υλοποιηθούν στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης για τη βελτίωση της οικοτουριστικής εμπειρίας; (Παρακαλώ, σημειώστε ποια/ες θα ήταν χρήσιμη/ες για την περιοχή 2-4 γραμμές)], οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν η βελτίωση του οδικού δικτύου που αντιμετωπίζει προβλήματα σε μερικά σημεία, η καλύτερη οργάνωση και σήμανση στην περιοχή, διάφορες και περισσότερες διοργανώσεις εκδηλώσεων περιμετρικά της λίμνης και όχι μόνο, ταβερνάκια με ζωντανή μουσική, αλλά και περισσότερη διαφήμιση και διαφημιστικά σποτ για να γίνει περισσότερο γνωστή ως προορισμός στο ευρύ κοινό.

Στην 32<sup>η</sup> ερώτηση, για το αν ο ερωτηθείς θα πρότεινε και σε κάποιον γνωστό να επισκεφθεί την περιοχή, ένα συντριπτικό ποσοστό (97,1%) απάντησε «ναι», ενώ μόλις το 2,9% (2 άτομα στην ηλικιακή κλάση 26-45, όπως προέκυψε από τη διασταύρωση των ερωτήσεων 2 και 32) απάντησε ότι δεν το γνωρίζει. Κανένας δεν απάντησε με αρνητικό τρόπο, πράγμα που αποδεικνύει ότι η συνολική εμπειρία στη λίμνη Πλαστήρα ήταν πολύ θετική.

## 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μια πολύ ιδιαίτερη για τους πολίτες της χώρας περίοδο και, συγκεκριμένα, αμέσως μετά την άρση των περιορισμών στις μετακινήσεις λόγω πανδημίας (COVID-19). Το γεγονός αυτό είναι βέβαιο ότι επηρέασε τις απόψεις των 70 ερωτηθέντων, που πρόθυμα έδωσαν απαντήσεις στις 33 ερωτήσεις της παρούσας εργασίας. Ακολουθούν τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας.

Οι περισσότεροι προέρχονταν από τη Θεσσαλία, υποδεικνύοντας έτσι ότι πολλοί επιλέγουν σχετικά κοντινούς προορισμούς για τις πρώτες τους (μετά το lock down) μονοήμερες (κατά κύριο λόγο) εξορμήσεις στη φύση και, μάλιστα, σε παρέες των 2-4 ατόμων, διαφόρων ηλικιών, μορφωτικού επιπέδου και επαγγελμάτων.

Η λίμνη Πλαστήρα φαίνεται πως προσελκύει επισκέπτες της πρώτης φοράς, αλλά και πολλούς που την έχουν επισκεφθεί κατά το παρελθόν. Βασικά κίνητρα για την επίσκεψη είναι η καταγωγή από την ευρύτερη περιοχή, αλλά και το τοπίο, η φήμη της και η πρόταση για την επίσκεψη από το φιλικό περιβάλλον.

Το οδικό δίκτυο μάλλον δυσκόλεψε τους επισκέπτες, αλλά, υπενθυμίζεται ότι είχαν προηγηθεί οι καταστροφές από τον «Ιανό».

Οι επισκέπτες, στην πλειονότητά τους, φαίνεται να έχουν γνώσεις σχετικά με τη λίμνη, το φυσικό της περιβάλλον, τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε αυτήν και τα τοπικά προϊόντα, και επιλέγουν ως πρώτες δραστηριότητες τον απλό περίπατο στη φύση και την πεζοπορία. Επίσης, θα ήθελαν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα (αγροτουριστικές), εφόσον αυτές καταστούν διαθέσιμες.

Είναι επίσης, στην πλειονότητά τους, ενήμεροι σχετικά με τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού σε έναν προορισμό γενικώς, αλλά και με τα ζητήματα που προκαλούν προβλήματα στην υλοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Οι τιμές στις οποίες παρέχονται οι υπηρεσίες στη λίμνη Πλαστήρα (διαμονή, εστίαση, δραστηριότητες στη φύση) φαίνεται να ικανοποιούν την πλειονότητα των πελατών τους, οι οποίοι αναγνωρίζουν ότι η πανδημία αναχάιτισε τις προσπάθειες των τοπικών επιχειρηματιών και δηλώνουν ότι έλαβαν την ικανοποίηση που ανέμεναν από την επίσκεψή τους στην περιοχή. Ως αποτέλεσμα, φαίνεται ότι οι αρκετοί από αυτούς θα ήθελαν να την επισκεφθούν ξανά, ενώ οι περισσότεροι (σχεδόν όλοι) δηλώνουν ότι σίγουρα θα την προτείνουν, ως προορισμό, σε γνωστούς και φίλους τους.

Τέλος, η γενικώς και ειδικώς θετική εμπειρία από την επίσκεψη στη λίμνη Πλαστήρα συνοδεύεται από πληθώρα προτάσεων, από την πλευρά των επισκεπτών, για βελτιωτικές κινήσεις με στόχο την περαιτέρω βελτίωση του εναλλακτικού τουριστικού «πακέτου» της περιοχής στην μετά COVID-19 εποχή.



## 7. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία δίνει έμφαση στην ανάδειξη της λίμνης Πλαστήρα και σκοπός της ήταν η αποτύπωση των απόψεων των επισκεπτών για τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και τις εμπειρίες που αποκόμισαν σε αυτήν, ως ένας από τους δημοφιλέστερους ορεινούς προορισμούς στη χώρα μας κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η έρευνα έλαβε χώρα τον Αύγουστο του 2021, περίοδος με πολύ ιδιαίτερα και πρωτόγνωρα χαρακτηριστικά, που διαμορφώθηκαν από την άρση των περιορισμών στις μετακινήσεις των πολιτών λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού (CoViD-19), οι οποίοι ξεκίνησαν στα τέλη Φεβρουαρίου του 2020. Η έρευνα πεδίου υλοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίου με 33 ερωτήσεις, στις οποίες απάντησαν 70 άτομα, και η ανάλυση των απαντήσεων – δεδομένων έγινε με την βοήθεια του προγράμματος SPSS v. 26.

Η εργασία περιλαμβάνει εκτενή παρουσίαση των χαρακτηριστικών της περιοχής που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επίσης, παρουσιάζει με ποιο τρόπο μπορούν οι τουρίστες ή οι επισκέπτες να την προσεγγίσουν και τι δραστηριότητες μπορούν να κάνουν με τα αντίστοιχα ενδεικτικά κόστη. Η περιοχή, βάσει των φυσικών, πολιτιστικών και ιστορικών χαρακτηριστικών της, αλλά με δεδομένη την ύπαρξη αξιόλογων υποδομών και εγκαταστάσεων, έχει υψηλές δυνατότητες ώστε να αναδείξει περαιτέρω τον τουριστικό της χαρακτήρα και να αξιοποιήσει την τουριστική δυναμική της.

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες προέρχονταν από τη Θεσσαλία, πραγματοποιούσαν μονοήμερη κατά κύριο λόγο εκδρομή και κινήθηκαν σε ομάδες 2-4 ατόμων, διαφόρων ηλικιών, μορφωτικού επιπέδου και επαγγελμάτων. Το 45,7% αυτών επισκέπτονταν τη λίμνη Πλαστήρα για πρώτη φορά και βασικό κίνητρο για την επίσκεψη (για όλους τους ερωτηθέντες) ήταν η πρόταση για την επίσκεψη από το φιλικό περιβάλλον (34,3%). Το 58,5% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι οι περιορισμοί στις μετακινήσεις λόγω κορωνοϊού προκάλεσαν αναβολές στις εξορμήσεις τους στη φύση, ενώ το 64,3% δήλωσε ότι το οδικό δίκτυο δεν ήταν ικανοποιητικό (είχαν όμως προηγηθεί οι καταστροφές από τον «Ιανό»).

Στην πλειονότητά τους, οι επισκέπτες είχαν γνώσεις σχετικά με τη λίμνη, το φυσικό της περιβάλλον, τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε αυτήν και τα τοπικά προϊόντα, και επέλεξαν ως πρώτες τους προτιμήσεις – δραστηριότητες τον απλό περίπατο στη φύση για απόλαυση της θέας και την πεζοπορία. Το 64,3% δήλωσε ότι θα ήθελε να συμμετάσχει σε αγροτουριστικές δραστηριότητες, εφόσον αυτές καταστούν διαθέσιμες. Οι περισσότεροι δήλωσαν επίσης ότι είναι ενήμεροι σχετικά με τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού σε έναν προορισμό και γνωρίζουν ποια ζητήματα προκαλούν προβλήματα στην υλοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες επισκέπτες δήλωσαν επίσης ότι τιμές στις οποίες παρέχονται οι υπηρεσίες στη λίμνη Πλαστήρα, στη διαμονή, την εστίαση και τις δραστηριότητες στη φύση, είναι ικανοποιητικές, καθώς και ότι έλαβαν την πνευματική και ψυχική ικανοποίηση που ανέμεναν από την επίσκεψή τους στην περιοχή, με αποτέλεσμα να θέλουν να την επισκεφθούν ξανά και, με βεβαιότητα, να την προτείνουν, ως προορισμό, σε γνωστούς και φίλους. Η γενικώς θετική εμπειρία από την επίσκεψη στη λίμνη Πλαστήρα συνοδεύεται από πληθώρα προτάσεων, από την πλευρά των ερωτηθέντων, για βελτιωτικές κινήσεις με στόχο την περαιτέρω βελτίωση του εναλλακτικού τουριστικού «πακέτου» της περιοχής στην μετά COVID-19 εποχή.

*Λέξεις κλειδιά:* μαζικός τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός, τουριστική ανάπτυξη, COVID-19 και τουρισμός.

## 8. ABSTRACT

The present dissertation (titled “Alternative tourism at Lake Plastiras in the post COVID-19 era”) emphasizes on highlighting the values of Lake Plastiras, an artificial lake in the Region of Thessaly, Central Greece, and aimed at recording the opinions of tourists and visitors on the characteristics of tourism at the area, as well as on their experiences from their visit to the area, which is one of the most popular lakeside destinations in Greece over the last decades.

The research took place in August 2021, that is soon after civilians could travel after the 16-month lock down imposed by the COVID-19 pandemic. A questionnaire with 33 questions was used and answers were collected from 70 people; data were analyzed with the use of the SPSS v. 26 program.

The present text includes a lengthy presentation of the characteristics of the area that are directly or indirectly connected to the development of alternative tourism activities. It also analyzes how tourists or visitors can reach the area, as well as what activities they can do with the respective costs. The wider Lake Plastiras area has huge potential for the further development of tourism activities due to its natural, landscape, cultural and historic assets, as well as the existence of sound tourism infrastructure and businesses.

Most of the respondents came from the Region of Thessaly and were participating in a one-day trip in groups of 2-4 persons of various age classes, education level and professions. 45.7% of the respondents were visiting Lake Plastiras for the first time and motivation for this visit (for all respondents) came mainly from their friends (34.3%). 58.5% of the respondents declared that the recent *περιορισμοί στις μετακινήσεις* due to the pandemic caused delays or cancellations of such outdoor activities, while 64.3% said that the road network was non-satisfactory (however, this may be due to huge damages caused by the “Ianos” storm, that took place in September 2020).

The majority of visitors participating to the research had knowledge about the lake, its natural environment, the activities that take place in the littoral zone and the local products, and chose as their first preferences (activities) the simple walk in nature for enjoyment of the view and hiking. 64.3% stated that they would like to participate in agrotourism activities, if they become available. Most of them also said they were aware of the impact of mass tourism in a destination and knew what issues were causing problems in implementing alternative forms of tourism.

Most of the interviewed guests also stated that the prices at which the services are provided on Lake Plastiras, in accommodation, catering and nature activities, are satisfactory, as well as that they received the spiritual and mental satisfaction they expected from their visit to the area. As a result, they want to visit the area again and, with certainty, will recommend it as a destination to acquaintances and friends. The generally positive experience from the visit to Lake Plastiras is accompanied by a multitude of suggestions, from the part of the respondents, for improvement actions aiming at further improving the alternative tourist "package" of the area in the post-COVID-19 era.

*Keywords: mass tourism, alternative tourism, tourist development, COVID-19 and tourism.*

## 9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### 9.1. Ελληνική βιβλιογραφία

- Αργυρούλη 2002. Μελέτη σκοπιμότητας και χωροθέτησης βιολογικών καθαρισμών τουριστικών και παραλιακών περιοχών Θεσσαλίας. Φωτεινή Αργυρούλη και Συνεργάτες.
- Γεωργούλη, Α. 2007. Οικοτουρισμός και Οικοτουριστικά Κίνητρα. Ο οικοτουρισμός σαν μορφή μαζικού τουρισμού. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Γιαννούλας, Ν. & Χριστοδούλου, Β. 2014. ΛΙΜΝΗ Ν. ΠΛΑΣΤΗΡΑ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ, ΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ. Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος.
- Δηλαβεράκη και Τσαγκαράκη, Κ., Μαρία. 2010. Χειμερινός Τουρισμός. Bachelor thesis, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης.
- Δημητριάδη και Κάλλια, Ε., ΑΓΓΕΛΙΚΗ, 2012. Βιώσιμος τουρισμός στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, Ψηφιακή Νομική Βιβλιοθήκη.
- Δήμος Αργιθέας. 2015. Ιερά Μονή Σπηλιάς [Online]. Δήμος Αργιθέας Νομός Καρδίτσας, Available: [Accessed 29/06 2021].
- Δήμος Λίμνης Πλαστήρα. 2012. Πληροφορίες για τον τουρισμό και πολιτισμό του Δήμου Λίμνης Πλαστήρα [Online]. Π.Ε.Δ. Θεσσαλίας Περιφερειακή Ένωση Δήμων: Δήμος Λίμνης Πλαστήρα. Available: <https://www.pedthessalias.gr/meli-tis-ped/nomos-karditsas/dimos-limnis-plastira/plhrofories-gia-to-dhmo-limnhs-plasthra/> [Accessed 28/05 2021].
- Δήμος Λίμνης Πλαστήρα. Βοτανικός Κήπος [Online]. Δήμος Λίμνης Πλαστήρα Νομού Καρδίτσας: Δήμος Λίμνης Πλαστήρα. Available: <https://plastiras-ota.gr/building/votanikos-kipos/> [Accessed 22/05 2021].
- Δολόγλου, Ν. 2008. Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα-ανάγκες. Ολοκληρωμένη ανάπτυξη και οικοτουρισμός, Research-gate.
- Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας. 2021. COVID-19 Οδηγίες για ταξιδιώτες [Online]. Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας: Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας,. Available: <https://eody.gov.gr/neos-koronaios-covid-19-odigies-gia-taxidiotes/> [Accessed 26/07 2021].
- Ελληνική Στατιστική Αρχή 2020. Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης. In: ΑΡΧΗ, Ε. Σ. (ed.). ΕΛΣΤΑΤ: ΕΛΣΤΑΤ.
- Ένα Μοναδικό Μουσείο Οίνου & Αμπέλου. 2010. Ένα μοναδικό μουσείο οίνου & αμπέλου [Online]. KARDITSANEWS.GR Ηλεκτρονική Εφημερίδα. Available: <https://www.karditsanews.gr/%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%BF%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%85/> [Accessed 12/07 2021].
- Ευστρατιάδης, Α., Κουκουβίνος, Α, Κουτσογιάννης, Δ, Μαμάσης, Ν, 2002. Διερεύνηση των δυνατοτήτων διαχείρισης και προστασίας της ποιότητας της Λίμνης Πλαστήρα. Αθήνα.
- Εφημερίδα της κυβερνήσεως 1986. Νόμος 1650/1986 (ΦΕΚ Α'160/10-16.10-1986) Για την προστασία του περιβάλλοντος. Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας.
- Εφημερίδα της κυβερνήσεως 2020. Καθορισμός πλαισίου εφαρμογής του Μέτρου 21 «Έκτακτη προσωρινή στήριξη στους γεωργούς των τομέων που πλήττονται ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19». Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Ζερβά, Α. 2009. Ο ορεινός τουρισμός περιπέτειας ως μέσο διαφοροποίησης και εμπλουτισμού του Ελληνικού Τουρισμού. Διπλωματική Εργασία Διπλωματική, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Θεουλάκης, Ε., Μ. & ΧΡ., Μ. 2011. Εναλλακτικές μορφές Τουρισμού. Η περίπτωση της ορεινής Κορινθίας.
- Ιερά Μονή Κορώνης. 2014. Η μονή - Ιστορικό [Online]. Ιερά Μονή Κορώνης: Ιερά Μονή Κορώνης. Available: <http://www.monikoronis.gr/index.php/about-us/our-history> [Accessed 16/06 2021].
- Καλέτση, Ε. 2009. Λίμνη Πλαστήρα Διαχειριστικά Προβλήματα και προοπτικές. Τμήμα Ιχθυοκομίας - Αλιείας.
- Κανονισμός Ε.Ε. 2010. Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 401/2010 της 7ης Μαΐου. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 11/05/2010.

- Κατσαρέλης, Ν. 2019. Αειφόρος Τουρισμός: Διερεύνηση τρεχουσών τάσεων και καθορισμός κριτηρίων αειφορίας. Thesis Diploma, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Κέντρο Ιστορικών Μελετών. 2002. Κέντρο Ιστορικών Μελετών Νικόλαος Πλαστήρας [Online]. Greek Travel Pages: Δήμος Λίμνης Πλαστήρα. Available: <https://www.gtp.gr/TDirectoryDetails.asp?ID=35228> [Accessed 08/07 2021].
- Κοσμά, Σ. 2010. Ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα. Thesis Πτυχιακή, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης - Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας.
- Κουθούρης, Χ. 2009. Υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής, ακραία αθλήματα, μάνατζμεντ υπηρεσιών & εκπαίδευση στελεχών., ebooks, Χριστοδουλίδη.
- Λάντζος, Σ. 2010. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η συμβολή τους στην ανάπτυξη της περιοχής της Λίμνης Ν. Πλαστήρα. Thesis Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Μοναστήρια Της Ελλάδας. 2021. Ιερά Μονή Παναγίας Πελεκητής Καρδίτσας [Online]. Μοναστήρια της Ελλάδος. Ελλάδα τόπος Αγιότητας και Πνευματικών Θησαυρών: Μοναστήρια της Ελλάδος. Available: <https://www.monastiria.gr/iera-moni-panagias-pelekitis/> [Accessed 11/07 2021].
- Νέος αγών. 2021. ΝΕΟΣ ΑΓΩΝ Η Αρχαιότερη Καθημερινή Πρωινή Εφημερίδα της Καρδίτσας [Online]. ΝΕΟΣ ΑΓΩΝ: ΝΕΟΣ ΑΓΩΝ. Available: <https://neosagon.gr/> [Accessed 29/06 2021].
- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος. 2018. Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος [Online]. CERT.GRHOTELS.GR. Available: <https://cert.grhotels.gr/Account/Login> [Accessed 07/07 2021].
- Οικολογικά Μονοπάτια Εκπαιδευτικού Δάσους Μπελοκομύτη. 2009. Οικολογικά μονοπάτια εκπαιδευτικού δάσους Μπελοκομύτη [Online]. e-karditsa.gr: Μεσιακάρης, Παναγιώτης,. Available: <http://www.e-karditsa.gr/sights05.php> [Accessed 05/07 2021].
- Παιτσίνης Κ.Α, Μ., Τριγώνης, Τσίκαρη,. 2015. Αθλητικός Τουρισμός και Υπαίθριες Δραστηριότητες. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ. ΓΡΑΦΗΜΑ ed.: ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.
- Πετροπούλου, Α. 2010. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Πλακιώτη, Ε. 2013. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού : θαλάσσιος τουρισμός και θεσμικό πλαίσιο. Bachelor Thesis Bachelor, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών.
- Πλαστήρα, Ν. Καρδίτσας. Θεματικός άξονας 15: Πολυτομεακή ανάπτυξη της
- Ποδηματάς, Δ. 2008. Ο αειφόρος τουρισμός ως εργαλείο και μέσο οικονομικής και βιώσιμης ανάπτυξης μιας ορεινής περιοχής., Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- Πολιτιστικό Κέντρο Κερασιάς. Πολιτιστικό Κέντρο Κερασιάς [Online]. Δήμος Λίμνης Πλαστήρα: Δήμος Λίμνης Πλαστήρα. Available: <https://plastiras-ota.gr/building/politistiko-kentro-kerasias/> [Accessed 10/07 2021].
- Σπαχί, Μ. 2016. Γαστρονομικός τουρισμός στην Ελλάδα. Thesis.
- Στουγγιώτη, Δ. 2014. Η χρήση ιστοσελίδων στον ξενοδοχειακό κλάδο. Η περίπτωση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα. Bachelor thesis, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Στρίγκου, Ε.-Α. 2011. Λίμνη Πλαστήρα: Τουρισμός στον Δήμο Πλαστήρα. Bachelor Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Σύνδεσμος Ελληνικού Οίνου. 2021. Οι κατηγορίες των Ελληνικών κρασιών [Online]. Σύνδεσμος Ελληνικού Οίνου: Σύνδεσμος Ελληνικού Οίνου. Available: <http://greekwinefederation.gr/gr/content/show/&tid=35> [Accessed 29/06/21 2021].
- Τζέλη, Ε. 2010. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η χρήση τους ως εργαλείο βιώσιμης ανάπτυξης των τόπων υποδοχής. Η περίπτωση της Λίμνης Πλαστήρα. Διπλωματική εργασία Διπλωματική, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Το Φράγμα Του Ταυρωπού. 2020. Το Φράγμα του Ταυρωπού [Online]. Παραδοσιακός Ξενώνας Η Μούχα: Παραδοσιακός Ξενώνας Η Μούχα. Available: <http://moucha.gr/limni-plastira-fragma.html> [Accessed 02/05 2021].
- Τσάρτας, Π. 1987. Κοινωνικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών. e-publishing: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης ΕΚΤ.

- Τσερώτα, Γ. 2008. Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα. Thesis Bachelor, Ανώτερο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης.
- Υπουργείο Τουρισμού 2015. Υπουργική Απόφαση 216/ ΦΕΚ Β 10. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- Χατζημανωλάκη, Μ. 2003. Η αποδοχή και τα αποτελέσματα των αναπτυξιακών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχής Λίμνης Πλαστήρα. Bachelor Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

## 9.2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Britton, S. G. 1982. The political economy of tourism in the third world. *Annals of Tourism Research*, 9, 331-358.
- Baloglu, S. & Pekcan, Y. A. 2006. The website design and Internet site marketing practices of upscale and luxury hotels in Turkey. *Tourism Management*, 27, 171-176.
- Eagles, P. F. J., McCool, S. F. & Haynes, C. D. 2002. Sustainable Tourism in Protected areas Guidelines for Planning and Management, World Commission on Protected Areas, Best Practice Protected Area Guidelines Series No.8.
- Evangelakaki, G., Karelakis, C. & Galanopoulos, K. 2020. Farmers' health and social insurance perceptions – A case study from a remote rural region in Greece. *Journal of Rural Studies*, 80, 337-349.
- Giddings, B. 2002. *Environment, economy and society: fitting them together into sustainable development*, Wiley Online Library, Jon Wiley and Sons.
- Hall & Härkönen 2006. *Lake Tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems*, Channel View Publications, 2006.
- Jafari, J. & Brent Ritchie, J. R. 1981. Toward a framework for tourism education: Problems and prospects. *Annals of Tourism Research*, 8, 13-34.
- Kontogeorgos, A., Michailidis, A., Chatzitheodoridis, F. & Loizou, E. 2014. "New Farmers" a Crucial Parameter for the Greek Primary Sector: Assessments and Perceptions. *Procedia Economics and Finance*, 14, 333-341.
- Koutsouris, A., Gidarakou, I., Grava, F. & Michailidis, A. 2014. The phantom of (agri)tourism and agriculture symbiosis? A Greek case study. *Tourism Management Perspectives*, 12, 94-103.
- Krippendorff, J. 1982. Towards new tourism policies: The importance of environmental and sociocultural factors. *Tourism Management*, 3, 135-148.
- O'Connor, P. 2003. On-line pricing: An analysis of hotel-company practices. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 44, 88-96.
- Spremic, M. 2008. Towards a framework for hotel website evaluation. 2, 28-36.
- Stanislav, I. 2008. Conceptual Marketing Framework for Online Hotel Reservation System Design. *SSRN Electronic Journal*, 38.
- Stronza, A. 2001. Anthropology of Tourism: Forging New Ground for Ecotourism and Other Alternatives. *Article*, 30, 261-283.
- Topoguide Οδηγοί της Ελλάδας. 2014. Πεζοπορία στη Λίμνη Πλαστήρα, [Online]. Topoguide.gr. Available: <http://www.topoguide.gr/index.php> [Accessed 25/07 2021].
- Votsi, N.-E. P., Mazaris, A. D., Kallimanis, A. S. & Pantis, J. D. 2014. Natural quiet: An additional feature reflecting green tourism development in conservation areas of Greece. *Tourism Management Perspectives*, 11, 10-17.
- Yelkur, R. & Nêveda Dacosta, M. M. 2001. Differential pricing and segmentation on the Internet: the case of hotels. *Management Decision*, 39, 252-262.
- Zaridis, A. D., Mousiolis, D. T., Karamanis, K. & Rontogianni, A. 2015. The Determinants of the Market. The Case of the Greek Agribusiness Sector. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 175, 559-566.



### 9.3. Ιστοσελίδες

<https://anka.gr/index.php/el/topiko-programma-clld-leader#perioxi-efarmogis>

<https://plastiras-ota.gr/building/paratiritirio/>

<http://www.karditsa-net.gr/2014/nomos/dryades.htm>

<http://canyoning-caving.blogspot.com/2019/09/blog-post.html>

<http://www.e-karditsa.gr/sights05.php>

<http://www.e-karditsa.gr/sights05.php>

<https://www.monastiria.gr/iera-moni-panagias-pelekitis/>

<https://plastiras-ota.gr/building/agia-triada-morfovouniou/>

<https://www.dimosargitheas.gr/el/53-parent/aksiotheata/140-iera-moni-spilias>

<http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/ya%20216.htm>

<https://www.grhotels.gr/ypochreosi-ton-ergazomenon-sta-ksenodocheia-kai-kampingk-gia-diagnostiko-elegcho-nosisis-apo-ton-koronoio/>

## 10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρατίθεται το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας:



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**  
**ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ**  
**ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ**



### ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΕΡΕΥΝΑ

Ονομάζομαι **Γιαννούλας Νικόλαος** και είμαι **φοιτητής** στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) με τίτλο «*Πολυλειτουργική Διαχείριση Δασικών Οικοσυστημάτων και Βιο-Οικονομία*», του Τμήματος Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο «**Ο εναλλακτικός τουρισμός στη Λίμνη Πλαστήρα στην μετά-COVID-19-εποχή**» πραγματοποιώ έρευνα που έχει ως στόχο τη διερεύνηση του εναλλακτικού τουρισμού στην συγκεκριμένη περιοχή. Αναζητούνται οι προτιμήσεις του κόσμου σχετικά με τη λίμνη Πλαστήρα, η ύπαρξη θετικών σημείων και πιθανών προβλημάτων και, γενικότερα, απόψεις και προτάσεις για τη βελτίωση των οικο-τουριστικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, ειδικά στην μετά-κορωνοϊού εποχή.

Η έρευνα εποπτεύεται από τον αναπληρωτή καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Δρ Ιωάννη Καζόγλου. Η συλλογή απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο θα γίνει μέσω διαδικτύου με φόρμες ερωτηματολογίων της Google, αλλά και μέσω προσωπικών συνεντεύξεων, που θα λάβουν χώρα στην περιοχή της λίμνης.

Σημειώνεται ότι το εν λόγω ΠΜΣ συμμορφώνεται με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (GDPR), σέβεται την ιδιωτικότητά σας και προστατεύει τα δεδομένα που μοιράζεστε μαζί μας. Δεσμευόμαστε εκ των προτέρων ότι, όλα τα δεδομένα που θα συγκεντρωθούν από την παρούσα έρευνα θα αξιοποιηθούν με απόλυτη εχεμύθεια και τα αποτελέσματα θα γνωστοποιηθούν χωρίς να εκτίθεται κανένα άτομο.

Θα ήταν πολύ σημαντικό για εμάς να διαθέσετε 10-15' από τον πολύτιμο χρόνο σας για τη συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου. Για οποιαδήποτε απορία σας επικοινωνήστε μαζί μου: [ngiannoulas@uth.gr](mailto:ngiannoulas@uth.gr)

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας στην έρευνά μας!

*Νικόλαος Γιαννούλας, Ιούλιος 2021*

#### ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (ΓΙΑ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ)

Ν<sup>ο</sup> ερωτηματολογίου:.....

Ημερομηνία:...../...../2021

1. Φύλο:

- Άνδρας
- Γυναίκα

2. Ποια είναι η ηλικία σας;

- <25
- 26-45
- 46-65

- >65
3. Ποιος είναι ο τόπος μόνιμης κατοικίας σας (ή από που ξεκίνησε το σημερινό σας ταξίδι στη Λίμνη Πλαστήρα);
- Περιοχή του νομού Καρδίτσας
  - Περιοχή άλλου νομού της Θεσσαλίας
  - Άλλη χώρα
  - Άλλο (παρακαλώ, σημειώστε εδώ το νομό: .....)
4. Πόσα άτομα αριθμεί η ομάδα/παρέα σας κατά τη σημερινή σας επίσκεψη στη Λίμνη Πλαστήρα;
- Μόνος/η
  - Συνολικά δύο άτομα
  - Συνολικά τρία άτομα
  - Συνολικά τέσσερα άτομα
  - Συνολικά πέντε άτομα
  - Συνολικά πάνω από πέντε άτομα
  - Γκρουπ με λεωφορείο
  - Άλλο (παρακαλώ, προσδιορίστε: .....)
5. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;
- Άγαμος/η
  - Έγγαμος/η
  - Έγγαμος/η με παιδιά
  - Έγγαμος/η χωρίς παιδιά
  - Άλλο
6. Επίπεδο εκπαίδευσης:
- Δημοτικό
  - Γυμνάσιο – Λύκειο
  - Πτυχίο πρώην ΤΕΙ
  - Πτυχίο Πανεπιστημίου
  - Μεταπτυχιακό
  - Διδακτορικό
  - Άλλο
7. Το επάγγελμά σας:
- Μαθητής/ρια
  - Φοιτητής/ρια
  - Ιδιωτικός υπάλληλος
  - Δημόσιος υπάλληλος
  - Ελεύθερος επαγγελματίας
  - Συνταξιούχος
  - Άνεργος/η
8. Η σημερινή σας επίσκεψη στη Λίμνη Πλαστήρα είναι:
- Μονοήμερη εκδρομή (χωρίς διανυκτέρευση)
  - Διήμερη εκδρομή (με μία διανυκτέρευση)
  - Με δύο διανυκτερεύσεις
  - Άλλο (παρακαλώ, προσδιορίστε πόσες: .....)
9. Πόσες φορές έχετε επισκεφτεί ή επισκέπτεστε τη Λίμνη Πλαστήρα;
- Την επισκέπτομαι τώρα για πρώτη φορά
  - Δύο φορές (με τη σημερινή)
  - Πάνω από δύο φορές
  - Τακτικά, τουλάχιστον μία φορά το χρόνο (όταν δεν υπάρχουν περιορισμοί στις μετακινήσεις)
  - Τακτικά, πάνω από δύο φορές το χρόνο (όταν δεν υπάρχουν περιορισμοί στις μετακινήσεις)

10. Τι είναι αυτό που σας ώθησε την πρώτη φορά να επισκεφτείτε τη Λίμνη Πλαστήρα;
- Η φήμη της, το γεγονός ότι αποτελεί γνωστό προορισμό τις τελευταίες δεκαετίες
  - Η καταγωγή μου από την ευρύτερη περιοχή (Νομός Καρδίτσας ή Τρικάλων ή Θεσσαλία γενικότερα)
  - Η επιθυμία μου να επισκέπτομαι ορεινές περιοχές με όμορφα τοπία
  - Η παρέα μου, που την επέλεξε ως προορισμό
11. Οι περιορισμοί στις μετακινήσεις λόγω COVID-19 κατά τον τελευταίο χρόνο, επηρέασαν κάποια απόφασή σας για ένα ταξίδι προς τη Λίμνη Πλαστήρα;
- Ναι, οι περιορισμοί προκάλεσαν την αναβολή ενός τουλάχιστον ταξιδιού
  - Όχι, δεν είχα/με σκοπό να επισκεφτώ/ούμε τη λίμνη κατά το διάστημα αυτό
  - Οι περιορισμοί προκάλεσαν/επέβαλαν μια γενικότερη διστακτικότητα για εκδρομές στην ύπαιθρο
12. Το οδικό δίκτυο, για να φτάσετε στον προορισμό σας στη λίμνη, θεωρείτε ότι είναι ικανοποιητικό;
- Ναι
  - Όχι
13. Γνωρίζετε πότε και γιατί δημιουργήθηκε η (τεχνητή) Λίμνη Πλαστήρα;
- Ναι, γνωρίζω
  - Όχι, δεν το γνωρίζω
14. Γνωρίζετε αν υπάρχουν σπάνια είδη φυτών και ζώων στην περιοχή της Λίμνη Πλαστήρα;
- Ναι
  - Όχι
15. Γνωρίζετε αν η λίμνη εμφανίζει αυξομειώσεις στην στάθμη της;
- Ναι, η στάθμη αυξομειώνεται ανάλογα με τις εποχές και τη διαχείριση του φράγματος
  - Όχι, η στάθμη δεν αυξομειώνεται
  - Δεν το γνωρίζω
16. Γνωρίζετε αν υπάρχουν αρχαιολογικοί χώροι στην περιοχή;
- Ναι, υπάρχουν
  - Όχι, δεν υπάρχουν
  - Δεν το γνωρίζω
17. Ποια από τις παρακάτω δραστηριότητες, είναι αυτή που σας αρέσει περισσότερο στη Λίμνη Πλαστήρα;
- Απλοί περίπατοι για απόλαυση της θέας
  - Πεζοπορία
  - Ποδήλατο βουνού
  - Σπορ στο νερό
  - Ορειβασία
  - Κυνήγι
  - Ψάρεμα
  - Τοξοβολία
  - Διαδρομή με αυτοκίνητο
  - Άλλο (παρακαλώ, αναφέρετέ το εδώ: .....)
18. Γνωρίζετε ποια τοπικά προϊόντα μπορείτε να προμηθευτείτε στην περιοχή;
- Ναι
  - Όχι
  - Αν ναι, ποια είναι τα σημαντικότερα; (παρακαλώ, καταγράψτε τα εδώ: .....).

19. Η περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα διαθέτει επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία). Θα θέλατε να δημιουργηθούν καταλύματα (ή να μετατραπούν υφιστάμενα), όπου ο επισκέπτης θα μπορούσε να συμμετέχει σε αγροτικές – αγροτουριστικές δραστηριότητες;

- Ναι
- Όχι
- Δεν γνωρίζω

20. Ποιο θεωρείτε πρόβλημα για τον εναλλακτικό τουρισμό σε μια λιμναία περιοχή; (1=Συμφωνώ απόλυτα / 5=Διαφωνώ απόλυτα)

- Σκουπίδια 1, 2, 3, 4, 5
- Καυσαέρια 1, 2, 3, 4, 5
- Ηχορύπανση 1, 2, 3, 4, 5
- Βόσκηση 1, 2, 3, 4, 5
- Μαζικός τουρισμός 1, 2, 3, 4, 5
- Άναρχη δόμηση 1, 2, 3, 4, 5
- Έλλειψη ενημέρωσης για τις δραστηριότητες που μπορεί κανείς να επιλέξει (τοπικά) και να συμμετάσχει σε αυτές 1, 2, 3, 4, 5
- Κάτι άλλο 1, 2, 3, 4, 5 (παρακαλώ, καταγράψτε το/τα εδώ: .....

21. Οι χρηματοδοτήσεις – προγράμματα (προς ιδιωτικές επιχειρήσεις και τους ΟΤΑ) για την ανάπτυξη νέων τουριστικών υποδομών ή τη βελτίωση υφιστάμενων, θεωρείτε ότι βελτιώνουν την υπάρχουσα κατάσταση;

- Ναι
- Όχι
- Δεν το γνωρίζω

22. Θεωρείτε ότι ο μαζικός τουρισμός δημιουργεί προβλήματα όπως τα παρακάτω ή όχι; (1=Συμφωνώ απόλυτα / 5=Διαφωνώ απόλυτα)

- Οχληση 1, 2, 3, 4, 5
- Σκουπίδια 1, 2, 3, 4, 5
- Συνωστισμός 1, 2, 3, 4, 5
- Αναμονή σε αξιοθέατα και υπαίθριες δραστηριότητες 1, 2, 3, 4, 5
- Υποβάθμιση υποδομών 1, 2, 3, 4, 5
- Αύξηση τιμών καταλυμάτων 1, 2, 3, 4, 5
- Καταστροφή βιοτόπων 1, 2, 3, 4, 5
- Υποβάθμιση τοπίου 1, 2, 3, 4, 5
- Δεν δημιουργεί κάποια επίπτωση 1, 2, 3, 4, 5

23. Πιστεύετε ότι η γενική εικόνα της Λίμνης Πλαστήρα, αλλά και οι οικοτουριστικές δραστηριότητες σε αυτήν, προωθούνται σωστά;

- Ναι
- Όχι
- Δεν το γνωρίζω

24. Οι ξενοδοχειακές μονάδες είναι δομημένες και οργανωμένες έτσι ώστε να καλύπτουν όλα τα γούστα και τις ανάγκες σας;

- Ναι
- Όχι
- Υπάρχουν περιθώρια βελτιώσεων
- Δεν το γνωρίζω

25. Οι τιμές των καταλυμάτων είναι αρκετά ικανοποιητικές για αυτά που προσφέρουν:

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ



- Ούτε συμφωνώ – ούτε διαφωνώ
  - Διαφωνώ
  - Διαφωνώ απόλυτα
26. Οι τιμές στα εστιατόρια – ταβέρνες είναι αρκετά ικανοποιητικές για αυτά που προσφέρουν:
- Συμφωνώ απόλυτα
  - Συμφωνώ
  - Ούτε συμφωνώ – ούτε διαφωνώ
  - Διαφωνώ
  - Διαφωνώ απόλυτα
27. Οι τιμές των εταιριών που οργανώνουν υπαίθριες δραστηριότητες στη λίμνη και την γύρω περιοχή είναι αρκετά ικανοποιητικές για αυτά που προσφέρουν:
- Συμφωνώ απόλυτα
  - Συμφωνώ
  - Ούτε συμφωνώ – ούτε διαφωνώ
  - Διαφωνώ
  - Διαφωνώ απόλυτα
28. Ο COVID-19, θεωρείτε ότι επηρέασε την δυναμική των ξενοδοχειακών μονάδων, των καταλυμάτων, της εστίασης και των εταιριών που οργανώνουν υπαίθριες δραστηριότητες, στην περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα;
- Ναι
  - Όχι
  - Δεν το γνωρίζω
29. Στην παρούσα φάση (δηλαδή μετά τους περιορισμούς στις μετακινήσεις λόγω COVID-19) θεωρείτε ότι λαμβάνετε την πρόποσα ικανοποίηση (ηθική, πνευματική, ψυχική) από την επίσκεψή σας στη Λίμνη Πλαστήρα;
- Σίγουρα ναι
  - Μάλλον ναι
  - Δεν είμαι σίγουρος/η
  - Μάλλον όχι
  - Σίγουρα όχι
30. Σκέφτεστε να επισκεφτείτε και πάλι την περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα;
- Ναι
  - Όχι
  - Δεν το γνωρίζω
31. Ποια τρία πράγματα/εντυπώσεις/εμπειρίες επιλέγετε ως καλύτερα/ες από την τωρινή σας επίσκεψη στη Λίμνη Πλαστήρα;
- 1) .....
  - 2) .....
  - 3) .....
32. Θα προτεινάτε σε γνωστούς σας να επισκεφθούν την ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα;
- Ναι
  - Όχι
  - Δεν το γνωρίζω
33. Θα θέλατε να προτείνετε κάποια/ες επιπλέον παρέμβαση/εις που, κατά τη γνώμη σας, θα έπρεπε να υλοποιηθούν στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης για τη βελτίωση της οικοτουριστικής εμπειρίας; (Παρακαλώ, σημειώστε ποια/ες θα ήταν χρήσιμη/ες για την περιοχή 2-4 γραμμές)
- .....